

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΚΑΙ ΓΕΝΙΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Επισκόπηση Νομολογίας ΔΕΕ – ΓεΔΕΕ (Ιούνιος – Αύγουστος 2024)

Ι. ΘΕΣΜΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

Επιμ.: Όλγα Μιχαλοπούλου

Υποχρέωση συμμόρφωσης του κράτους μέλους προς προηγούμενη απόφαση του Δικαστηρίου σχετικά με την κοινή πολιτική ασύλου

Η μη συμμόρφωση της Ουγγαρίας προς προηγούμενη απόφαση του ΔΕΕ αφορώσα τις ενωσιακές διατάξεις για τις διαδικασίες χορήγησης διεθνούς προστασίας σε πολίτες τρίτων χωρών και ανιθαγενείς συνιστά ιδιαίτερα σοβαρή παράβαση

παράβαση κράτους μέλους – Χώρος Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης – Οδηγίες 2008/115/ΕΚ, 2013/32/ΕΚ και 2013/33/ΕΕ – διαδικασία χορήγησης διεθνούς προστασίας – πραγματική πρόσβαση – διαδικασία στα σύνορα – διαδικαστικές εγγυήσεις – επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών – προσφυγές που ασκούνται κατά των διοικητικών αποφάσεων περί απόρριψης αίτησης διεθνούς προστασίας – δικαίωμα διαμονής στην επικράτεια – απόφαση του Δικαστηρίου με την οποία διαπιστώνεται παράβαση – μη εκτέλεση – άρθρο 260 παρ. 2 ΣΛΕΕ – χρηματικές κυρώσεις – αναλογικός και αποτρεπτικός χαρακτήρας – κατ' αποκοπήν ποσό – χρηματική ποινή

ΔΕΕ C-123/22, Επιτροπή/Ουγγαρία (Accueil des demandeurs de protection international II), 13.06.2024, Τμήμα τέταρτο, Πρόεδρος (Εισηγητής): Κ. Λυκούργος, Γεν. Εισαγγελέας: P. Pikamäe, ECLI:EU:C:2024:493 – Προσφυγή κατά παράλειψης ενέργειας

Η προσφυγή παράλειψης ασκήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά της Ουγγαρίας, ζητώντας την επιβολή οικονομικών κυρώσεων στο εν λόγω κράτος μέλος εξαιτίας μη συμμόρφωσής του με προηγούμενη απόφαση του ΔΕΕ, και συγκεκριμένα με την απόφαση C-808/18 του 2020, *Επιτροπή κατά Ουγγαρίας (Υποδοχή αιτούντων διεθνή προστασία I)*, η οποία αφορούσε παραβιάσεις της Ουγγαρίας σχετικά με τους κανόνες της ΕΕ για τις διαδικασίες χορήγησης διεθνούς προστασίας και την επιστροφή των παράνομα διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών.

Στη σημερινή απόφαση, το Δικαστήριο, αφού έκανε δεκτή την προσφυγή, ακολουθώντας την πάγια νομολογία του αναφορικά με το άρθρο 120, στοιχείο γ' του Κανονισμού Διαδικασίας, έκρινε ότι πράγματι η Ουγγαρία δεν είχε λάβει τα απαραίτητα μέτρα προς συμμόρφωση με την προγενέστερη απόφαση, παραβίασε δηλαδή τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 260 παρ. 1 ΣΛΕΕ.

Σύμφωνα με το Δικαστήριο, όπως πρότεινε και η Επιτροπή, το κράτος μέλος δεν συμμορφώθηκε όσον αφορά τις επιταγές του ενωσιακού δικαίου σχετικά με την πρόσβαση στη διαδικασία διεθνούς προστασίας, την απομάκρυνση των υπηκόων τρίτων χωρών και το δικαίωμα των αιτούντων διεθνή προστασία, σε περίπτωση που δεν συντρέχει κατάσταση κρίσης λόγω μαζικής μετανάστευσης, να παραμείνουν στο συγγρικό έδαφος, δηλαδή σε όσα ορίζονται σύμφωνα με τις Οδηγίες 2013/32, 2013/33 και 2008/115.

Το Δικαστήριο μάλιστα έκρινε ότι η εν λόγω παράβαση είναι ιδιαίτερα αυξημένης σοβαρότητας, συνεκτιμώντας σειρά παραγόντων. Πιο συγκεκριμένα, η παρατεταμένη άρνηση εκτέλεσης αποφάσεως του Δικαστηρίου συνιστά σοβαρή παραβίαση της αρχής νομιμότητας και του δεδικασμένου της Ένωσης, ενώ η σκόπιμη μη εφαρμογή κοινής πολιτικής στο σύνολό της συνιστά σημαντική απειλή για την ενότητα του δικαίου της Ένωσης και για την αρχή της ισότητας των κρατών μελών, του άρθρου 4 παρ. 2 ΣΕΕ. Θίγεται επίσης η αρχή της αλληλεγγύης και της δίκαιης κατανομής ευθυνών μεταξύ των κρατών μελών, του άρθρου 80 ΣΛΕΕ, αρχή θεμελιώδους αξίας της Ένωσης. Επίσης, δυνάμει της αρχής της υπεροχής του ενωσιακού δικαίου, η επίκληση από κράτος μέλος των διατάξεων εθνικού δικαίου, ακόμα και του

συνταγματικού, όπως προέβαλε η Ουγγαρία, δεν είναι δυνατόν να υπονομεύσει την ενότητα και την αποτελεσματικότητα του δικαίου της Ένωσης και την αρχή της καλόπιστης συνεργασίας του άρθρου 4 παρ. 3 ΣΕΕ. Τέλος, σημαντικός παράγοντας που λήφθηκε υπόψη από το Δικαστήριο ήταν το γεγονός ότι βλάπτονται ιδιαίτερα σοβαρά θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα, και συγκεκριμένα τα συμφέροντα των υπηκόων τρίτων χωρών και ανιθαγενών που επιθυμούν να υποβάλουν αίτηση διεθνούς προστασίας, όπως αυτά κατοχυρώνονται από τις διατάξεις 18, 19 και 47 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο υποχρεώνει την Ουγγαρία να καταβάλει στην Επιτροπή κατ' αποκοπήν ποσό 200 εκατ. ευρώ και ημερήσια ποινή ύψους 1 εκατ. ευρώ ανά ημέρα καθυστέρησης.

Το άρθρο 19 ΣΕΕ απαγορεύει την παρεμβολή προσώπων εκτός του δικαστικού σχηματισμού στην έκβαση μίας υπόθεσης

Ο δικαστικός σχηματισμός στον οποίο έχει ανατεθεί μία υπόθεση πρέπει να λαμβάνει αυτός και μόνον την απόφαση που περατώνει τη δίκη, προκειμένου να τηρούνται οι θεμελιώδεις αρχές της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης και του κράτους δικαίου

προδικαστική παραπομπή – άρθρο 19 παρ. 1, δεύτερο εδάφιο ΣΕΕ – αποτελεσματική δικαστική προστασία στους τομείς που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης – ανεξαρτησία των δικαστών – δικαστήριο που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως – δίκαιη δίκη – υπηρεσία καταχώρισης δικαστικών αποφάσεων – εθνική ρύθμιση η οποία προβλέπει τον ορισμό αρμόδιου για την καταχώριση δικαστή στα δευτεροβάθμια δικαστήρια, ο οποίος έχει, στην πράξη, την εξουσία να αναστέλλει τη δημοσίευση δικαστικής απόφασης, να δίνει οδηγίες στους δικαστικούς σχηματισμούς και να ζητεί τη σύγκληση σύσκεψης τομέα – εθνική ρύθμιση η οποία προβλέπει την εξουσία των συσκέψεων τομέα ή των συσκέψεων του συνόλου των δικαστών ενός δικαστηρίου να διατυπώνουν δεσμευτικές «νομικές θέσεις», μεταξύ άλλων και για υποθέσεις για τις οποίες έχει ήδη ολοκληρωθεί η διάσκεψη

ΔΕΕ συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-554/21, C-622/21 και C-727/21, Hann-Invest, 11.07.2024, Τμήμα μείζονος συνθέσεως, Πρόεδρος: Κ. Lenaerts, Εισηγητής: Ι. Jarukaitis, Γεν. Εισαγγελέας: Ρ. Pikamäe, ECLI:EU:C:2024:594 – Προδικαστική παραπομπή

Οι αιτήσεις προδικαστικής απόφασης αφορούν την ερμηνεία του άρθρου 19 παρ. 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ και του άρθρου 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Σύμφωνα με τον κροατικό κανονισμό διαδικασίας των δικαστηρίων, το δικαιοδοτικό έργο σε υπόθεση που εκδικάζεται σε δεύτερο βαθμό θεωρείται ότι έχει ολοκληρωθεί μόνον όταν η οικεία δικαστική απόφαση έχει καταχωρισθεί από την υπηρεσία καταχώρισης. Η υπόθεση λογίζεται περατωθείσα μόνο μετά την καταχώριση αυτή και την επακόλουθη αποστολή της απόφασης στους διαδίκους. Ωστόσο, η παρέμβαση και το όνομα του αρμόδιου προς καταχώριση δικαστή δεν γίνονται γνωστά στους διαδίκους, ενώ η συγκεκριμένη διαδικασία δεν προβλέπεται από νόμο, αλλά μόνο από τον κανονισμό διαδικασίας των δικαστηρίων. Ο δικονομικός αυτός μηχανισμός έχει δικαιολογηθεί, μέχρι σήμερα, με την επίκληση της ανάγκης διασφάλισης της συνοχής της νομολογίας.

Στη συγκεκριμένη υπόθεση, το αιτούν δικαστήριο, Visoki trgovački sud (εφετείο εμπορικών διαφορών), επιλήφθηκε τριών εφέσεων σε τριμελείς συνθέσεις, τις οποίες και απέρριψε ομόφωνα, επικυρώνοντας κατά τον τρόπο αυτό τις πρωτόδικες αποφάσεις. Στη συνέχεια, οι δικαστές του δικαστηρίου αυτού υπέγραψαν τις αποφάσεις τους και τις διαβίβασαν στην υπηρεσία καταχώρισης των δικαστικών αποφάσεων του εν λόγω δικαστηρίου. Ο αρμόδιος για την καταχώριση δικαστής, ωστόσο, αρνήθηκε να καταχωρίσει τις εν λόγω δικαστικές αποφάσεις και τις ανέπεμψε στους αντίστοιχους δικαστικούς σχηματισμούς. Κατόπιν της άρνησης καταχώρισης της πρώτης δικαστικής απόφασής του, ο εν λόγω δικαστικός σχηματισμός πραγματοποίησε περαιτέρω διασκέψεις, κατά τις οποίες επανεξέτασε την έφεση και τη γνώμη του αρμόδιου για την καταχώριση δικαστή και αποφάσισε να μην μεταβάλει τη

λύση που είχε δεχθεί προηγουμένως. Ως εκ τούτου, εξέδωσε νέα δικαστική απόφαση και τη διαβίβασε στην υπηρεσία καταχώρισης, την οποία όμως ο αρμόδιος για την καταχώριση δικαστής αρνήθηκε εκ νέου να την καταχωρίσει και διαβίβασε την εν λόγω υπόθεση της κύριας δίκης στον τομέα εμπορικών και λοιπών διαφορών του αιτούντος δικαστηρίου, προκειμένου το επίμαχο νομικό ζήτημα να εξεταστεί σε σύσκεψη του τομέα αυτού. Κατά τη σύσκεψη αυτή, στην οποία μετείχαν και άλλοι δικαστές πλην των δικαστών του αρχικού δικαστικού σχηματισμού και πρόσωπα εκτός του οικείου δικαστηρίου ενώπιον των οποίων οι διάδικοι δεν έχουν τη δυνατότητα να προβάλουν τα επιχειρήματά τους, ο εν λόγω τομέας διατύπωσε «νομική θέση», με την οποία έκανε δεκτή τη λύση που προέκρινε ο αρμόδιος για την καταχώριση δικαστής. Εν συνεχεία, η υπόθεση αναπέμφθηκε ενώπιον του οικείου δικαστικού σχηματισμού προκειμένου αυτός να αποφανθεί σύμφωνα με την εν λόγω «νομική θέση».

Το αιτούν δικαστήριο εκτιμά ότι ένας δικαστής, όπως ο αρμόδιος για την καταχώριση δικαστής, τον οποίο οι διάδικοι δεν γνωρίζουν, του οποίου ο ρόλος δεν προβλέπεται από τους δικονομικούς κανόνες που εφαρμόζονται στις εφέσεις και ο οποίος, χωρίς να συνιστά ιεραρχικώς ανώτερο δικαστήριο, μπορεί να προτρέψει τον αρμόδιο για την υπόθεση δικαστικό σχηματισμό να τροποποιήσει την απόφασή του, ενδέχεται να ασκεί σημαντική επιρροή στην ανεξαρτησία των δικαστών. Ως εκ τούτου, διερωτάται κατά πόσον ο εσωτερικός αυτός μηχανισμός εθνικού δικαστηρίου συνάδει με το άρθρο 19 παρ. 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ.

Το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι η οργάνωση της δικαιοσύνης εντός των κρατών μελών, συμπεριλαμβανομένων της ίδρυσης, της σύνθεσης, των αρμοδιοτήτων και της λειτουργίας των εθνικών δικαστηρίων, εμπίπτει στην αρμοδιότητα των κρατών μελών, εντούτοις, κατά την άσκηση της εν λόγω αρμοδιότητας, τα κράτη μέλη οφείλουν να σέβονται το δίκαιο της Ένωσης, ιδίως την αρχή της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας, γενική αρχή της Ένωσης που προβλέπεται τόσο από τις Συνθήκες όσο και από τον Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ένωσης, αλλά και την ΕΣΔΑ. Η αρχή της κατ' αντιμωλίαν συζητήσεως, συγκεκριμένα, αποτελεί αναπόσπαστο μέρος του δικαιώματος για δίκαιη δίκη και για αποτελεσματική δικαστική προστασία.

Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο έκρινε ότι το άρθρο 19 παρ. 1, δεύτερο εδάφιο, ΣΕΕ έχει την έννοια ότι απαγορεύει να προβλέπει το εθνικό δίκαιο τέτοιου είδους εσωτερικό μηχανισμό εθνικού δικαστηρίου σύμφωνα με τον οποίο η δικαστική απόφαση που εκδίδει ο δικαστικός σχηματισμός στον οποίο έχει ανατεθεί μια υπόθεση μπορεί να αποσταλεί στους διαδίκους προκειμένου να περατωθεί η υπόθεση μόνον αν το περιεχόμενο της απόφασης έχει εγκριθεί από αρμόδιο για την καταχώρισή της δικαστή, ο οποίος δεν αποτελεί μέλος του εν λόγω δικαστικού σχηματισμού. Επίσης, η διενέργεια σύσκεψης τομέα του δικαστηρίου που έχει την εξουσία να υποχρεώσει, διά της έκδοσης «νομικής θέσης», τον δικαστικό σχηματισμό στον οποίο έχει ανατεθεί η υπόθεση να μεταβάλει το περιεχόμενο της προηγουμένως εκδοθείσας από αυτόν δικαστικής απόφασης, ενώ στην εν λόγω σύσκεψη τομέα μετέχουν και άλλοι δικαστές πλην των δικαστών του εν λόγω δικαστικού σχηματισμού, καθώς και, ενδεχομένως, πρόσωπα εκτός του οικείου δικαστηρίου ενώπιον των οποίων οι διάδικοι δεν έχουν τη δυνατότητα να προβάλουν τα επιχειρήματά τους, είναι επίσης αντίθετη με την αρχή του κράτους δικαίου.

Εθνικό στάδιο πρότασης υποψηφίου δικαστή του ΓεΔΕΕ υπό το πρίσμα του άρθρου 19 παρ. 2, τρίτο εδάφιο, ΣΕΕ και του άρθρου 254, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ

Κράτος μέλος μπορεί να προτείνει ως δικαστή του ΓεΔΕΕ, μεταξύ υποψηφίων που περιλαμβάνονται σε πίνακα καταρτιζόμενο από εθνική ομάδα ανεξάρτητων εμπειρογνομόνων, υποψήφιο άλλον από εκείνον που έχει καταταγεί στην πρώτη θέση, υπό την προϋπόθεση ότι ο προτεινόμενος αυτός υποψήφιος πληροί τις απαιτήσεις που προβλέπουν οι Συνθήκες

προδικαστική παραπομπή – άρθρο 19 παρ. 2, τρίτο εδάφιο ΣΕΕ – άρθρο 254, δεύτερο εδάφιο ΣΛΕΕ – διορισμός δικαστών του ΓεΔΕΕ – εγγυήσεις ανεξαρτησίας – απαιτούμενη ικανότητα για την άσκηση υψηλών δικαστικών καθηκόντων – εθνική διαδικασία πρότασης υποψηφίου για τη θέση δικαστή του ΓεΔΕΕ – ομάδα ανεξάρτητων εμπειρογνομόνων επιφορτισμένη με την

αξιολόγηση των υποψηφίων – πίνακας κατάταξης των υποψηφίων που πληρούν τις απαιτήσεις του άρθρου 19 παρ. 2, τρίτο εδάφιο ΣΕΕ και του άρθρου 254, δεύτερο εδάφιο ΣΛΕΕ – πρόταση, μεταξύ των υποψηφίων που περιλαμβάνονται στον εν λόγω πίνακα, υποψηφίου άλλου από εκείνον που έχει καταταγεί στην πρώτη θέση – γνωμοδότηση της επιτροπής που προβλέπει το άρθρο 255 ΣΛΕΕ σχετικά με την επάρκεια των υποψηφίων

ΔΕΕ C-119/23, Valančius, 29.07.2024, Τμήμα μείζονος συνθέσεως, Πρόεδρος: Κ. Lenaerts, Εισηγήτρια: L.S. Rossi, Γεν. Εισαγγελέας: Ν. Αιμιλίου, ECLI:EU:C:2024:653 – Προδικαστική παραπομπή

Ο V. Valančius διετέλεσε δικαστής του ΓεΔΕΕ έως το 2019. Μετά το τέλος της θητείας του, τον Μάρτιο του 2021 δημοσιεύθηκε πρόσκληση υποψηφιοτήτων με σκοπό την επιλογή νέου υποψηφίου της Δημοκρατίας της Λιθουανίας για τη θέση δικαστή του ΓεΔΕΕ. Ο Valančius κατετάγη στην πρώτη θέση του πίνακα κατάταξης. Ωστόσο, η Λιθουανική Κυβέρνηση, αφού έλαβε τη σύμφωνη γνώμη του Προέδρου της Δημοκρατίας της Λιθουανίας και του Λιθουανικού Κοινοβουλίου, πρότεινε ως υποψήφιο για τη θέση το πρόσωπο που είχε καταταγεί στη δεύτερη θέση του πίνακα κατάταξης και, τελικά, το 2022 ζήτησε τη σύμφωνη γνώμη τους ως προς την υποψηφιότητα του προσώπου που είχε καταταγεί στην τρίτη θέση του πίνακα κατάταξης, ήτοι του Saulius Lukas Kalėda, για τη θέση δικαστή του ΓεΔΕΕ.

Το Περιφερειακό Διοικητικό Δικαστήριο Βίλνιους, ήτοι το αιτούν δικαστήριο, διατηρεί αμφιβολίες όσον αφορά την ερμηνεία του άρθρου 19 παρ. 2, τρίτο εδάφιο, ΣΕΕ και του άρθρου 254, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ, ιδίως σε σχέση με την επιρροή που ασκούν οι διατάξεις αυτές στις εθνικές διαδικασίες πρότασης υποψηφίου για τη θέση δικαστή του ΓεΔΕΕ, σχετικά δηλαδή με τις απαιτήσεις περί ανεξαρτησίας και αμεροληψίας των εθνικών δικαστών και της αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας στους τομείς που διέπονται από το δίκαιο της Ένωσης.

Πιο συγκεκριμένα, διερωτάται κατά πόσον είναι συμβατή με τις απαιτήσεις των εν λόγω άρθρων η δυνατότητα κυβέρνησης κράτους μέλους, η οποία έχει συγκροτήσει ομάδα ανεξάρτητων εμπειρογνομόνων επιφορτισμένη με την αξιολόγηση των υποψηφίων για τη θέση δικαστή του ΓεΔΕΕ και με την κατάρτιση πίνακα κατάταξης των υποψηφίων που πληρούν τις απαιτήσεις των διατάξεων αυτών, να προτείνει, μεταξύ των υποψηφίων που περιλαμβάνονται στον εν λόγω πίνακα, υποψήφιο άλλον από εκείνον που έχει καταταγεί στην πρώτη θέση.

Το Δικαστήριο επισημαίνει ότι, όσον αφορά το εθνικό στάδιο της πρότασης υποψηφίου για τη θέση δικαστή του ΓεΔΕΕ, ελλείπει σχετικών ειδικών διατάξεων στο δίκαιο της Ένωσης, εναπόκειται στην εσωτερική έννομη τάξη κάθε κράτους μέλους να ρυθμίσει τους όρους της εν λόγω διαδικασίας πρότασης υποψηφίου, υπό την προϋπόθεση να μην μπορούν οι όροι αυτοί να δημιουργήσουν στους πολίτες εύλογες αμφιβολίες ως προς το εάν ο προτεινόμενος υποψήφιος πληροί τις απαιτήσεις του άρθρου 19 παρ. 2, τρίτο εδάφιο, ΣΕΕ και του άρθρου 254, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ. Το Δικαστήριο έκρινε ότι το γεγονός και μόνον ότι η κυβέρνηση του εν λόγω κράτους μέλους αποφάσισε να προτείνει υποψήφιο ο οποίος περιλαμβάνεται στον ως άνω πίνακα αλλά δεν είναι εκείνος που έχει καταταγεί στην πρώτη θέση δεν αρκεί, αφ' εαυτού, για να συναχθεί το συμπέρασμα ότι η πρόταση αυτή δύναται να δημιουργήσει εύλογες αμφιβολίες ως προς το εάν ο προτεινόμενος υποψήφιος πληροί τις οικείες απαιτήσεις.

Συνεπώς, κάθε κράτος μέλος είναι ελεύθερο να προβλέπει ή όχι διαδικασία επιλογής και πρότασης υποψηφίου για τη θέση δικαστή του ΓεΔΕΕ, με αποτέλεσμα να μην απαγορεύεται μια εθνική ρύθμιση, όπως η επίμαχη στην εν λόγω υπόθεση, υπό την προϋπόθεση ότι ο προτεινόμενος από την κυβέρνηση του κράτους μέλους υποψήφιος πληροί τις απαιτήσεις του άρθρου 19 παρ. 2, τρίτο εδάφιο, ΣΕΕ και του άρθρου 254, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ.

II. ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ

Επιμ.: Μαρία Σαπαρδάνη

Συμπράξεις

Το άρθρο 101 παρ. 1 ΣΛΕΕ έχει την έννοια ότι μια ευρεία ανταλλαγή πληροφοριών, υπό όρους αμοιβαιότητας και επί μηνιαίας βάσεως, μεταξύ ανταγωνιστικών πιστωτικών ιδρυμάτων, η οποία λαμβάνει χώρα στο πλαίσιο ιδιαιτέρως συγκεντρωμένων αγορών με φραγμούς εισόδου και η οποία αφορά τους όρους που διέπουν τις πραγματοποιούμενες εντός των εν λόγω αγορών συναλλαγές, ιδίως δε τα περιθώρια επιτοκίων πιστώσεων και τις τρέχουσες και μελλοντικές μεταβλητές κινδύνου, καθώς και τα εξατομικευμένα αριθμητικά στοιχεία παραγωγής των συμμετεχόντων στην ανταλλαγή, στο μέτρο που, τουλάχιστον, τα κατ' αυτόν τον τρόπο ανταλλασσόμενα περιθώρια επιτοκίων είναι εκείνα που προτίθενται να εφαρμόσουν τα πιστωτικά ιδρύματα στο μέλλον, πρέπει να χαρακτηρίζεται ως περιορισμός του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου

προδικαστική παραπομπή – ανταγωνισμός – συμπράξεις – νόθευση του ανταγωνισμού – απαγόρευση των συμπράξεων – άρθρο 101 ΣΛΕΕ – συμφωνίες μεταξύ επιχειρήσεων – περιορισμός του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου – ανταλλαγές πληροφοριών μεταξύ πιστωτικών ιδρυμάτων – πληροφορίες σχετικές με τους εμπορικούς όρους και τις αξίες παραγωγής – πληροφορίες στρατηγικής σημασίας

ΔΕΕ C-298/22, Banco BPN/BIC Português κ.λπ., 29.07.2024, Τμήμα πέμπτο, Πρόεδρος (Εισηγητής): E. Regan, Γεν. Εισαγγελέας: A. Ράντος, ECLI:EU:C:2024:638 – Προδικαστική παραπομπή

Η αίτηση προδικαστικής απόφασης υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ διαφόρων πιστωτικών ιδρυμάτων και της πορτογαλικής αρχής ανταγωνισμού (Autoridade da Concorrência, στο εξής: AdC) σχετικά με την απόφαση της τελευταίας να επιβάλει στα εν λόγω πιστωτικά ιδρύματα πρόστιμο λόγω παράβασης των εθνικών διατάξεων του δικαίου του ανταγωνισμού και του άρθρου 101 ΣΛΕΕ. Η προσαπτόμενη παράβαση συνίστατο στη συμμετοχή των πιστωτικών ιδρυμάτων σε εναρμονισμένη πρακτική με τη μορφή της ευρείας ανταλλαγής ευαίσθητων πληροφοριών σχετικών με τις αγορές των στεγαστικών, των καταναλωτικών και των επιχειρηματικών δανείων. Η ανταλλαγή των πληροφοριών λάμβανε χώρα σε τακτική (μηνιαία) βάση και υπό όρους αμοιβαιότητας. Οι ανταλλασσόμενες πληροφορίες αφορούσαν τους τρέχοντες και μελλοντικούς όρους που διέπουν τις συναλλαγές, ιδίως δε τα περιθώρια επιτοκίων και τις μεταβλητές κινδύνου, καθώς και τα εξατομικευμένα στοιχεία παραγωγής των συμμετεχόντων στη συγκεκριμένη ανταλλαγή.

Η AdC θεώρησε την επίμαχη ανταλλαγή πληροφοριών ως «αυτοτελή», με την έννοια ότι επρόκειτο για ανταλλαγή για την οποία δεν υποστηρίχθηκε ότι ήταν παρεπόμενη περιοριστικής του ανταγωνισμού εναρμονισμένης πρακτικής, καθώς και ως «περιορισμό του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου», δηλαδή αρκούντως σοβαρή ώστε να μην απαιτείται η εξέταση των ενδεχόμενων αποτελεσμάτων της στην αγορά. Η πλειονότητα των πιστωτικών ιδρυμάτων άσκησε προσφυγή κατά της απόφασης της AdC ενώπιον του πορτογαλικού δικαστηρίου υποθέσεων ανταγωνισμού, ρυθμίσεως και εποπτείας και υποστήριξε ότι η επίμαχη ανταλλαγή πληροφοριών δεν μπορούσε, αυτή καθαυτή, να θεωρηθεί αρκούντως επιβλαβής για τον ανταγωνισμό ώστε να χαρακτηριστεί ως περιορισμός ως εκ του αντικειμένου. Κατά την άποψή τους, απαιτείτο εξέταση των αποτελεσμάτων της ανταλλαγής. Επιπλέον, προσήψαν στην AdC ότι δεν έλαβε υπόψη το οικονομικό, νομικό και κανονιστικό πλαίσιο εντός του οποίου πραγματοποιήθηκε η ανταλλαγή, μολονότι αυτό ήταν απαραίτητο πριν κριθεί ότι υφίσταται περιορισμός ως εκ του αντικειμένου. Στο πλαίσιο αυτό, το πορτογαλικό δικαστήριο ανέστειλε την ενώπιόν του διαδικασία και υπέβαλε στο ΔΕΕ δύο προδικαστικά ερωτήματα σχετικά με την ερμηνεία του άρθρου 101 παρ. 1 ΣΛΕΕ και τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες η ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ ανταγωνιστικών επιχειρήσεων μπορεί να χαρακτηριστεί ως «περιορισμός του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου».

Το ΔΕΕ διαπίστωσε ότι μια αυτοτελής ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ ανταγωνιστών μπορεί να συνιστά περιορισμό του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου, κατά την έννοια του άρθρου 101 παρ. 1 ΣΛΕΕ. Αρκεί η εν λόγω ανταλλαγή να αποτελεί μορφή συντονισμού η οποία

θεωρείται, ως εκ της φύσεώς της, επιβλαβής για την ομαλή λειτουργία του ανταγωνισμού στο πλαίσιο της συγκεκριμένης ανταλλαγής από την άποψη ότι δύναται να έχει ως αποτέλεσμα τη δημιουργία συνθηκών ανταγωνισμού που δεν συμβαδίζουν με τις συνθήκες συνθήκες της σχετικής αγοράς. Σύμφωνα με τη νομολογία, προκειμένου μια αγορά να λειτουργεί υπό κανονικές συνθήκες, κάθε επιχείρηση πρέπει, αφενός, να υποχρεούται να καθορίζει αυτόνομα την πολιτική που προτίθεται να ακολουθήσει στην ενιαία αγορά και, αφετέρου, να μην είναι βέβαιη όσον αφορά, τουλάχιστον, την ημερομηνία, το εύρος και τους λεπτομερείς όρους μελλοντικής μεταβολής της συμπεριφοράς των ανταγωνιστών της στην αγορά. Συνεπώς, μια ανταλλαγή πληροφοριών μπορεί να θεωρηθεί ότι συνιστά μορφή συντονισμού μεταξύ επιχειρήσεων η οποία είναι, ως εκ της φύσεώς της, επιβλαβής για την ομαλή λειτουργία του ανταγωνισμού, όταν η εν λόγω ανταλλαγή καθιστά δυνατή την εξάλειψη αυτής της αβεβαιότητας. Στην περίπτωση αυτή, δεν απαιτείται να διαπιστωθεί ότι οι ανταλλασσόμενες πληροφορίες οδηγούν κατ' ανάγκην τους ευλόγως ενεργούς και ορθολογικούς, από οικονομικής απόψεως, συμμετέχοντες να υιοθετήσουν σιωπηρά ίδια συμπεριφορά όσον αφορά μία εκ των παραμέτρων βάσει των οποίων αναπτύσσεται ο ανταγωνισμός στη σχετική αγορά. Αρκεί οι ανταλλασσόμενες πληροφορίες να είναι εμπιστευτικού χαρακτήρα, δηλαδή να μην είναι ήδη γνωστές σε όλες τις επιχειρήσεις οι οποίες δραστηριοποιούνται εντός της οικείας αγοράς, και στρατηγικής σημασίας, δηλαδή να είναι σε θέση να καταδείξουν τη στρατηγική την οποία ορισμένοι από τους εν λόγω συμμετέχοντες προτίθενται να θέσουν σε εφαρμογή όσον αφορά στοιχείο που συνιστά μία ή πλείονες παραμέτρους βάσει των οποίων αναπτύσσεται ο ανταγωνισμός στη σχετική αγορά.

Εν προκειμένω, το ΔΕΕ κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των συμμετεχόντων πιστωτικών ιδρυμάτων μπορεί να συνιστά περιορισμό του ανταγωνισμού ως εκ του αντικειμένου, δεδομένου ότι από την περιγραφή που παρέθεσε το αιτούν δικαστήριο προκύπτει ότι οι ανταλλασσόμενες πληροφορίες αφορούσαν, μεταξύ άλλων, τις μελλοντικές προθέσεις των εν λόγω πιστωτικών ιδρυμάτων να τροποποιήσουν τα περιθώρια επιτοκίων πιστώσεων βάσει των οποίων καθορίζεται το προτεινόμενο στους πελάτες τους επιτόκιο. Από την άποψη αυτή, κάθε τέτοια πληροφορία πρέπει να θεωρείται στρατηγικής σημασίας καθόσον τα περιθώρια επιτοκίων αφορούν μία εκ των παραμέτρων βάσει των οποίων αναπτύσσεται ο ανταγωνισμός εντός ορισμένης αγοράς. Το ίδιο ισχύει και για τις πληροφορίες σχετικά με τις μελλοντικές τροποποιήσεις των μεταβλητών κινδύνου οι οποίες εφαρμόζονται στα περιθώρια επιτοκίων που επιβάλλονται αναλόγως του ατομικού προφίλ κινδύνου των πελατών. Επομένως, η περιγραφόμενη από το αιτούν δικαστήριο ανταλλαγή πληροφοριών δεν θα μπορούσε παρά να επιδιώκει αποκλειστικά τη νόθευση του ανταγωνισμού στη συγκεκριμένη αγορά. Σε κάθε περίπτωση, απόκειται στο πορτογαλικό δικαστήριο να κρίνει αν η επίμαχη στην υπόθεση της κύριας δίκης ανταλλαγή αποτελεί μορφή συντονισμού μεταξύ επιχειρήσεων που πρέπει να θεωρηθεί, ως εκ της φύσεώς της, επιβλαβής για την ομαλή λειτουργία του ανταγωνισμού και να προβεί στις αναγκαίες προς τούτο εκτιμήσεις περί των πραγματικών περιστάσεων.

Το ΔΕΕ απορρίπτει αίτηση αναίρεσης σε υπόθεση επιβολής προστίμου λόγω συμμετοχής σε σύμπραξη στην αγορά του προεντεταμένου χάλυβα

αίτηση αναιρέσεως – ανταγωνισμός – συμπράξεις – ευρωπαϊκή αγορά του προεντεταμένου χάλυβα – απόφαση με την οποία διαπιστώνεται παράβαση του άρθρου 101 ΣΛΕΕ και του άρθρου 53 της Συμφωνίας για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο (ΕΟΧ) – απόφαση του ΓεΔΕΕ με την οποία ακυρώνεται εν μέρει η απόφαση και καθορίζεται πρόστιμο ισόποσο με το αρχικώς επιβληθέν – συμψηφισμός των προσωρινώς πραγματοποιηθεισών πληρωμών – απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με το ποσό του προστίμου που δεν έχει ακόμη καταβληθεί – ημερομηνία κατά την οποία καθίσταται απαιτητό πρόστιμο το ύψος του οποίου έχει καθοριστεί από τον δικαστή της Ένωσης στο πλαίσιο της ασκήσεως της πλήρους δικαιοδοσίας του

ΔΕΕ C-70/23 P, Westfälische Drahtindustrie κ.λπ./Επιτροπή, 04.07.2024, Τμήμα πέμπτο, Πρόεδρος: E. Regan, Εισηγητής: Z. Csehi, Γεν. Εισαγγελέας: A. Ράντος, ECLI:EU:C:2024:580 – Αίτηση αναίρεσας

Η απόφαση του πέμπτου τμήματος του ΔΕΕ αφορά την αίτηση αναίρεσης που άσκησαν τρεις γερμανικές εταιρείες κατά της απόφασης του ΓεΔΕΕ της 23ης Νοεμβρίου 2022, *Westfälische Drahtindustrie κ.λπ./Επιτροπή* (T-275/20). Με την απόφαση αυτή είχε απορριφθεί η προσφυγή-αγωγή τους με την οποία ζητούσαν: πρώτον, την ακύρωση, βάσει του άρθρου 263 ΣΛΕΕ, του εγγράφου της Επιτροπής, της 2ας Μαρτίου 2020, με το οποίο η τελευταία τις όχλησε καλώντας τις να της καταβάλουν το ποσό των 12.236.931,69 ευρώ που αντιστοιχούσε, κατά την άποψη της Επιτροπής, στο οφειλόμενο υπόλοιπο του προστίμου που τους είχε επιβάλει στις 30 Σεπτεμβρίου 2010, δεύτερον, να διαπιστωθεί ότι το πρόστιμο εξοφλήθηκε πλήρως στις 17 Οκτωβρίου 2019 με την καταβολή του ποσού των 18.149.636,24 ευρώ, τρίτον, να υποχρεωθεί η Επιτροπή να καταβάλει σε μία εξ αυτών το ποσό των 1.633.085,17 ευρώ, πλέον τόκων, λόγω αδικαιολόγητου πλουτισμού. Οι ανωτέρω κυρώσεις απορρέουν από την απόφαση C(2010) 4387 τελικό, της 30ής Ιουνίου 2010, σχετικά με διαδικασία βάσει του άρθρου 101 ΣΛΕΕ και του άρθρου 53 της Συμφωνίας ΕΟΧ (υπόθεση COMP/38344 – Προεντεταμένος χάλυβας), όπως τροποποιήθηκε με την απόφαση C(2010) 6676 τελικό, της 30ής Σεπτεμβρίου 2010, με την οποία η Επιτροπή επέβαλε πρόστιμο σε πολλές επιχειρήσεις, μεταξύ των οποίων και στις αναιρεσείουσες, οι οποίες είναι προμηθεύτριες προεντεταμένου χάλυβα, λόγω της συμμετοχής τους σε σύμπραξη στην αγορά του προεντεταμένου χάλυβα.

Η ως άνω ένδικη διαφορά ανέκυψε κατόπιν έκδοσης της απόφασης της 15ης Ιουλίου 2015, *Westfälische Drahtindustrie κ.λπ./Επιτροπή* (T-393/10), με την οποία το ΓεΔΕΕ ακύρωσε την επίμαχη απόφαση της Επιτροπής κατά το μέρος που επέβαλε πρόστιμο στις νυν αναιρεσείουσες. Εν συνεχεία, στο πλαίσιο άσκησης της πλήρους δικαιοδοσίας του, το ΓεΔΕΕ τις υποχρέωσε να καταβάλουν πρόστιμο ισόποσο με εκείνο που τους είχε επιβληθεί με την επίδικη απόφαση. Για να καταλήξει στην απόφαση αυτή, διαπίστωσε κατ' αρχάς ότι η Επιτροπή είχε υποπέσει σε σφάλματα κατά την εκτίμηση της ικανότητάς τους προς καταβολή προστίμου. Ακολούθως, έκρινε ότι από διάφορες ενδείξεις προέκυπτε εντούτοις ότι η αξίωσή τους για μείωση του προστίμου λόγω αδυναμίας τους να το καταβάλουν δεν ήταν βάσιμη.

Προς στήριξη της εδώ εξεταζόμενης αίτησης αναίρεσης, οι αναιρεσείουσες προέβαλαν τρεις λόγους. Με τον πρώτο λόγο αναίρεσης, προσάπτουν στο ΓεΔΕΕ πλάνη περί το δίκαιο λόγω μη συμμόρφωσης προς την απόφαση της 15ης Ιουλίου 2015 καθώς και εσφαλμένη και αντιφατική αιτιολογία της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης σε σχέση με την απόφαση της 15ης Ιουλίου 2015. Με τον δεύτερο λόγο αναίρεσης, προβάλλουν παράβαση του άρθρου 266 ΣΛΕΕ λόγω μη τήρησης του κανόνα δικαίου που προκύπτει από τον συνδυασμό του ακυρωτικού αποτελέσματος της απόφασης της 15ης Ιουλίου 2015 και της νομικής φύσης της κρίσης που περιέχεται στην απόφαση αυτή, η οποία νομική φύση έχει τον χαρακτήρα υποκατάστασης. Τέλος, με τον τρίτο λόγο αναίρεσης, οι αναιρεσείουσες προσάπτουν στο ΓεΔΕΕ ότι προσέβαλε το δικαίωμά τους για δίκαιη δίκη.

Με την απόφασή του, το ΔΕΕ επισήμανε ότι ούτε ο τρόπος με τον οποίο το ΓεΔΕΕ καθόρισε το ποσό του προστίμου ούτε η φύση των στοιχείων που έλαβε υπόψη, όταν υποκατέστησε την εκτίμηση της Επιτροπής με τη δική του εκτίμηση στην απόφαση της 15ης Ιουλίου 2015, μπορούν να οδηγήσουν στο συμπέρασμα ότι το πρόστιμο αυτό, όπως μεταρρυθμίστηκε, συνιστά νέο πρόστιμο, νομικώς διάφορο εκείνου που επέβαλε η Επιτροπή με την επίμαχη απόφαση. Συναφώς, διευκρίνισε ότι, όταν, στο πλαίσιο της άσκησης της πλήρους δικαιοδοσίας του, ο δικαστής της Ένωσης υποκαθιστά με τη δική του εκτίμηση την εκτίμηση της Επιτροπής και επιβάλλει πρόστιμο διαφορετικού ύψους, η υποκατάσταση αυτή συνεπάγεται κατ' ανάγκην την ακύρωση του ποσού του αρχικού προστίμου που επιβλήθηκε από την Επιτροπή, είτε γίνεται ρητή αναφορά στην εν λόγω ακύρωση με την απόφασή του είτε όχι. Ως εκ τούτου, απέρριψε τους δύο πρώτους λόγους αναίρεσης ως αβάσιμους χωρίς να εξετάσει λεπτομερέστερα τις προβαλλόμενες από τις αναιρεσείουσες αιτιάσεις, καθόσον αμφότεροι οι λόγοι στηρίζονταν σε μια παραδοχή η οποία κρίθηκε εσφαλμένη.

Ακολούθως, απέρριψε και τον τρίτο λόγο αναίρεσης ως αβάσιμο. Στο πλαίσιο αυτό, υπενθύμισε ότι η υποχρέωση αιτιολόγησης των αποφάσεων, την οποία υπέχει το ΓεΔΕΕ από το άρθρο 36 και το άρθρο 53 εδάφιο α' του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δεν του επιβάλλει να παραθέτει αιτιολογία η οποία να ακολουθεί σε όλη τους την έκταση και έναν προς έναν όλους τους συλλογισμούς που διατύπωσαν οι διάδικοι. Σύμφωνα με τη νομολογία, η αιτιολογία μπορεί να συνάγεται εμμέσως, υπό την προϋπόθεση ότι παρέχει στους μεν ενδιαφερομένους τη δυνατότητα να λάβουν γνώση των λόγων στους οποίους στηρίζεται η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, στο δε ΔΕΕ επαρκή στοιχεία για να ασκήσει τον ανααιρετικό έλεγχο του. Εν προκειμένω, οι αναιρεσείουσες δεν ισχυρίστηκαν ότι η αιτιολογία της αναιρεσιβαλλόμενης απόφασης στέρησε από αυτές τη δυνατότητα να λάβουν γνώση των λόγων στους οποίους στηρίχθηκε το ΓεΔΕΕ. Ακόμη, η εν λόγω αιτιολογία παρέσχε στο ΔΕΕ επαρκή στοιχεία για να ασκήσει τον ανααιρετικό του έλεγχο.

Κατόπιν των ανωτέρω, το ΔΕΕ απέρριψε την αίτηση αναίρεσης στο σύνολό της.

Το άρθρο 7, σημείο 2, του Κανονισμού (ΕΕ) 1215/2012 έχει την έννοια ότι ο όρος «τόπος όπου συνέβη το ζημιογόνο γεγονός» δεν καταλαμβάνει την καταστατική έδρα της μητρικής εταιρείας η οποία ασκεί αγωγή με αίτημα την αποκατάσταση των ζημιών που υπέστησαν αποκλειστικώς οι θυγατρικές της λόγω της αντίθετης προς τους κανόνες του ανταγωνισμού συμπεριφοράς τρίτου, η οποία συνιστά παράβαση του άρθρου 101 ΣΛΕΕ, ακόμη και αν υποστηρίζεται ότι η εν λόγω μητρική εταιρεία και οι εν λόγω θυγατρικές ανήκουν στην ίδια οικονομική ενότητα

προδικαστική παραπομπή – δικαστική συνεργασία σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις – διεθνής δικαιοδοσία, αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις – Κανονισμός (ΕΕ) 1215/2012 – άρθρο 7, σημείο 2 – δικαιοδοσία ως προς τις ενοχές εξ αδικοπραξίας ή οιονεί αδικοπραξίας – τόπος επέλευσης της ζημίας – σύμβαση η οποία κηρύχθηκε αντίθετη προς το άρθρο 101 ΣΛΕΕ και το άρθρο 53 της Συμφωνίας για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο – θυγατρικές εγκατεστημένες σε διαφορετικά κράτη μέλη – άμεση ζημία την οποία υπέστησαν αποκλειστικώς οι θυγατρικές – αγωγή αποζημίωσης της μητρικής εταιρείας – έννοια της «οικονομικής ενότητας»

ΔΕΕ C-425/22, MOL, 04.07.2024, Τμήμα πέμπτο, Πρόεδρος: E. Regan, Εισηγητής: M. Ilešič, Γεν. Εισαγγελέας: N. Αμιλίου, ECLI:EU:C:2024:578 – Προδικαστική παραπομπή

Η αίτηση προδικαστικής απόφασης υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της MOL Magyar Olaj- és Gázipari Nyrt. (στο εξής: MOL) και της Mercedes-Benz Group AG, σχετικά με αγωγή αποζημίωσης που άσκησε η MOL για τη ζημία την οποία εκτιμά ότι υπέστη λόγω αντίθετων προς τον ανταγωνισμό πρακτικών της Mercedes-Benz Group οι οποίες εφαρμόστηκαν κατά παράβαση του άρθρου 101 ΣΛΕΕ και του άρθρου 53 της Συμφωνίας για τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο (στο εξής: ΣΕΟΧ).

Η MOL, ουγγρική εταιρεία, κατέχει πλειοψηφικές συμμετοχές σε πλείονες θυγατρικές εταιρείες εγκατεστημένες σε διάφορα κράτη μέλη της Ένωσης. Το 2016, η Επιτροπή με απόφασή της διαπίστωσε ότι η Mercedes-Benz Group και δεκαπέντε διεθνείς κατασκευαστές φορτηγών μετείχαν, από τις 17 Ιανουαρίου 1997 έως τις 18 Ιανουαρίου 2011, σε σύμβαση η οποία είχε ως αντικείμενο την εναρμόνιση των μεικτών τιμών καταλόγου για τα μεσαία και βαρέα φορτηγά και κάλυπτε ολόκληρο τον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο. Οι θυγατρικές της MOL απέκτησαν εμμέσως από τη Mercedes-Benz Group, κατόπιν αγοράς ή στο πλαίσιο χρηματοδοτικής μίσθωσης, συνολικά 71 φορτηγά κατά τη διάρκεια της εν λόγω παράβασης.

Στις 14 Οκτωβρίου 2019, η MOL άσκησε αγωγή αποζημίωσης κατά της Mercedes-Benz Group ενώπιον του δικαστηρίου περιφέρειας Βουδαπέστης, υποστηρίζοντας ότι, λόγω της αντίθετης προς τους κανόνες του ανταγωνισμού συμπεριφοράς της τελευταίας, οι θυγατρικές της (και, άρα, εμμέσως η ίδια) υπέστησαν ζημία. Η MOL στηρίχθηκε στην έννοια της «οικονομικής ενότητας» και ισχυρίστηκε ότι τα ουγγρικά δικαστήρια είχαν διεθνή δικαιοδοσία βάσει του άρθρου 7, σημείο 2, του Κανονισμού 1215/2012 για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις, καθώς η καταστατική της

έδρα είναι ο τόπος όπου συνέβη το «ζημιογόνο γεγονός» κατά την έννοια της διάταξης αυτής. Η Mercedes-Benz Group ήγειρε ένσταση έλλειψης διεθνούς δικαιοδοσίας, την οποία έκανε δεκτή το επιληφθέν δικαστήριο. Το δικαστήριο αυτό έκρινε ότι ο κανόνας ειδικής δωσιδικίας του άρθρου 7 παρ. 2 του Κανονισμού 1215/2012 πρέπει να ερμηνεύεται στενά, μπορεί δε να εφαρμοσθεί μόνον σε περίπτωση ύπαρξης ιδιαιτέρως στενού συνδέσμου μεταξύ του επιληφθέντος δικαστηρίου και του αντικειμένου της διαφοράς. Διαπίστωσε συναφώς ότι από την επίμαχη στρέβλωση του ανταγωνισμού είχαν ζημιωθεί οι θυγατρικές της MOL, και όχι η ίδια η MOL, με αποτέλεσμα να μην μπορεί να θεμελιωθεί διεθνής δικαιοδοσία για τα συγγρικά δικαστήρια. Η κρίση αυτή επικυρώθηκε από το εφετείο περιφέρειας Βουδαπέστης το οποίο επεσήμανε ότι, κατά τη νομολογία του ΔΕΕ, η θεωρία της οικονομικής ενότητας έχει εφαρμογή μόνον για τη στοιχειοθέτηση ευθύνης λόγω παράβασης του δικαίου του ανταγωνισμού και όχι για τη θεμελίωση διεθνούς δικαιοδοσίας.

Ακολούθως, η MOL άσκησε αναίρεση ενώπιον του Ανωτάτου Δικαστηρίου της Ουγγαρίας, υποστηρίζοντας ότι η θεωρία της οικονομικής ενότητας είναι κρίσιμη για την εκτίμηση της διεθνούς δικαιοδοσίας των συγγρικών δικαστηρίων καθόσον η ίδια ασκεί αποκλειστικό έλεγχο επί των θυγατρικών της και επηρεάζεται άμεσα από την κερδοφόρα ή μη λειτουργία τους. Το Ανώτατο Δικαστήριο αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο ΔΕΕ δύο προδικαστικά ερωτήματα, ζητώντας, κατ' ουσίαν, να διευκρινιστεί εάν η έδρα μιας μητρικής εταιρείας μπορεί να θεωρηθεί ως ο τόπος όπου «συνέβη το ζημιογόνο γεγονός», κατά την έννοια του άρθρου 7 παρ. 2 του Κανονισμού 1215/2012, σε περίπτωση που η μητρική εταιρεία ασκεί αγωγή λόγω αντίθετης προς τους κανόνες του ανταγωνισμού συμπεριφοράς άλλης εταιρείας με αίτημα την αποκατάσταση της ζημίας που υπέστησαν αποκλειστικά και μόνον οι θυγατρικές της. Το εν λόγω δικαστήριο διερωτήθηκε επίσης αν η απάντηση στο προηγούμενο προδικαστικό ερώτημα επηρεάζεται από το γεγονός ότι, κατά τον χρόνο της αγοράς των επίμαχων αγαθών από τις θυγατρικές, ορισμένες από αυτές δεν ανήκαν ακόμη στον όμιλο εταιρειών της MOL.

Το ΔΕΕ αναφέρθηκε στους σκοπούς της εγγύτητας και της προβλεψιμότητας των κανόνων διεθνούς δικαιοδοσίας, καθώς και της σύνδεσης μεταξύ του επιλαμβανόμενου της υπόθεσης δικαστηρίου και του εφαρμοστέου δικαίου. Ακόμη, επικαλέστηκε πάγια νομολογία, σύμφωνα με την οποία ζημία η οποία αποτελεί απλώς έμμεση συνέπεια της ζημίας που υπέστησαν άμεσα τρίτοι σε τόπο διαφορετικό από εκείνο όπου ο εμμέσως ζημιωθείς υπέστη εν συνεχεία τη ζημία, δεν δύναται να θεμελιώσει διεθνή δικαιοδοσία βάσει του άρθρου 7, σημείο 2, του Κανονισμού 1215/2012. Συνεπώς, έκρινε ότι ο όρος «τόπος όπου συνέβη το ζημιογόνο γεγονός», που περιέχεται στο άρθρο 7, σημείο 2, του Κανονισμού 1215/2012, έχει την έννοια ότι δεν καταλαμβάνει την καταστατική έδρα της μητρικής εταιρείας η οποία ασκεί αγωγή με αίτημα την αποκατάσταση των ζημιών που υπέστησαν αποκλειστικώς οι θυγατρικές της λόγω της αντίθετης προς τους κανόνες του ανταγωνισμού συμπεριφοράς τρίτου. Τούτο δε ακόμη και αν υποστηρίζεται ότι η εν λόγω μητρική εταιρεία και οι θυγατρικές ανήκουν στην ίδια οικονομική ενότητα.

Κατόπιν της απάντησης αυτής, το ΔΕΕ δεν ασχολήθηκε με το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα.

Κρατικές ενισχύσεις

Εξουσίες της Επιτροπής κατά τον έλεγχο συμβατότητας

αίτηση αναιρέσεως – κρατικές ενισχύσεις – νόμος που απαγορεύει τη χρησιμοποίηση του άνθρακα για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας – πρόωρη παύση λειτουργίας μονάδας παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από άνθρακα – χορήγηση αποζημίωσης – απόφαση που κηρύσσει το μέτρο συμβατό με την εσωτερική αγορά χωρίς να αποφανθεί επί της ύπαρξης κρατικής ενίσχυσης – άσκηση της αρμοδιότητας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

ΔΕΕ C-40/23 P, Επιτροπή/Κάτω Χώρες (Appréciation de compatibilité d'une mesure non qualifiée d'aide d'État), 13.06.2024, Τμήμα δεύτερο, Πρόεδρος: A. Prechal, Εισηγητής: J.

Το 2019, η Ολλανδία κοινοποίησε στην Επιτροπή ένα σχέδιο νόμου που προέβλεπε την απαγόρευση χρήσης άνθρακα για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας. Στο σχέδιο νόμου προβλεπόταν η δυνατότητα αποκατάστασης της ζημίας που προκαλείται σε μονάδα παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από άνθρακα, η οποία θίγεται κατά τρόπο δυσανάλογο, σε σχέση με άλλες μονάδες ίδιου τύπου από την απαγόρευση χρήσης άνθρακα. Βάσει της εν λόγω ρύθμισης, η εταιρεία Vattenfall NV, η οποία εκμεταλλεύεται τη μονάδα Hemweg 8, μία από τις πέντε μονάδες παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από άνθρακα στις Κάτω Χώρες, έλαβε αποζημίωση από το Ολλανδικό Δημόσιο ύψους 52.500.000 ευρώ. Ειδικότερα, λόγω του χαμηλού επιπέδου των περιβαλλοντικών τεχνικών χαρακτηριστικών της, η μονάδα αυτή στερήθηκε, σε αντίθεση με τις τέσσερις άλλες μονάδες παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από άνθρακα στις Κάτω Χώρες, το ευεργέτημα της μεταβατικής περιόδου που προέβλεπε ο νόμος και, επομένως, υποχρεώθηκε να κλείσει πρόωρα.

Κατόπιν επίσημης διαδικασίας έρευνας, το 2020, η Επιτροπή εξέδωσε την απόφαση SA.54537/2020, με την οποία διατύπωσε αμφιβολίες σχετικά με το εάν η επίμαχη αποζημίωση συνιστούσε κρατική ενίσχυση και παρατήρησε, πάντως, ότι σε κάθε περίπτωση, αυτή θα ήταν συμβατή με βάση το άρθρο 107 παρ. 3 (γ) ΣΛΕΕ. Οι Κάτω Χώρες άσκησαν προσφυγή ακυρώσεως κατά της αποφάσεως της Επιτροπής (T-469/20), η οποία έγινε δεκτή από το ΓεΔΕΕ: α) λόγω αναρμοδιότητας της Επιτροπής να κηρύξει ένα μέτρο συμβατό, χωρίς προηγουμένως να το χαρακτηρίσει ως ενίσχυση και β) λόγω παραβίασης της αρχής της ασφάλειας δικαίου. Κατόπιν τούτου, η Επιτροπή άσκησε την ένδικη αίτηση αναιρέσεως.

Η Επιτροπή υποστήριξε, εν πρώτοις, ότι το ΓεΔΕΕ ερμήνευσε υπερβολικά στενά τις εξουσίες της, στο πλαίσιο του ελέγχου περί συμβατότητας ορισμένου μέτρου. Το ΔΕΕ παρατήρησε πως, μολονότι ο όρος «ενισχύσεις» χρησιμοποιείται στο άρθρο 107 παρ. 1 ΣΛΕΕ υπό τη συνήθη έννοιά του στην καθημερινή γλώσσα, εντούτοις, σε συνδυασμό με τις λοιπές αναφορές που περιλαμβάνονται στη διάταξη αυτή, προκύπτει ότι στο άρθρο 107 παρ. 3 ΣΛΕΕ χρησιμοποιείται για να προσδιορίσει μόνον τις κρατικές ενισχύσεις. Ειδικότερα, από μια συνολική εξέταση του άρθρου 107 παρ. 1 ΣΛΕΕ, προκύπτει ότι μόνον τα μέτρα τα οποία πληρούν τις προϋποθέσεις, ώστε να χαρακτηριστούν ως κρατικές ενισχύσεις μπορούν να κηρυχθούν μη συμβατά με την εσωτερική αγορά. Επομένως, το άρθρο 107 παρ. 3 ΣΛΕΕ, το οποίο, κατά παρέκκλιση από το άρθρο 107 παρ. 1 ΣΛΕΕ, απαριθμεί τα μέτρα που μπορούν να θεωρηθούν συμβατά με την εσωτερική αγορά, αφορά μόνον τις κρατικές ενισχύσεις. Στη βάση αυτή, το ΔΕΕ ενέκρινε την αντίστοιχη γραμματική ερμηνεία του ΓεΔΕΕ. Πρόσθεσε, μάλιστα, πως, μολονότι είναι αληθές ότι το άρθρο 107 ΣΛΕΕ δεν περιλαμβάνει διαδικαστικούς κανόνες ούτε κάνει άμεση αναφορά στις εξουσίες της Επιτροπής, εντούτοις, από την εν λόγω διάταξη προκύπτει ότι ο χαρακτηρισμός ενός μέτρου ως κρατικής ενίσχυσης συνιστά προϋπόθεση για την ενδεχόμενη εφαρμογή των εξαιρέσεων της παρ. 3.

Περαιτέρω, το ΔΕΕ υπενθύμισε ότι, σε προηγούμενη νομολογία του, έχει κρίνει πως ο καθορισμός της φύσης ενός μέτρου ως κρατικής ενίσχυσης πρέπει να προηγείται της εξέτασης της ενδεχόμενης συμβατότητας του μέτρου αυτού με την εσωτερική αγορά. Περαιτέρω, σημείωσε ότι οι διατάξεις του Κανονισμού 2015/1589 που αφορούν τις εξουσίες της Επιτροπής, πρέπει να ερμηνευθούν υπό το πρίσμα του άρθρου 107 ΣΛΕΕ. Το άρθρο 4 παρ. 6 του Κανονισμού αποσκοπεί απλώς να καλύψει την παράλειψη της Επιτροπής να ασκήσει τις αρμοδιότητές της και δεν μπορεί να θεμελιώσει αρμοδιότητά της να αποφασίσει ότι ένα μέτρο το οποίο η ίδια δεν έχει χαρακτηρίσει ως κρατική ενίσχυση είναι συμβατό με την εσωτερική αγορά. Αντίστοιχα, το άρθρο 6 του ίδιου Κανονισμού, κάνοντας λόγο για «προσωρινή εκτίμηση», δεν εννοεί ότι η Επιτροπή μπορεί να περατώσει την προκαταρκτική εξέταση με απόφαση περί μη διατύπωσης αντιρρήσεων ως προς μέτρο το οποίο δεν έχει χαρακτηρίσει ως κρατική ενίσχυση. Παράλληλα, λόγοι χρηστής διοίκησης και συμφερόντων των ενδιαφερομένων μερών είναι λόγοι σκοπιμότητας και δεν μπορούν να θέσουν υπό αμφισβήτηση την οικονομία και τη συνοχή του άρθρου 107 ΣΛΕΕ.

Στη βάση αυτή, το ΔΕΕ έκρινε ότι η Επιτροπή δεν μπορεί να απαλλαγεί από την υποχρέωσή της να χαρακτηρίσει ένα μέτρο ως κρατική ενίσχυση, προτού εξετάσει τη συμβατότητά του, λόγω εκτιμήσεων που συνδέονται με τη μεγαλύτερη ή μικρότερη ευχέρεια με την οποία μπορεί να γίνει ένας τέτοιος χαρακτηρισμός ή ένας τέτοιος έλεγχος συμβατότητας σε μια συγκεκριμένη περίπτωση.

Ως εκ τούτου, το ΔΕΕ απέρριψε την αίτηση αναιρέσεως.

Εντολή ανάκτησης και διπλή φορολογία του αποδέκτη της

κρατικές ενισχύσεις – ελεύθερη ζώνη της Μαδέρας – καθεστώς ενισχύσεων που έθεσε σε εφαρμογή η Πορτογαλία – απόφαση με την οποία διαπιστώθηκε ότι το καθεστώς δεν συμβιβάζεται με τις αποφάσεις C(2007) 3037 final και C(2013) 4043 final, κρίθηκε ότι το καθεστώς αυτό είναι ασύμβατο με την εσωτερική αγορά και διατάχθηκε η επιστροφή των ενισχύσεων που καταβλήθηκαν κατ' εφαρμογήν του – υποχρέωση αιτιολόγησης – έννοια της «υφιστάμενης ενίσχυσης» κατά το άρθρο 1, στοιχείο β', σημείο ii, του Κανονισμού (ΕΕ) 2015/1589 – συμψηφισμός του φόρου που καταβλήθηκε σε άλλο κράτος μέλος για την αποφυγή της διπλής φορολογίας – φορολογική αυτονομία των κρατών μελών – ανάκτηση – δικαιολογημένη εμπιστοσύνη – ασφάλεια δικαίου – αναλογικότητα

ΓεΔΕΕ T-671/22, Vima World/Επιτροπή (Zone franche de Madère), 19.06.2024, Τμήμα πέμπτο, Πρόεδρος: J. Svenningsen, Εισηγήτρια: M. Stancu, ECLI:EU:T:2024:400 – Προσφυγή ακυρώσεως

Το καθεστώς της Ελεύθερης Ζώνης της Μαδέρας (Πορτογαλία) περιλάμβανε διάφορα φορολογικά πλεονεκτήματα που χορηγούνταν σε επιχειρήσεις, οι οποίες δραστηριοποιούνταν εντός αυτής. Το καθεστώς είχε εγκριθεί επανειλημμένα από την Επιτροπή, υπό διάφορες μορφές από το 1987 έως το 2013. Το 2015, η Επιτροπή διαπίστωσε την πιθανότητα μη ορθής εφαρμογής του καθεστώτος βάσει των όρων που περιείχαν οι εγκριτικές της αποφάσεις και αποφάσισε να παρακολουθήσει την εφαρμογή του από τις πορτογαλικές αρχές. Εν τέλει, το 2018, η Επιτροπή κίνησε επίσημη διαδικασία έρευνας, συνεπεία της οποίας εκδόθηκε η απόφαση SA.21259/2020. Με την απόφαση αυτή, η Επιτροπή έκρινε ότι το επίμαχο καθεστώς, με τον τρόπο που είχε εφαρμοστεί από τις πορτογαλικές αρχές, παραβίαζε τις εγκριτικές αποφάσεις της και, άρα, ήταν εν μέρει παράνομο και μη συμβατό με την εσωτερική αγορά. Η κρίση αυτή βασίστηκε, μεταξύ άλλων, στο γεγονός ότι ο τρόπος εφαρμογής του καθεστώτος επέτρεπε να υπάγονται στις επίμαχες φορολογικές διευκολύνσεις και οι δραστηριότητες που πραγματοποιούσαν οι εγκατεστημένες στη Μαδέρα επιχειρήσεις εκτός της Μαδέρα, ενώ παράλληλα οι πορτογαλικές αρχές δεν είχαν υπολογίσει ορθά τον αριθμό των θέσεων εργασίας που δημιουργούσε το καθεστώς στη Μαδέρα. Στη βάση αυτή, διέταξε την Πορτογαλία να ανακτήσει ένα μεγάλο μέρος των χορηγούμενων ενισχύσεων. Η Vima World, μία εταιρεία που δραστηριοποιείται στην επίμαχη περιοχή, άσκησε την ένδικη προσφυγή ακυρώσεως ενώπιον του ΓεΔΕΕ.

Επί της έκτασης της υποχρέωσης αιτιολογίας της Επιτροπής, όταν αυτή διατάσσει την ανάκτηση μη συμβατής ενίσχυσης, το ΓεΔΕΕ παρατήρησε πως καμία διάταξη του ενωσιακού δικαίου δεν υποχρεώνει την Επιτροπή να καθορίσει το ακριβές ποσό των προς ανάκτηση ενισχύσεων, παρά αρκεί η απόφαση της Επιτροπής να περιέχει πληροφορίες που επιτρέπουν στους αποδέκτες της να προσδιορίσουν οι ίδιοι το ποσό αυτό, χωρίς υπέρμετρη δυσκολία. Εν προκειμένω, η Επιτροπή είχε παράσχει στις πορτογαλικές αρχές αναγκαίες και επαρκείς πληροφορίες που τους επέτρεπαν να προσδιορίσουν αφενός μεν τους δικαιούχους του καθεστώτος, αφετέρου δε το ποσό της ενίσχυσης που έπρεπε να ανακτηθεί από καθέναν τους. Περαιτέρω, με δεδομένο ότι η Επιτροπή διέταξε την ανάκτηση των ενισχύσεων μόνο κατά το μέρος που είχαν παραβιαστεί οι προηγούμενες εγκριτικές της αποφάσεις, κρίθηκε πως είχε παράσχει στις πορτογαλικές αρχές επαρκείς κατευθύνσεις, ως προς την εξακρίβωση των επιχειρήσεων που παραβίαζαν ή καταστρατηγούσαν τους όρους εφαρμογής του καθεστώτος.

Επί του ζητήματος, εάν έπρεπε να συνυπολογιστούν οι φόροι που καταβάλλουν σε άλλα κράτη μέλη οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στη Μαδέρα, το ΓεΔΕΕ υπενθύμισε αρχικά πως, όταν η Επιτροπή αξιολογεί με τρόπο γενικό και αφηρημένο ένα καθεστώς ενισχύσεων και το κηρύσσει μη συμβατό με την εσωτερική αγορά, εναπόκειται στο κράτος μέλος να εξακριβώσει την ατομική κατάσταση κάθε επιχείρησης από την οποία υποχρεούται να ανακτήσει την ενίσχυση. Εν προκειμένω, η Επιτροπή πράγματι δεν είχε αξιολογήσει εξατομικευμένα τις επιχειρήσεις που επωφελήθηκαν από φορολογικές ελαφρύνσεις στην Πορτογαλία, ενώ παράλληλα ήταν υποκείμενες στον φόρο και σε άλλα κράτη μέλη. Αυτή η παράλειψη, όμως, δεν μπορούσε να στοιχειοθετήσει την ύπαρξη σφάλματος στη γενική και αφηρημένη ανάλυση του καθεστώτος, διότι μία τέτοια αξιολόγηση έπρεπε να γίνει από την Πορτογαλία. Συνακόλουθα, η Επιτροπή δεν είχε υποχρέωση να εξετάσει τον αντίκτυπο τυχόν φόρου που καταβάλλεται σε άλλο κράτος μέλος από ορισμένους μεμονωμένους δικαιούχους και, ειδικότερα, να προσδιορίσει εάν η κατάσταση αυτή ήταν ικανή να εξουδετερώσει το πλεονέκτημα που συνδέεται με το όφελος της παράνομης ενίσχυσης. Το ενδεχόμενο μιας τέτοιας εξουδετέρωσης δεν μπορούσε να οδηγήσει στο συμπέρασμα ότι η Επιτροπή θα στερούνταν της δυνατότητας να διαπιστώσει την ύπαρξη παράνομου καθεστώτος ενισχύσεων ή να διατάξει την ανάκτηση ενισχύσεων που είχαν χορηγηθεί βάσει του καθεστώτος.

Περαιτέρω, έκρινε πως, ακόμη και εάν υποτεθεί ότι τα κέρδη, τα οποία πραγματοποιούνται στην Μαδέρα και τα οποία φορολογούνταν με μειωμένους συντελεστές, είχαν φορολογηθεί δύο φορές, μία τέτοια κατάσταση δεν αποτελεί γενικό χαρακτηριστικό του καθεστώτος, αλλά αφορούσε μία ατομική και ειδική περίπτωση ορισμένων δικαιούχων που θίγονταν από την εντολή ανάκτησης. Το εάν, και υπό ποιες προϋποθέσεις, ο φόρος που είχε καταβληθεί σε άλλο κράτος μέλος μπορούσε να ληφθεί υπόψη για την ανάκτηση των ενισχύσεων δεν ενέπιπτε στην αρμοδιότητα της Επιτροπής, αλλά αποτελούσε απόφαση γενικής φύσεως, η οποία ανήκει στη διακριτική ευχέρεια των πορτογαλικών αρχών κατά τον καθορισμό των συστατικών στοιχείων του φόρου.

Αναφορικά με το εάν υπήρξε πράγματι παραβίαση των εγκριτικών αποφάσεων της Επιτροπής επί του καθεστώτος, το ΓεΔΕΕ διαπίστωσε αρχικά πως η προϋπόθεση του καθεστώτος, κατά την οποία οι δραστηριότητες των ωφελομένων επιχειρήσεων έπρεπε να ασκούνται πραγματικά και ουσιαστικά στη Μαδέρα, δεν μπορούσε να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι κάλυπτε και δραστηριότητες που ασκούνται μεν εκτός της Μαδέρα, αλλά από επιχειρήσεις εγκατεστημένες σε αυτήν. Υπό το πρίσμα των κανόνων για τις περιφερειακές ενισχύσεις, καθεστώτα ανάλογα με αυτό της Μαδέρα μπορούν να θεσπίζονται, υπό την προϋπόθεση ότι δικαιολογούνται από τη συμβολή τους στην περιφερειακή ανάπτυξη, από τη φύση τους και από τη συμβολή τους στην αντιμετώπιση των μειονεκτημάτων της περιοχής. Εν προκειμένω, οι περιφερειακές ενισχύσεις λειτουργίας που είχαν εγκριθεί για τη Μαδέρα αποσκοπούσαν στην αντιστάθμιση του πρόσθετου κόστους, το οποίο επωμίζονταν οι επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνταν εντός αυτής λόγω των μειονεκτημάτων της περιοχής. Αυτό σημαίνει ότι μόνον οι δραστηριότητες που πλήττονταν από τα μειονεκτήματα αυτά, και, επομένως, μόνον οι πρόσθετες δαπάνες που αφορούσαν την επίμαχη περιοχή, έπρεπε να είναι επιλέξιμες για τέτοιες ενισχύσεις λειτουργίας. Αντιθέτως, οι δραστηριότητες που ασκούσαν εκτός της επίμαχης περιοχής και οι οποίες δεν επηρεάζονταν από τις πρόσθετες αυτές δαπάνες, μπορούσαν να αποκλειστούν από το καθεστώς, ακόμη και εάν ασκούνταν από επιχειρήσεις εγκατεστημένες εντός της Μαδέρα.

Ως προς τον τρόπο με τον οποίον υπολογίστηκε εάν το καθεστώς είχε ως αποτέλεσμα τη δημιουργία θέσεων εργασίας εντός της Μαδέρα, το ΓεΔΕΕ επεσήμανε ότι η στενή ερμηνεία των παρεκκλίσεων από τη γενική αρχή του ασυμβιβάστου των κρατικών ενισχύσεων συνεπάγεται ότι η ερμηνεία των προϋποθέσεων χορήγησης ενισχύσεων βάσει ενός καθεστώτος, που έχει εγκριθεί από την Επιτροπή, δεν επαφίεται εξ ολοκλήρου στη διακριτική ευχέρεια του οικείου κράτους μέλους, με πρόσχημα, μεταξύ άλλων, την τήρηση της αρχής της θεσμικής και διαδικαστικής αυτονομίας του. Έτσι, δεν μπορούσε να υποστηριχθεί ότι η υποχρέωση εφαρμογής μίας αντικειμενικής μεθόδου υπολογισμού του χρόνου εργασίας που όντως παρέχει κάθε εργαζόμενος στη Μαδέρα, όπως είχε προβλεφθεί από τις εγκριτικές

αποφάσεις, θα παραβίαζε το πορτογαλικό εργατικό δίκαιο. Η υποχρέωση χρήσης αντικειμενικής μεθόδου υπολογισμού δεν εμπόδιζε τη συνεκτίμηση οποιασδήποτε μορφής εργασιακής σχέσης που προβλεπόταν από το εργατικό δίκαιο της Πορτογαλίας. Εν προκειμένω, το ΓεΔΕΕ έκρινε ως ορθή την αξιολόγηση της Επιτροπής ότι οι πορτογαλικές αρχές δεν είχαν χρησιμοποιήσει καμία αντικειμενική μέθοδο υπολογισμού του χρόνου εργασίας που όντως παρείχε ο κάθε εργαζόμενος στη Μαδέρα, με αποτέλεσμα να μην είναι σε θέση να επαληθεύσουν τη μονιμότητα των θέσεων εργασίας που δήλωναν οι δικαιούχοι του καθεστώτος.

Όσον αφορά την αρχή της δικαιολογημένης εμπιστοσύνης, το ΓεΔΕΕ έκρινε ότι η προσφεύγουσα δεν είχε αποδείξει ότι η Επιτροπή είχε παράσχει ακριβείς, ανεπιφύλακτες και σύμφωνες διαβεβαιώσεις, ώστε να της δημιουργούν δικαιολογημένη εμπιστοσύνη. Το γεγονός ότι το επίμαχο καθεστώς είχε εγκριθεί δύο φορές από την Επιτροπή στερείτο, εν προκειμένω, σημασίας, διότι είχε εφαρμοστεί κατά τρόπο ουσιωδώς διαφορετικό από εκείνον που προέβλεπαν οι εγκριτικές αποφάσεις της Επιτροπής.

Επί της αναλογικότητας της εντολής ανάκτησης, το ΓεΔΕΕ επεσήμανε αρχικά ότι αυτή δεν αφορούσε το σύνολο των ενισχύσεων που είχαν καταβληθεί στο πλαίσιο του καθεστώτος, αλλά μόνον εκείνες που παραβίαζαν τις εγκριτικές αποφάσεις της Επιτροπής, εφόσον οι δικαιούχοι δεν πληρούσαν τις προϋποθέσεις υπαγωγής στον Κανονισμό de minimis ή σε κάποιον απαλλακτικό Κανονισμό. Όσον αφορά την επικαλούμενη δυσαναλογία που προκαλείται από τον κίνδυνο διπλής φορολόγησης λόγω της ανάκτησης, το ΓεΔΕΕ επεσήμανε ότι η ανάκτηση είναι αποκλειστική συνέπεια του παράνομου και μη συμβατού χαρακτήρα της ενίσχυσης και δεν μπορεί να εξαρτάται από την ιδιαίτερη κατάσταση ορισμένων δικαιούχων. Στη βάση αυτή, συμφώνησε με την Επιτροπή ότι δεν συνέτρεχε παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας, αλλά η ανάκτηση αποτελούσε λογική, αναλογική και εγγενή συνέπεια της διαπίστωσης του μη συμβατού χαρακτήρα των ενισχύσεων.

Ενόψει των παραπάνω, το ΓεΔΕΕ απέρριψε την προσφυγή.

Οικονομική συνέχεια και υποχρέωση ανάκτησης

αίτηση αναιρέσεως – κρατικές ενισχύσεις – SA.33846 (2015/C) (πρώην 2014/NN) (πρώην 2011/CP) – κρίσιμο στοιχείο μεταγενέστερο της δημοσιεύσεως της αποφάσεως για την κίνηση της επίσημης διαδικασίας έρευνας – προσδιορισμός του δικαιούχου της ενίσχυσης – υποχρέωση δημοσιεύσεως τροποποιητικής αποφάσεως για την κίνηση της διαδικασίας – δικαίωμα του δικαιούχου της ενίσχυσης να διατυπώσει τις παρατηρήσεις του – ουσιώδης τύπος – ασύμβατο με την εσωτερική αγορά – ανάκτηση της ενίσχυσης η οποία διατάσσεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή – ποσό προς ανάκτηση – αρμοδιότητα του οικείου κράτους μέλους

ΔΕΕ C-697/22 P, Koiviston Auto Helsinki/Επιτροπή, 29.07.2024, Τμήμα τέταρτο, Πρόεδρος: K. Λυκούργος, Εισηγητής: J.-C. Bonichot, Γεν. Εισαγγελέας: L. Medina, ECLI:EU:C:2024:641 – Αίτηση αναιρέσεως

Μεταξύ 2002-2012, ο δήμος του Ελσίνκι χορήγησε τέσσερα προνομιακά δάνεια στη μεταφορική εταιρεία Helsingin Bussiliikenne (HelB), η οποία παρείχε υπηρεσίες τοπικών μεταφορών με λεωφορεία στο Ελσίνκι. Συγκεκριμένα, επρόκειτο: α) για ένα δάνειο προμήθειας εξοπλισμού για την αγορά λεωφορείων και β) τρία κεφαλαιουχικά δάνεια με ευνοϊκά επιτόκια.

Μετά από καταγγελίες δύο ανταγωνιστριών της HelB, το 2015, η Επιτροπή κίνησε την επίσημη διαδικασία έρευνας, προκειμένου να εξακριβώσει εάν οι όροι των παραπάνω δανείων ήταν σύμφωνοι με τους όρους της αγοράς και τους κανόνες κρατικών ενισχύσεων. Η Επιτροπή διαπίστωσε ότι κανένας ιδιώτης πιστωτής δεν θα είχε χορηγήσει δάνεια με τέτοιους όρους και προϋποθέσεις, ιδίως λαμβάνοντας υπόψη τις οικονομικές δυσκολίες που αντιμετώπιζε η HelB (σημαντικές ζημιές και αρνητικά ίδια κεφάλαια) κατά τον χρόνο χορήγησης των επίμαχων δανείων και, μάλιστα, χωρίς να έχει διενεργήσει προηγουμένως αξιολόγηση της φερεγγυότητας του δανειολήπτη. Σε αυτή τη βάση, η Επιτροπή έκρινε ότι τα δάνεια

συνιστούσαν πράγματι παράνομες και μη συμβατές κρατικές ενισχύσεις και ότι η Φινλανδία έπρεπε να τις ανακτήσει από τη HelB. Κατά την έρευνά της, η Επιτροπή διαπίστωσε, ακόμη, ότι τα περιουσιακά στοιχεία και οι επιχειρηματικές δραστηριότητες της HelB είχαν πωληθεί στο μεταξύ στην εταιρεία Viikin Linja Oy, η οποία μετονομάστηκε σε HelB (νέα HelB). Η εταιρεία αυτή θεωρήθηκε από την Επιτροπή οικονομική διάδοχος της αρχικής HelB και υπεύθυνη πλέον για την επιστροφή των επίμαχων ενισχύσεων (SA.33846/2019). Η νέα HelB άσκησε προσφυγή ακυρώσεως (T-603/19), η οποία απορρίφθηκε από το ΓεΔΕΕ. Η εταιρεία Koiviston Auto Helsinki Oy, διάδοχος της νέας HelB, άσκησε την παρούσα αίτηση αναιρέσεως ενώπιον του ΔΕΕ.

Η αναιρεσείουσα υποστήριξε ότι το ΓεΔΕΕ είχε υποπέσει σε πλάνη περί το δίκαιο, κρίνοντας ότι η Επιτροπή δεν ήταν υποχρεωμένη να επεκτείνει την επίσημη διαδικασία έρευνας, σε περίπτωση που ήθελε να εξετάσει την οικονομική συνέχεια μεταξύ της παλαιάς και νέας HelB. Το ΔΕΕ επεσήμανε, εν πρώτοις, πως τα κρίσιμα πραγματικά και νομικά στοιχεία, που πρέπει να περιλαμβάνονται στην απόφαση για την κίνηση της επίσημης διαδικασίας έρευνας, είναι εκείνα που πρόκειται να εξεταστούν στο πλαίσιο της διαδικασίας και να συμπεριληφθούν στην τελική απόφαση της Επιτροπής, μεταξύ αυτών δε και όσα αφορούν τα ζητήματα της συμβατότητας και της ανάκτησης της ενίσχυσης. Όταν, μετά την έκδοση της απόφασης για την κίνηση της επίσημης διαδικασίας έρευνας, προκύπτουν κρίσιμα νέα στοιχεία, η Επιτροπή οφείλει να δημοσιεύει συμπληρωματική απόφαση για την κίνηση επίσημης διαδικασίας έρευνας, ώστε να ενημερώνονται προσηκόντως όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη και να μπορούν να υποβάλλουν τις παρατηρήσεις τους.

Εν προκειμένω, η αρχική HelB, η οποία ήταν η δικαιούχος της επίμαχης ενίσχυσης, εξαγοράστηκε από τη νέα HelB μετά την έκδοση της απόφασης περί κίνησης επίσημης διαδικασίας έρευνας. Για την εξαγορά αυτή, ενημερώθηκε η Επιτροπή. Παρά ταύτα, στην απόφαση της Επιτροπής αναφερόταν μόνο η αρχική HelB ως δυνητική δικαιούχος της επίμαχης ενίσχυσης. Ωστόσο, η εξαγορά της αρχικής HelB από τη νέα, αφ' ης στιγμής είχε περιέλθει εις γνώση της Επιτροπής, αποτελούσε νέο κρίσιμο στοιχείο βάσει του οποίου έπρεπε να εκδοθεί συμπληρωματική απόφαση της Επιτροπής, η οποία, όμως, ουδέποτε εξεδόθη. Στη βάση αυτή, το ΔΕΕ έκρινε ότι το ΓεΔΕΕ είχε υποπέσει σε πλάνη περί το δίκαιο, κρίνοντας ότι η Επιτροπή, παραλείποντας να παράσχει δυνατότητα συμμετοχής της αναιρεσείουσας στην επίσημη διαδικασία έρευνας, δεν είχε παραβεί ουσιώδη τύπο, αλλά απλώς είχε υποπέσει σε διαδικαστική πλημμέλεια.

Επί της επικαλούμενης παραβίασης της αρχής της αναλογικότητας, το ΔΕΕ παρατήρησε αρχικά ότι η εν λόγω αρχή πρέπει να εκτιμάται υπό το πρίσμα του σκοπού που επιδιώκεται με τη διαταγή ανάκτησης. Η ανάκτηση παράνομης κρατικής ενίσχυσης παραβιάζει την αρχή της αναλογικότητας μόνον εάν το ποσό που πρέπει να επιστρέψει ο δικαιούχος της υπερβαίνει το αναπροσαρμοσμένο (κεφάλαιο πλέον τόκων) ποσό της ενίσχυσης την οποία έλαβε. Όταν η εταιρεία, η οποία έλαβε παράνομη κρατική ενίσχυση, έχει εξαγοραστεί, η ενίσχυση πρέπει να αναζητηθεί από την εταιρεία που συνεχίζει να ασκεί την οικονομική δραστηριότητα της επιχείρησης, η οποία είχε ωφεληθεί αρχικώς από την ενίσχυση. Εφόσον βέβαια αποδειχθεί ότι, στην πράξη, η εν λόγω εταιρεία απολαμβάνει ακόμη το πλεονέκτημα που συνδέεται με την ίδια ενίσχυση. Στην περίπτωση αυτή, δυνάμει της αρχής της αναλογικότητας, η υποχρέωση επιστροφής την οποία υπέχει ο αγοραστής της λήπτριας επιχείρησης περιορίζεται στο ποσό του ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος, το οποίο ο αγοραστής πράγματι διατήρησε.

Εν προκειμένω, το ΔΕΕ συμφώνησε με το ΓεΔΕΕ ότι η Επιτροπή είχε τεκμηριώσει την οικονομική συνέχεια μεταξύ της αρχικής και νέας HelB και συνήγαγε εξ αυτού ότι η υποχρέωση επιστροφής της κρατικής ενίσχυσης έπρεπε να επεκταθεί και στη νέα HelB. Με τον τρόπο αυτόν, η Επιτροπή δεν αποφάνθηκε ως προς το ύψος της ενίσχυσης που χορηγήθηκε στην αρχική HelB και της οποίας η νέα HelB διατήρησε πράγματι το όφελος. Η διαπίστωση περί ύπαρξης οικονομικής συνέχειας διαφέρει από τον προσδιορισμό της αναλογίας κατά την οποία πρέπει να πραγματοποιηθεί η ανάκτηση της ενίσχυσης από τους διαφόρους δικαιούχους της. Στη βάση αυτή, το ΔΕΕ απέρριψε τον ισχυρισμό περί παραβίασης της αρχής της αναλογικότητας.

Βάσει των ανωτέρω, το ΔΕΕ αναίρεσε την απόφαση του ΓεΔΕΕ, κατόπιν αποδοχής του πρώτου λόγου αναίρεσως. Εν συνεχεία, δικάζοντας το ίδιο την προσφυγή, το ΔΕΕ έκανε δεκτό τον αντίστοιχο λόγο και ακύρωσε την απόφαση της Επιτροπής.

III. ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΚΥΚΛΟΦΟΡΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ

Επιμ.: Βασιλική-Ελένη Γκέκα

Απαλλαγή από το τέλος χαρτοσήμου

Εθνική ρύθμιση, που προβλέπει ότι οι πράξεις βραχυπρόθεσμης διαχείρισης ρευστών διαθεσίμων δεν απαλλάσσονται από το τέλος χαρτοσήμου, όταν ο δανειολήπτης είναι εγκατεστημένος σε άλλο κράτος μέλος, αντίκειται στην ελεύθερη κυκλοφορία κεφαλαίων

προδικαστική παραπομπή – φορολογία – άρθρο 63 ΣΛΕΕ – ελεύθερη κυκλοφορία των κεφαλαίων – τέλος χαρτοσήμου – πράξεις βραχυπρόθεσμης διαχείρισης ρευστών διαθεσίμων – δανειολήπτες κάτοικοι ημεδαπής και δανειολήπτες κάτοικοι αλλοδαπής – διαφορετική μεταχείριση – περιορισμός

ΔΕΕ C-420/23, Faurécia, 20.06.2024, Τμήμα έκτο, Πρόεδρος: T. von Danwitz, Εισηγητής: A. Kumin, Γεν. Εισαγγελέας: J. Kokott, ECLI:EU:C:2024: 534 – Προδικαστική παραπομπή

Η προσφεύγουσα εμπορική εταιρεία, Faurécia-Assentos de Automóvel Lda (εφεξής: Faurécia ή προσφεύγουσα), κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών της διαφοράς της κύριας δίκης, δραστηριοποιούνταν στον τομέα της αυτοκινητοβιομηχανίας, ούσα εγκαταστημένη στην Πορτογαλία. Ανήκε στις εταιρείες Faurécia Investments SA κατά 99,99 % και Financière Faurécia SA κατά 0,01%, αμφότερες εγκατεστημένες στη Γαλλία και ανήκουσες στον όμιλο Faurécia.

Στο πλαίσιο ενδοομιλικής χρηματοδότησης και, συγκεκριμένα, συγκεντρωτικής ταμειακής διαχείρισης (cash pooling), συνήφθη σύμβαση δανείου μεταξύ της Faurécia, ως δανείστριας, και της Faurécia Investments, ως δανειολήπτριας. Κατά τους φορολογικούς ελέγχους που διενεργήθηκαν στην προσφεύγουσα, από την καθής φορολογική και τελωνειακή αρχή της Πορτογαλίας, εκδόθηκε διορθωτική πράξη επιβολής φόρου, με το σκεπτικό ότι έπρεπε να καταβληθεί τέλος χαρτοσήμου για τις ανωτέρω πράξεις χορήγησης δανείων.

Μετά την απόρριψη της διοικητικής προσφυγής, που άσκησε η προσφεύγουσα, η υπόθεση ήχθη ενώπιον του Διαιτητικού Δικαστηρίου Φορολογικών Διαφορών, το οποίο σε διάστημα ενός μηνός εξέδωσε δύο αντικρουόμενες αποφάσεις για το εάν η επιβολή του τέλους χαρτοσήμου αντέβαινε ή όχι στην ελεύθερη κυκλοφορία κεφαλαίων. Ως εκ τούτου, η Faurécia άσκησε αναίρεση ενώπιον του Ανωτάτου Διοικητικού Δικαστηρίου της Πορτογαλίας, το οποίο συνιστά και το αιτούν δικαστήριο.

Το αιτούν δικαστήριο διερωτάται κατά πόσον η εθνική ρύθμιση (Κώδικας Τελών Χαρτοσήμου της Πορτογαλίας, εφεξής: CIS), που προβλέπει διαφορετική φορολογική μεταχείριση όσον αφορά την επιβολή τελών χαρτοσήμου, όταν ο δανειολήπτης έχει την έδρα του ή την πραγματική διοίκησή του σε άλλο κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, συγκριτικά με το εάν διέμενε στην ημεδαπή, συμβιβάζεται προς τις αρχές της απαγόρευσης των διακρίσεων κατά το άρθρο 18 ΣΛΕΕ και της ελεύθερης κυκλοφορίας των κεφαλαίων (άρθρα 63 και 65 ΣΛΕΕ).

Προκαταρκτικά, το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης υπενθύμισε ότι, κατά πάγια νομολογία, το άρθρο 18 της ΣΛΕΕ, που απαγορεύει τις διακρίσεις λόγω ιθαγένειας, εφαρμόζεται αυτοτελώς μόνον εάν δεν υφίστανται ειδικές διατάξεις που απαγορεύουν τις δυσμενείς διακρίσεις. Άλλωστε, σύμφωνα με προηγούμενη νομολογία του Δικαστηρίου, συμβάσεις δανείων με δανειστή κάτοικο ημεδαπής και δανειολήπτη κάτοικο αλλοδαπής συνιστούν κινήσεις κεφαλαίων που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 63 της ΣΛΕΕ. Ως εκ τούτου, το επίδικο προδικαστικό ερώτημα πρέπει να περιοριστεί αποκλειστικά στην εξέταση της ελεύθερης κυκλοφορίας κεφαλαίων.

Αρχικά, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι η διακριτή φορολογική μεταχείριση, ανάλογα με το εάν ο δανειολήπτης είναι κάτοικος Πορτογαλίας ή όχι, δύναται να αποτρέψει τόσο τους ημεδαπούς δανειστές όσο και τους αλλοδαπούς δανειολήπτες να προβούν στη σύναψη των σχετικών συμβάσεων. Επομένως, το Δικαστήριο αναγνώρισε ότι υφίσταται περιορισμός στην ελεύθερη κίνηση των κεφαλαίων, ο οποίος απαγορεύεται, κατ' αρχήν, από το άρθρο 63 της ΣΛΕΕ, ανεξαρτήτως, μάλιστα, της πρόβλεψης του CIS ότι στο τέλος χαρτοσήμου υπόκειται ο δανειστής.

Συνακόλουθα, περιορισμοί στην ελεύθερη κίνηση των κεφαλαίων δύναται να δικαιολογηθούν κατά το άρθρο 65 παρ. 1 στ. α' της ΣΛΕΕ, το οποίο επιτρέπει στα κράτη μέλη «να εφαρμόζουν τις οικείες διατάξεις της φορολογικής τους νομοθεσίας οι οποίες διακρίνουν μεταξύ φορολογουμένων που δεν βρίσκονται στην ίδια κατάσταση όσον αφορά την κατοικία τους ή τον τόπο όπου είναι επενδεδυμένα τα κεφάλαιά τους». Ωστόσο, η ανωτέρω πρόβλεψη θα πρέπει να ερμηνεύεται συσταλτικά, ώστε η δυσμενής φορολογική μεταχείριση με κριτήριο τον τόπο κατοικίας να μην μετατρέπεται σε «μέσο αυθαίρετων διακρίσεων ούτε συγκεκριμένο περιορισμό της ελεύθερης κίνησης των κεφαλαίων και των πληρωμών», κατά τα οριζόμενα στο άρθρο 65 παρ. 3 της ΣΛΕΕ.

Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο έκρινε ότι τέτοιες παρεκκλίσεις επιτρέπονται μόνον όταν αφορούν καταστάσεις που δεν είναι αντικειμενικά παρεμφερείς ή, άλλως, όταν δικαιολογούνται από επιτακτικό λόγο γενικού συμφέροντος. Εξάλλου, το αντικειμενικά συγκρίσιμο ή μη μίας διασυννοριακής κατάστασης με μία εσωτερική διαπιστώνεται λαμβάνοντας υπόψη τον σκοπό που επιδιώκουν οι επίμαχες εθνικές διατάξεις, καθώς και το αντικείμενο και το περιεχόμενό τους.

Εν προκειμένω, το Δικαστήριο κατέληξε ότι, υπό την επιφύλαξη ελέγχου από το αιτούν δικαστήριο, η διαφορετική φορολογική μεταχείριση που προβλέπει ο CIS δεν στηρίζεται σε αντικειμενική διαφορά καταστάσεως, καθώς το μοναδικό κριτήριο διάκρισης είναι ο τόπος κατοικίας του δανειολήπτη. Άλλωστε, ούτε το αιτούν δικαστήριο ούτε η Πορτογαλική Κυβέρνηση προέβαλαν κάποιον επιτακτικό λόγο δημοσίου συμφέροντος που θα μπορούσε να δικαιολογήσει τον επίμαχο περιορισμό.

Επομένως, το άρθρο 63 της ΣΛΕΕ έχει την έννοια ότι απαγορεύει νομοθεσία κράτους μέλους βάσει της οποίας οι πράξεις βραχυπρόθεσμης διαχειρίσεως ρευστών διαθεσίμων απαλλάσσονται από το τέλος χαρτοσήμου, όταν αφορούν δύο οντότητες εγκατεστημένες στο εν λόγω κράτος μέλος, ή όταν ο δανειολήπτης διαμένει στην ημεδαπή, ωστόσο δεν απαλλάσσονται σε περίπτωση κατά την οποία ο δανειολήπτης είναι εγκατεστημένος σε άλλο κράτος μέλος.

Φορολογική μεταχείριση μερισμάτων

Νομοθεσία κράτους μέλους, που προβλέπει ότι τα ημεδαπά δημόσια συνταξιοδοτικά ταμεία απαλλάσσονται από την παρακράτηση φόρου στην πηγή επί μερισμάτων που διανέμονται από ημεδαπές εταιρείες, ενώ οι αλλοδαποί δημόσιοι συνταξιοδοτικοί φορείς δεν τυγχάνουν τέτοιας απαλλαγής, δεν συμβιβάζεται με την ελεύθερη κυκλοφορία των κεφαλαίων

προδικαστική παραπομπή – άρθρο 63 ΣΛΕΕ – ελεύθερη κυκλοφορία των κεφαλαίων – φορολόγηση των μερισμάτων που εισπράττονται από δημόσια συνταξιοδοτικά ταμεία – διαφορετική μεταχείριση των ημεδαπών και των αλλοδαπών δημόσιων συνταξιοδοτικών ταμείων – απαλλαγή μόνον υπέρ των ημεδαπών δημόσιων συνταξιοδοτικών ταμείων – συγκρισιμότητα των καταστάσεων – δικαιολογητικός λόγος – ανάγκη διαφύλαξης σκοπού κοινωνικής πολιτικής – ανάγκη διατήρησης ισόρροπης κατανομής της φορολογικής εξουσίας μεταξύ των κρατών μελών

ΔΕΕ C-39/23, Κενα κ.λπ., 29.07.2024, Τμήμα πρώτο, Πρόεδρος: A. Arabadjiev, Εισηγητής: P. G. Xuereb, Γεν. Εισαγγελέας: A.M. Collins, ECLI:EU:C:2024:648 – Προδικαστική παραπομπή

Στις 29 Ιουλίου 2024, το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης εξέδωσε την απόφασή του στην υπόθεση C-39/23. Η υπόθεση *Κενα κ.λπ.*, που αφορά την ερμηνεία της ελεύθερης κυκλοφορίας των κεφαλαίων του άρθρου 63 ΣΛΕΕ, προέκυψε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ, αφενός, τριών συνταξιοδοτικών ταμείων δημοσίου δικαίου της Φινλανδίας (*Keva*, *Landskapet Ålands pensionsfond* και *Kyrkans Centralfond*) και, αφετέρου, της φορολογικής διοίκησης της Σουηδίας (*Skatteverket*).

Ειδικότερα, τα φινλανδικά δημόσια συνταξιοδοτικά ταμεία εισέπραξαν μερίσματα από σουηδικές εταιρείες κατά την περίοδο 2003-2016, τα οποία υπέκειντο σε παρακράτηση φόρου στην πηγή. Αντιθέτως, τα σουηδικά δημόσια συνταξιοδοτικά ταμεία, ως κρατικές οντότητες, απαλλάσσονται από την παρακράτηση φόρου στην πηγή επί αυτού του είδους μερισμάτων, σύμφωνα με τη σουηδική νομοθεσία περί φορολογίας εισοδήματος. Ως εκ τούτου, τα φινλανδικά δημόσια συνταξιοδοτικά ταμεία ζήτησαν από τη φορολογική διοίκηση της Σουηδίας την επιστροφή του φόρου επί των μερισμάτων, επικαλούμενα παραβίαση της ελεύθερης κυκλοφορίας των κεφαλαίων. Ωστόσο, τόσο η σουηδική φορολογική υπηρεσία όσο και η δικαστική κρίση σε πρώτο και δεύτερο βαθμό απέρριψαν το αίτημα των φινλανδικών ταμείων, με το σκεπτικό ότι η κατάσταση των φινλανδικών και των σουηδικών δημόσιων συνταξιοδοτικών ταμείων δεν είναι αντικειμενικώς συγκρίσιμη, καθώς παρουσιάζουν ορισμένες διαφορές όσον αφορά την αποστολή και την οργάνωσή τους.

Κατόπιν ασκήσεως αναίρεσεως εκ μέρους των φινλανδικών ταμείων, η υπόθεση ήχθη ενώπιον του Ανώτατου Διοικητικού Δικαστηρίου της Σουηδίας (στο εξής: αιτούν δικαστήριο), το οποίο υπέβαλε προδικαστικό ερώτημα στο ΔΕΕ, αναστέλλοντας την ενώπιόν του διαδικασία. Το αιτούν δικαστήριο διερωτάται, πρώτον, αν υφίσταται περιορισμός στην ελεύθερη κυκλοφορία των κεφαλαίων, δεύτερον – σε περίπτωση καταφατικής απάντησης στο πρώτο ερώτημα – αν η κατάσταση των φινλανδικών και των σουηδικών δημόσιων συνταξιοδοτικών ταμείων είναι αντικειμενικώς συγκρίσιμη και, τρίτον, αν υπάρχει υπέρτερος λόγος δημοσίου συμφέροντος που μπορεί να δικαιολογήσει τον επιβαλλόμενο περιορισμό.

Κατά την κρίση του Δικαστηρίου, η ανωτέρω διαφορετική φορολογική μεταχείριση συνιστά περιορισμό της ελεύθερης κυκλοφορίας των κεφαλαίων, ο οποίος απαγορεύεται, κατ' αρχήν, από το άρθρο 63 της ΣΛΕΕ, δεδομένου ότι δύναται να αποθαρρύνει τις επενδύσεις αλλοδαπών φορέων στη Σουηδία. Εξάλλου, το Δικαστήριο δεν πείσθηκε από τα επιχειρήματα της Σουηδικής Κυβέρνησης περί του αντιθέτου.

Συγκεκριμένα, η Σουηδική Κυβέρνηση ισχυρίστηκε ότι, σύμφωνα με τα ερμηνευτικά σχόλια του άρθρου 24 του υποδείγματος φορολογικής σύμβασης του ΟΟΣΑ για την αποφυγή της διπλής φορολογίας, δεν δεσμεύεται να επεκτείνει ευνοϊκές φορολογικές διατάξεις που προβλέπει για τους ημεδαπούς δημόσιους οργανισμούς και στους αντίστοιχους αλλοδαπούς. Ωστόσο, το ΔΕΕ υπενθύμισε ότι ένα κράτος μέλος δεν μπορεί να επικαλεσθεί διεθνή συμφωνία για να απαλλαγεί από την εκπλήρωση των υποχρεώσεων που υπέχει από τη Συνθήκη. Εν συνεχεία, το ΔΕΕ απέρριψε και τον δεύτερο ισχυρισμό της Σουηδικής Κυβέρνησης περί έλλειψης εναρμονίσεως του ενωσιακού δικαίου στον συγκεκριμένο τομέα, σημειώνοντας ότι σέβεται βεβαίως την αρμοδιότητα των κρατών μελών να ρυθμίζουν τα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης, ωστόσο, κατά την άσκηση τής ως άνω αρμοδιότητας, τα κράτη μέλη οφείλουν να τηρούν το δίκαιο της Ένωσης.

Ακολούθως, το ΔΕΕ έκρινε ότι τα συνταξιοδοτικά ταμεία της Σουηδίας και της Φινλανδίας επιτελούν την ίδια κοινωνική λειτουργία και έχουν την ίδια αποστολή, στο πλαίσιο των οικείων συνταξιοδοτικών συστημάτων, γεγονός που καθιστά τις καταστάσεις αντικειμενικά συγκρίσιμες. Διαφορές που σχετίζονται με τη νομική μορφή που προσλαμβάνουν, τη μέθοδο εισπράξης εισφορών και καταβολής των συντάξεων δεν αρκούν για να ανατρέψουν τη συγκρισιμότητα των καταστάσεων. Επομένως, η ανωτέρω διαφορετική φορολογική μεταχείριση, που συνιστά, όπως ειπώθηκε, περιορισμό της ελεύθερης κυκλοφορίας των κεφαλαίων, αφορά αντικειμενικά συγκρίσιμες καταστάσεις.

Τέλος, το Δικαστήριο εξέτασε εάν η διαφορετική φορολογική μεταχείριση μπορεί να δικαιολογηθεί από υπέρτερους λόγους δημοσίου συμφέροντος, όπως επικαλείται η Σουηδική

Κυβέρνηση. Κατά πρώτον, η ανάγκη διασφάλισης του στόχου που επιδιώκει η σουηδική κοινωνική πολιτική και η χρηματοδότησή της δεν μπορεί να θεωρηθεί, κατά το Δικαστήριο, υπέρτερος λόγος δημοσίου συμφέροντος. Και αυτό διότι, κατά πάγια νομολογία του ΔΕΕ, οι διοικητικές δυσχέρειες, όπως η διαδικασία που θα ακολουθούνταν εν προκειμένω σε περίπτωση φορολόγησης των ημεδαπών δημοσίων ταμείων, δεν επαρκούν, από μόνες τους, για να δικαιολογήσουν μέτρο που εμποδίζει την ελεύθερη κυκλοφορία των κεφαλαίων. Δεύτερον, η Σουηδική Κυβέρνηση επικαλέστηκε την αρχή της εδαφικότητας σε συνδυασμό με την ανάγκη διατήρησης μιας ισορροπημένης κατανομής των αρμοδιοτήτων μεταξύ των κρατών μελών. Το Δικαστήριο απάντησε ότι ένας τέτοιος λόγος γίνεται δεκτός ως υπέρτερος μόνον εάν η επίμαχη φορολογική ρύθμιση υποσκάπτει τη φορολογική αρμοδιότητα του κράτους μέλους, προϋπόθεση που δεν συντρέχει εν προκειμένω, αφού η Σουηδική Κυβέρνηση έχει απαλλάξει ήδη τα ημεδαπά ταμεία από την παρακράτηση φόρου.

Καταληκτικά, στην παρούσα υπόθεση, το Δικαστήριο έκρινε ότι η παρακράτηση φόρου στην πηγή επί των μερισμάτων σε αλλοδαπά δημόσια συνταξιοδοτικά ταμεία αντίκειται στο δίκαιο της Ένωσης και, συγκεκριμένα, στο άρθρο 63 της ΣΛΕΕ, το οποίο έχει την έννοια ότι δεν επιτρέπει νομοθεσία κράτους μέλους βάσει της οποίας τα μερίσματα που διανέμονται από ημεδαπές εταιρείες σε αλλοδαπούς δημόσιους συνταξιοδοτικούς φορείς υπόκεινται σε παρακράτηση φόρου στην πηγή, ενώ τα μερίσματα που διανέμονται σε ημεδαπά δημόσια συνταξιοδοτικά ταμεία απαλλάσσονται από την παρακράτηση αυτή.

IV. ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΠΑΡΟΧΗ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

Επιμ.: Βασιλική-Ελένη Γκέκα

Διασυνοριακή παροχή υπηρεσιών

Εργαζόμενοι, υπήκοοι τρίτων χωρών, που απασχολούνται σε ένα κράτος μέλος και αποσπώνται σε άλλο κράτος μέλος, δεν έχουν αυτομάτως «παράγωγο δικαίωμα διαμονής» ούτε στο κράτος μέλος απασχόλησης ούτε στο κράτος μέλος απόσπασης

προδικαστική παραπομπή – ελεύθερη παροχή υπηρεσιών – άρθρα 56 και 57 ΣΛΕΕ – απόσπαση υπηκόων τρίτων χωρών από επιχείρηση κράτους μέλους με σκοπό την εκτέλεση εργασιών σε άλλο κράτος μέλος – διάρκεια άνω των 90 ημερών εντός περιόδου 180 ημερών – υποχρέωση των αποσπασμένων εργαζομένων υπηκόων τρίτων χωρών να διαθέτουν άδεια διαμονής στο κράτος μέλος υποδοχής όταν η παροχή υπερβαίνει σε διάρκεια τους τρεις μήνες – περιορισμός της διάρκειας ισχύος των χορηγούμενων αδειών διαμονής – ποσό των καταβλητέων τελών για την αίτηση χορήγησης άδειας διαμονής – περιορισμός της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών – επιτακτικοί λόγοι γενικού συμφέροντος – αναλογικότητα

ΔΕΕ C-540/22, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Détachement de travailleurs de pays tiers), 20.06.2024, Τμήμα πέμπτο, Πρόεδρος (Εισηγητής): E. Regan, Γεν. Εισαγγελέας: A. Ράντος, ECLI:EU:C:2024:530 – Προδικαστική παραπομπή

Η αίτηση για έκδοση προδικαστικής απόφασης υποβλήθηκε από το Πρωτοδικείο της Χάγης, με μεταβατική έδρα στο Middelburg των Κάτω Χωρών (εφεξής: αιτούν δικαστήριο). Η υπόθεση πραγματεύεται την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών, όπως κατοχυρώνεται στα άρθρα 56 και 57 ΣΛΕΕ.

Ειδικότερα, οι προσφεύγοντες της κύριας δίκης, SN και λοιποί, είναι υπήκοοι Ουκρανίας και κατέχουν άδεια προσωρινής διαμονής και εργασίας στη Σλοβακία. Ο φορέας απασχόλησης των προσφευγόντων (εφεξής: ο παρέχων υπηρεσίες) είναι εταιρεία του σλοβακικού δικαίου, με κύριο αντικείμενο τις κατασκευαστικές εργασίες. Απέσπασε τους προσφεύγοντες σε εταιρεία των Κάτω Χωρών για την εκτέλεση εργασιών στον λιμένα του Ρότερνταμ.

Κατά τις προβλέψεις του ολλανδικού δικαίου, ο παρέχων τις υπηρεσίες, πρώτον, γνωστοποίησε, ως όφειλε, την απόσπαση των εργαζομένων μαζί με τα απαιτούμενα στοιχεία στον Υπουργό Κοινωνικών Υποθέσεων και Απασχόλησης των Κάτω Χωρών και εν συνεχεία αιτήθηκε στην Υπηρεσία Μετανάστευσης και Πολιτογράφησης (εφεξής: IND) τη χορήγηση

αδειών διαμονής για λογαριασμό των προσφευγόντων, μέχρι τη λήξη των κατασκευαστικών εργασιών. Με τη σειρά της, η IND χορήγησε, πράγματι, τις άδειες διαμονής, ωστόσο το κύριο ζήτημα που ανέκυψε αφορούσε τη χρονική διάρκεια αυτών. Συγκεκριμένα, η διάρκεια ισχύος των αδειών διαμονής περιορίστηκε στη διάρκεια ισχύος των σλοβακικών αδειών και με ανώτατο όριο τα δύο έτη, μη καλύπτοντας τη συνολική διάρκεια της δραστηριότητας, για την οποία τα πρόσωπα αυτά επρόκειτο να αποσπαστούν στις Κάτω Χώρες.

Ως εκ τούτου, οι προσφεύγοντες στράφηκαν κατά των αποφάσεων της IND, πρώτα σε διοικητικό επίπεδο και ακολούθως και δικαστικά, αμφισβητώντας, ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, την υποχρέωση κατοχής άδειας διαμονής για τους σκοπούς της διασυνοριακής παροχής υπηρεσιών, τη διάρκεια ισχύος των χορηγηθεισών αδειών, καθώς και τα τέλη για την επεξεργασία των αιτήσεων, τα οποία είναι πολλαπλάσια του ποσού που καταβάλλεται για την έκδοση πιστοποιητικού νόμιμης διαμονής πολίτη της Ένωσης.

Υπό τις συνθήκες αυτές, το αιτούν δικαστήριο αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και υπέβαλε τα κάτωθι προδικαστικά ερωτήματα στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης:

1. Το δικαίωμα ελεύθερης παροχής υπηρεσιών έχει την έννοια ότι οι εργαζόμενοι υπήκοοι τρίτων χωρών, οι οποίοι αποσπώνται σε κράτος μέλος, από παρέχοντα υπηρεσίες εγκατεστημένο σε άλλο κράτος μέλος, έχουν αυτομάτως «παράγωγο δικαίωμα διαμονής»;
2. Σε περίπτωση που το Δικαστήριο απαντήσει αρνητικά στο πρώτο ερώτημα, ερωτάται εάν η υποχρέωση εκδόσεως άδειας διαμονής, όταν η διάρκεια της παρεχόμενης υπηρεσίας υπερβαίνει τους τρεις μήνες, αντιβαίνει στο άρθρο 56 της ΣΛΕΕ.
3. Τέλος, σε περίπτωση που το Δικαστήριο απαντήσει αρνητικά και στο δεύτερο ερώτημα, ζητείται να διευκρινιστεί εάν η παρούσα εθνική ρύθμιση συμβιβάζεται με το ενωσιακό δίκαιο, προβλέποντας ότι: α) η διάρκεια ισχύος της άδειας διαμονής δεν μπορεί να υπερβαίνει τα δύο έτη, ανεξαρτήτως της διάρκειας της παρεχόμενης υπηρεσίας, β) η διάρκεια ισχύος της εν λόγω άδειας συμπίπτει χρονικά με την άδεια εργασίας και διαμονής που έχει χορηγηθεί στο άλλο κράτος μέλος και γ) το ύψος των τελών για κάθε αίτηση (παρατάσεως) είναι πενταπλάσιο των τελών που απαιτούνται για την απόδειξη της νόμιμης διαμονής πολίτη της Ένωσης.

Σχετικά με το πρώτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο μνημονεύει την έννοια του «παράγωγου δικαιώματος διαμονής», όπως είχε αναφερθεί στην απόφαση της 21ης Σεπτεμβρίου 2006, *Επιτροπή/Αυστρία* (C-168/04). Τότε, η Επιτροπή είχε υποστηρίξει ότι, στο πλαίσιο της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών, κάθε παρέχων υπηρεσίες διαβιβάζει στους υπαλλήλους του το «παράγωγο δικαίωμα» να λάβουν άδεια διαμονής για όσο χρόνο διαρκεί η εργασιακή σχέση, κατά αναλογία με ό,τι ισχύει για τα μέλη της οικογένειας πολίτη της Ένωσης. Ωστόσο, το Δικαστήριο στην υπόθεση εκείνη δεν ασχολήθηκε εν τέλει με την ύπαρξη ή όχι «παράγωγου δικαιώματος διαμονής».

Αντιθέτως, στην παρούσα υπόθεση, το ΔΕΕ εनेπλάκη κατ' ουσίαν επί του θέματος, μη αναγνωρίζοντας ένα τέτοιο «παράγωγο δικαίωμα διαμονής» στους εργαζομένους μιας επιχείρησης. Και τούτο διότι, όπως υποστήριξε και ο Γεν. Εισαγγελέας Α. Ράντος στις Προτάσεις του (σημ. 36-39), οι σχέσεις μεταξύ των μελών της οικογένειας δεν μπορούν να συγκριθούν με τις σχέσεις μεταξύ επιχείρησης και αποσπασμένων εργαζομένων.

Συνεχίζοντας με το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, το Δικαστήριο κλήθηκε να απαντήσει εάν η διπλή απαίτηση του ολλανδικού δικαίου, αφενός, για προηγούμενη γνωστοποίηση στοιχείων και, αφετέρου, για έκδοση αδειών διαμονής συμβιβάζεται με το δικαίωμα της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών. Προκαταρκτικώς, το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι οι ρυθμίσεις των κρατών μελών σε τομείς οι οποίοι δεν έχουν αποτελέσει αντικείμενο πλήρους εναρμόνισης στο δίκαιο της Ένωσης, όπως εν προκειμένω, μπορούν να εκτιμηθούν υπό το πρίσμα των διατάξεων της ΣΛΕΕ. Πιο συγκεκριμένα, το ΔΕΕ εξέτασε κατά πόσον η πρόσθετη απαίτηση του ολλανδικού δικαίου για υποχρέωση έκδοσης άδειας διαμονής εισάγει περιορισμό στην ελεύθερη παροχή υπηρεσιών, κατά την έννοια των άρθρων 56 και 57 της ΣΛΕΕ.

Κατά την κρίση του Δικαστηρίου, η επίδικη εθνική ρύθμιση, εφόσον έχει ως αποτέλεσμα να καθίσταται η διασυνοριακή παροχή υπηρεσιών δυσχερέστερη απ' ό,τι η παροχή υπηρεσιών αποκλειστικώς στο εσωτερικό ενός κράτους μέλους, εισάγει περιορισμό στην ελεύθερη παροχή υπηρεσιών. Από τη μεριά της, η Ολλανδική Κυβέρνηση προέβαλε τέσσερις λόγους, που το ΔΕΕ εξέτασε κατά πόσον συνιστούν επιτακτικούς λόγους γενικού συμφέροντος που θα μπορούσαν να δικαιολογήσουν τον περιορισμό στην ελεύθερη παροχή υπηρεσιών.

Ο πρώτος λόγος αφορούσε την ανάγκη προστασίας της πρόσβασης στην εθνική αγορά εργασίας, επί του οποίου το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι, εν προκειμένω, δεν μπορεί να δικαιολογήσει τον υφιστάμενο περιορισμό, καθώς, κατά κανόνα, οι αποσπασμένοι εργαζόμενοι δεν προτίθενται να παραμείνουν στην αγορά εργασίας του κράτους μέλους απόσπασης, δεδομένου ότι επιστρέφουν στη χώρα καταγωγής ή κατοικίας τους μετά την εκπλήρωση της αποστολής τους. Κατά δεύτερον, ο επίμαχος περιορισμός δεν μπορεί να δικαιολογηθεί ούτε από την ανάγκη να εξακριβωθεί ότι ο παρέχων υπηρεσίες δεν χρησιμοποιεί την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών για σκοπό άλλο από την παροχή της υπηρεσίας αυτής. Πράγματι, όπως επισήμανε το ΔΕΕ, το παραπάνω θα μπορούσε να εξακριβωθεί κατά τρόπο λιγότερο περιοριστικό και εξίσου αποτελεσματικό με την προηγούμενη γνωστοποίηση των στοιχείων, που έτσι και αλλιώς προβλέπεται στο ολλανδικό δίκαιο.

Μολονότι οι δύο πρώτοι δικαιολογητικοί λόγοι απορρίφθηκαν από το Δικαστήριο, ο τρίτος και ο τέταρτος έγιναν δεκτοί. Ειδικότερα, ο τρίτος λόγος αφορούσε την προστασία της ασφάλειας δικαίου υπέρ των αποσπασμένων εργαζομένων, οι οποίοι σε ενδεχόμενο έλεγχο δύνανται να αποδεικνύουν ευχερέστερα ότι έχουν νομίμως αποσπαστεί στο κράτος μέλος που παρέχεται η υπηρεσία. Ενώ ο τέταρτος λόγος είχε να κάνει με την προστασία της δημόσιας τάξης και την εξακρίβωση από τις αρμόδιες αρχές ότι ο αποσπασμένος εργαζόμενος δεν συνιστά απειλή για τη δημόσια ασφάλεια. Κατόπιν των προεκτεθέντων, το ΔΕΕ έκρινε ότι η ενίσχυση της ασφάλειας του δικαίου των εργαζομένων και η προστασία της δημόσιας τάξης μπορούν να δικαιολογήσουν εθνική ρύθμιση, που υποχρεώνει τον παρέχοντα υπηρεσίες να εκδώσει άδειες διαμονής στους αποσπασμένους εργαζομένους του σε άλλο κράτος μέλος.

Τέλος, στο τρίτο προδικαστικό ερώτημα, το Δικαστήριο ασχολήθηκε με τη διάρκεια ισχύος των αδειών διαμονής, καθώς και με τα τέλη της αίτησης χορήγησης. Όπως επισήμανε, αρχικά, η απόσπαση του προσωπικού για την παροχή διασυνοριακών υπηρεσιών μόνον προσωρινό χαρακτήρα μπορεί να έχει και, επομένως, δύναται το κράτος μέλος απόσπασης να καθορίζει τη χρονική ισχύ των αδειών, εφόσον, βεβαίως, αυτή δεν είναι υπερβολικά σύντομη ή, εν πάση περιπτώσει, η ανανέωση δεν υπόκειται σε υπέρμετρες τυπικές διατυπώσεις. Επομένως, η διάρκεια ισχύος της άδειας μπορεί και να μην εκτείνεται καθ' όλη τη διάρκεια της δραστηριότητας ή και να συμπίπτει με τη διάρκεια ισχύος της άδειας εργασίας και διαμονής που έχει χορηγηθεί στο κράτος μέλος, όπου είναι εγκατεστημένη η παρέχουσα υπηρεσίες επιχείρηση. Τέλος, όσον αφορά την καταβολή τελών για την αίτηση χορήγησης άδειας διαμονής, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι η επιβολή τελών είναι επιτρεπτή, εφόσον ανταποκρίνονται στο διοικητικό κόστος επεξεργασίας της αίτησης.

V. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Επιμ.: Ενάγγελος Εκμεκτσόγλου

Καθεστώς μερικής απασχόλησης

Έμμεση διάκριση λόγω φύλου στη βάση διαφορετικής μεταχείρισης ανάμεσα σε εργαζομένους μερικής και πλήρους απασχόλησης

προδικαστική παραπομπή – κοινωνική πολιτική – άρθρο 157 ΣΛΕΕ – ίση μεταχείριση ανδρών και γυναικών σε θέματα εργασίας και απασχόλησης – Οδηγία 2006/54/ΕΚ – άρθρο 2 παρ. 1, στοιχείο β' και άρθρο 4, πρώτο εδάφιο – απαγόρευση έμμεσων διακρίσεων λόγω φύλου – εργασία με καθεστώς μερικής απασχόλησης – Οδηγία 97/81/ΕΚ – συμφωνία-πλαίσιο για την εργασία μερικής απασχόλησης – ρήτρα 4 – απαγόρευση μεταχειρίσεως των εργαζομένων μερικής απασχολήσεως κατά τρόπο λιγότερο ευνοϊκό από ό,τι αντιμετωπίζονται οι συγκρίσιμοι

εργαζόμενοι πλήρους απασχολήσεως – προσαύξηση της αμοιβής καταβαλλόμενη μόνον για τις ώρες πρόσθετης εργασίας τις οποίες πραγματοποιούν οι εργαζόμενοι μερικής απασχολήσεως πέραν του καθορισθέντος για τους εργαζομένους πλήρους απασχολήσεως κανονικού χρόνου εργασίας

ΔΕΕ συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-184/22 και C-185/22, KfH Kuratorium für Dialyse und Nierentransplantation, 29.07.2024, Τμήμα πρώτο, Πρόεδρος: A. Arabadjiev, Εισηγητής: A. Kumin, Γεν. Εισαγγελέας: A. Ράντος, ECLI:EU:C:2024:637 – Προδικαστική παραπομπή

Οι αιτήσεις προδικαστικής παραπομπής, οι οποίες αφορούν πανομοιότυπες υποθέσεις, έχουν ως αντικείμενο την ερμηνεία του άρθρου 157 ΣΛΕΕ, των άρθρων 2 παρ. 1 στ. β' και 4 της Οδηγίας 2006/54/ΕΚ περί της εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών σε θέματα εργασίας και απασχόλησης, και της ρήτηρας 4 της συμφωνίας-πλαίσιου για την εργασία μερικής απασχόλησης.

Η διαφορά των κύριων δικών προέκυψε ανάμεσα σε δύο εργαζόμενες (ΙΚ και CM), οι οποίες απασχολούνται ως βοηθοί νοσηλεύτριες με καθεστώς μερικής απασχόλησης, και την εργοδότη εταιρεία τους που προσφέρει εξωνοσοκομειακές υπηρεσίες αιμοκαθάρσεως. Ειδικότερα, οι εργαζόμενες μερικής απασχόλησης άσκησαν αγωγή ενώπιον των γερμανικών δικαστηρίων, ισχυριζόμενες ότι υπέστησαν δυσμενή μεταχείριση, δεδομένου ότι δεν έλαβαν την ίδια προσαύξηση στην αμοιβή τους αναφορικά με τις υπερωρίες που πραγματοποίησαν, σε σχέση με τους αντίστοιχους εργαζομένους πλήρους απασχόλησης. Η εθνική διάταξη που ρυθμίζει το ζήτημα αναφέρει πως οι εργαζόμενοι μερικής απασχόλησης λαμβάνουν προσαυξήσεις λόγω υπερωριών, μόνο εφόσον υπερβούν το γενικά καθορισμένο εβδομαδιαίο ωράριο (38.5 ώρες) το οποίο ισχύει πρωτίστως για τους εργαζομένους πλήρους απασχόλησης, γεγονός που απαιτεί την καταβολή μεγαλύτερης προσπάθειας εκ μέρους των πρώτων. Παράλληλα, ισχυρίστηκαν ότι η εν λόγω ρύθμιση, εκτός της παραπάνω διάκρισης, εισάγει και έμμεση διάκριση λόγω φύλου, καθώς η συντριπτική πλειοψηφία των εργαζομένων μερικής απασχόλησης είναι γυναίκες.

Η υπόθεση κατέληξε στο Ομοσπονδιακό Δικαστήριο Εργατικών Διαφορών στο πλαίσιο αναγκαστικής διαδικασίας, το οποίο απέστειλε εν τέλει πέντε προδικαστικά ερωτήματα στο ΔΕΕ.

Το Δικαστήριο εξέτασε αρχικά τα δύο ερωτήματα τα οποία σχετίζονταν με την ερμηνεία της ρήτηρας 4 της συμφωνίας-πλαίσιου περί μερικής απασχόλησης, η οποία ακριβώς απαγορεύει τη λιγότερο ευνοϊκή μεταχείριση των εργαζομένων μερικής σε σύγκριση με τους εργαζομένους πλήρους απασχόλησης. Σε πρώτη φάση, το Δικαστήριο επεσήμανε ότι οι εργαζόμενες των κύριων δικών βρίσκονται σε παρεμφερή κατάσταση με τους αντίστοιχους εργαζομένους πλήρους απασχόλησης, διότι φαίνεται να ασκούν πανομοιότυπα καθήκοντα (γεγονός που βέβαια οφείλει να διακριβώσει σε τελευταίο βαθμό το εθνικό δικαστήριο και όχι το ΔΕΕ). Συνακόλουθα, το ΔΕΕ έκρινε ότι η προαναφερόμενη εθνική ρύθμιση εισάγει διακριτική μεταχείριση, καθώς οι εργαζόμενοι μερικής απασχόλησης, προκειμένου να λάβουν προσαυξήσεις υπερωριών, υποχρεούνται να υπερβούν το εβδομαδιαίο κατώτατο ωράριο εργασίας, το οποίο ισχύει ενιαία για όλους τους εργαζομένους, άρα και για αυτούς με πλήρη απασχόληση, ανεξαρτήτως του κανονικού ωραρίου εργασίας που έχει συμφωνηθεί στο πλαίσιο της ατομικής σύμβασής τους, με συνέπεια να μην λαμβάνουν προσαύξηση ακόμη και αν έχουν υπερβεί το ατομικό τους ωράριο. Η λιγότερο αυτή ευνοϊκή μεταχείριση, τέλος, δεν μπορεί να δικαιολογηθεί, καθώς δεν εντοπίστηκαν αντικειμενικοί λόγοι προς αυτό, όπως, αφενός, η αποθάρρυνση του εργοδότη να επιβάλλει στους εργαζομένους του επιπρόσθετες ώρες εργασίας, αφού η εν λόγω διάταξη επιτρέπει τη μικρότερη οικονομική επιβάρυνσή του ως προς τις υπερωρίες των εργαζομένων μερικής απασχόλησης, και, αφετέρου, η αποτροπή διακριτικής μεταχείρισης σε βάρος των εργαζομένων πλήρους απασχόλησης.

Σε δεύτερη φάση, το ΔΕΕ εξέτασε τα υπόλοιπα τρία ερωτήματα τα οποία αφορούσαν την ερμηνεία του άρθρου 157 ΣΛΕΕ και των άρθρων 2 παρ. 1 στ. β' και 4 της Οδηγίας 2006/54 σχετικά με το ζήτημα της έμμεσης διάκρισης λόγω φύλου. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο επεσήμανε πως, παρά το γεγονός ότι το ποσοστό των γυναικών που εργάζονται στην αναιρεσίβλητη επιχείρηση της κύριας δίκης είναι αρκετά μεγαλύτερο σε σχέση με εκείνο των

ανδρών, τόσο σε επίπεδο μερικής όσο και σε επίπεδο πλήρους απασχόλησης (άρα θα μπορούσε να θεωρηθεί ότι εν τέλει οι γυναίκες είναι αυτές που «ευνοούνται»), οι κρίσιμες διατάξεις της Οδηγίας 2006/54 δεν αναφέρονται σε ποσοτικά στοιχεία, αλλά μόνο στην ποιοτικής φύσεως εξέταση σχετικά με το αν μια κατάσταση/ρύθμιση δημιουργεί μια ιδιαίτερα μειονεκτική θέση στα πρόσωπα του ενός φύλου σε σχέση με τα πρόσωπα του άλλου. Στην παρούσα υπόθεση, η κρίσιμη εθνική ρύθμιση, αν και ουδέτερη εκ πρώτης όψεως, εισάγει έμμεση διάκριση λόγω φύλου, αφού περιάγει σε δυσμενή θέση σημαντικά υψηλότερο ποσοστό γυναικών απ' ό,τι ανδρών, ανεξαρτήτως του ότι οι τελευταίοι είναι ποσοτικά λιγότεροι στην κατηγορία που δεν βρίσκεται σε δυσμενή θέση εξαιτίας της διάταξης αυτής. Τέλος, η διακριτική αυτή μεταχείριση δεν μπορεί να δικαιολογηθεί για τους ίδιους λόγους που ίσχυσαν και στο πλαίσιο της προαναφερόμενης εξέτασης του ΔΕΕ για τη ρήτρα 4 της συμφωνίας-πλαισίου.

Ομαδικές απολύσεις

Εφαρμογή της Οδηγίας 98/59/ΕΚ για τις ομαδικές απολύσεις σε περίπτωση συνταξιοδότησης του εργοδότη

προδικαστική παραπομπή – κοινωνική πολιτική – Οδηγία 98/59/ΕΚ – ομαδικές απολύσεις – άρθρο 1 παρ. 1, στοιχείο α' και άρθρο 2 – ενημέρωση και διαβούλευση με τους εκπροσώπους των εργαζομένων – πεδίο εφαρμογής – λύσεις συμβάσεων εργασίας λόγω συνταξιοδότησης του εργοδότη – άρθρα 27 και 30 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης
ΔΕΕ C-196/23, Plamaro, 11.07.2024, Τμήμα δεύτερο, Πρόεδρος (Εισηγήτρια): A. Prechal, Γεν. Εισαγγελέας: P. Pikamäe, ECLI:EU:C:2024:596 – Προδικαστική παραπομπή

Η αίτηση προδικαστικής παραπομπής αφορά την ερμηνεία της Οδηγίας 98/59/ΕΚ για τις ομαδικές απολύσεις, καθώς και των άρθρων 27 και 30 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ (ΧΘΔ).

Η διαφορά της κύριας δίκης προέκυψε κατόπιν άσκησης αγωγής εκ μέρους οκτώ εργαζομένων κατά του εργοδότη τους, FC. Ειδικότερα, ο τελευταίος συνταξιοδοτήθηκε στις 3 Αυγούστου 2020 με αποτέλεσμα τη λύση των συμβάσεων εργασίας συνολικά 54 εργαζομένων, συμπεριλαμβανομένων και των παραπάνω οκτώ. Η αγωγή που άσκησαν οι ενάγουσες, ισχυριζόμενες ότι η απόλυσή τους ήταν παράνομη, απορρίφθηκε σε πρώτο βαθμό. Στη συνέχεια, κατά της πρωτόδικης απόφασης οι ενάγουσες ασκήσαν έφεση ενώπιον του Tribunal Superior de Justicia de Cataluña (ανώτερο δικαστήριο της Καταλονίας), το οποίο υπέβαλε δύο προδικαστικά ερωτήματα προς το ΔΕΕ, θέτοντας το ζήτημα της συμβατότητας του ισπανικού δικαίου, που δεν απαιτεί την πραγματοποίηση διαβουλεύσεων με τους εκπροσώπους των εργαζομένων σε περίπτωση (ομαδικών) απολύσεων που προέκυψαν μετά από τη συνταξιοδότηση του εργοδότη, με την Οδηγία 98/59.

Έχοντας κρίνει την αίτηση προδικαστικής παραπομπής παραδεκτή, αφού η ερμηνεία της Οδηγίας που ζήτησε το αιτούν δικαστήριο δεν είναι προδήλως ασύνδετη με το αντικείμενο της κύριας δίκης (με την επιφύλαξη της διευκρίνισης εκ μέρους του εθνικού δικαστηρίου για το αν οι μονάδες που κατείχε ο FC εμπίπτουν στην έννοια της «επιχείρησης» υπό την Οδηγία και, συνακόλουθα, αν πληρούνται τα κατώτατα ποσοτικά όρια που απαιτούνται για να θεωρηθούν ως ομαδικές οι απολύσεις που πραγματοποιήθηκαν), το ΔΕΕ προχώρησε στην εξέταση του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο ανέλυσε την έννοια της «απόλυσης» σύμφωνα με την Οδηγία 98/59, η οποία πρέπει να ερμηνευθεί ως περιλαμβάνουσα οποιαδήποτε περίπτωση λύσης της σύμβασης εργασίας παρά τη βούληση του εργαζομένου. Στη συνέχεια, αφού επανέλαβε τους πρωταρχικούς σκοπούς της Οδηγίας, δηλαδή τη διαβούλευση με τους εργαζομένους που πρόκειται να απολυθούν και την ενημέρωση της αρμόδιας δημόσιας αρχής για το σχέδιο ομαδικής απόλυσης, διέκρινε την περίπτωση της συνταξιοδότησης ενός εργοδότη με την περίπτωση θανάτου του, στην οποία ο τελευταίος δεν είχε προβλέψει τις μελλοντικές απολύσεις. Στην τελευταία περίπτωση, σύμφωνα με το ΔΕΕ, δεν θα ήταν εξάλλου δυνατόν να διεξαχθούν διαβουλεύσεις μεταξύ του εργοδότη και των εργαζομένων, ενώ, αντίθετα, οι διαβουλεύσεις αυτές συνεχίζουν να έχουν σημασία στο πλαίσιο

του προβλεπόμενου γεγονότος της συνταξιοδότησης του εργοδότη. Συνεπώς, οι απολύσεις που έγιναν στην υπόθεση της κύριας δίκης ήταν όχι μόνο προβλέψιμες, αλλά, σύμφωνα με την παραπάνω ερμηνεία, έγιναν και χωρίς τη βούληση των εργαζομένων και, άρα, η εθνική ρύθμιση που δεν εφαρμόζει την Οδηγία σε περίπτωση ομαδικών απολύσεων κατά τη συνταξιοδότηση του εργοδότη είναι αντίθετη στην τελευταία.

Στο πλαίσιο του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος, το ΔΕΕ εξέτασε το κατά πόσον είναι δυνατόν να μείνει ανεφάρμοστη η παραπάνω διάταξη του ισπανικού δικαίου και να εφαρμοστεί απευθείας είτε η κρίσιμη Οδηγία είτε τα σχετικά με την υπόθεση άρθρα 27 και 30 του ΧΘΔ. Το Δικαστήριο τόνισε αρχικά ότι μια Οδηγία δεν μπορεί να δημιουργήσει υποχρεώσεις μεταξύ ιδιωτών, καθώς κάτι τέτοιο θα οδηγούσε στην αναγνώριση της αρμοδιότητας της ΕΕ να επιβάλλει τέτοιου είδους υποχρεώσεις με Οδηγίες, ενώ η αρμοδιότητά της στο ζήτημα αυτό περιορίζεται μόνο όταν εκδίδει Κανονισμούς. Επομένως, δεν είναι δυνατή η επίκληση της Οδηγίας 98/59 στην παρούσα υπόθεση, θέτοντας στην άκρη τη σχετική εθνική διάταξη. Παράλληλα, δεν είναι δυνατή, στο πλαίσιο αυτό, ούτε η επίκληση των άρθρων 27 και 30 του ΧΘΔ, διότι τα δικαιώματα που προστατεύουν (δικαίωμα των εργαζομένων στην ενημέρωση και τη διαβούλευση στο πλαίσιο της επιχείρησης και προστασία σε περίπτωση αδικαιολόγητης απόλυσης, αντίστοιχα) δεν προκύπτουν απευθείας από το γράμμα των άρθρων αυτών, αλλά απαιτούν περαιτέρω εξειδίκευση με κανόνες ενωσιακού ή εθνικού δικαίου. Συνεπώς, η κρίσιμη εθνική ρύθμιση της κύριας δίκης δεν μένει ανεφάρμοστη, αλλά πρέπει να ερμηνευθεί σύμφωνα με το ενωσιακό δίκαιο.

VI. ΧΩΡΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ, ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ

Επιμ.: Ευαγγελία Λαμπράκη, Έλλη Τσιτσιπά

Δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις

Εντάλματα σύλληψης εκδιδόμενα από το Ηνωμένο Βασίλειο: το Δικαστήριο αποσαφηνίζει τους όρους υπό τους οποίους μπορούν να εκτελούνται στην Ευρωπαϊκή Ένωση

προδικαστική παραπομπή – Συμφωνία Εμπορίου και Συνεργασίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας, αφενός, και του Ηνωμένου Βασιλείου της Μεγάλης Βρετανίας και της Βόρειας Ιρλανδίας, αφετέρου – παράδοση προσώπου στο Ηνωμένο Βασίλειο για την άσκηση ποινικής δίωξης – αρμοδιότητα της δικαστικής αρχής εκτέλεσης – κίνδυνος προσβολής θεμελιώδους δικαιώματος – άρθρο 49 παρ. 1, και άρθρο 52 παρ. 3 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης – αρχή «ουδέν έγκλημα, ουδεμία ποινή άνευ νόμου» – δυσμενής για το πρόσωπο αυτό μεταβολή του καθεστώτος της υπό όρους απόλυσης

ΔΕΕ C-202/24, Alchaster, 29.07.2024, Τμήμα μείζονος συνθέσεως, Πρόεδρος: K. Lenaerts, Εισηγητής: L. Bay Larsen, Γεν. Εισαγγελέας: M. Szpunar, ECLI:EU:C:2024:649 – Προδικαστική παραπομπή

Η αίτηση προδικαστικής απόφασης αφορά την ερμηνεία της Συμφωνίας Εμπορίου και Συνεργασίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας, αφενός, και του Ηνωμένου Βασιλείου της Μεγάλης Βρετανίας και της Βόρειας Ιρλανδίας, αφετέρου (στο εξής: ΣΕΣ), σε συνδυασμό με το άρθρο 49 παρ. 1 και το άρθρο 52 παρ. 3 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης). Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε από το Supreme Court (Ανώτατο Δικαστήριο, Ιρλανδία) στο πλαίσιο της εκτέλεσης, στην Ιρλανδία, τεσσάρων ενταλμάτων σύλληψης εκδοθέντων από τις δικαστικές αρχές του Ηνωμένου Βασιλείου της Μεγάλης Βρετανίας και της Βόρειας Ιρλανδίας κατά του ΜΑ με σκοπό την άσκηση ποινικής δίωξης.

Πιο συγκεκριμένα, η ΣΕΣ, που συνήφθη μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του Ηνωμένου Βασιλείου για τη ρύθμιση των σχέσεων τους μετά την έξοδο του Ηνωμένου Βασιλείου από την Ευρωπαϊκή Ένωση, προβλέπει, μεταξύ άλλων, δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις βασιζόμενη σε μηχανισμό παράδοσης κατόπιν εντάλματος σύλληψης.

Δικαστής του πρωτοδικείου της Βόρειας Ιρλανδίας (Ηνωμένο Βασίλειο) εξέδωσε τέσσερα εντάλματα σύλληψης κατά ατόμου που θεωρείται ύποπτο για την τέλεση εγκλημάτων συνδεόμενων με την τρομοκρατία. Ο ενδιαφερόμενος, ασκώντας αίτηση αναίρεσης ενώπιον του Ανώτατου Δικαστηρίου της Ιρλανδίας, υποστήριξε ότι η παράδοσή του θα παραβίαζε την αρχή *nullum crimen nulla poena sine lege*, καθώς το Ηνωμένο Βασίλειο είχε τροποποιήσει δυσμενώς τους κανόνες της υφ' όρον απόλυσης μετά την υποτιθέμενη τέλεση των εν λόγω εγκλημάτων. Το Ανώτατο Δικαστήριο της Ιρλανδίας υπενθυμίζει ότι το Ανώτατο Δικαστήριο του Ηνωμένου Βασιλείου έχει ήδη κρίνει ότι οι επίμαχοι κανόνες συνάδουν με τη Σύμβαση για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (ΕΣΔΑ). Παράλληλα, στο ίδιο πλαίσιο, το Ανώτατο Δικαστήριο της Ιρλανδίας έχει απορρίψει τον ισχυρισμό του ενδιαφερομένου περί κινδύνου παραβίασης της ΕΣΔΑ.

Αναλογιζόμενο εάν το ίδιο συμπέρασμα ισχύει και υπό το πρίσμα της αρχής *nullum crimen nulla poena sine lege*, η οποία κατοχυρώνεται στον Χάρτη, το Ανώτατο Δικαστήριο της Ιρλανδίας υπέβαλε σχετικό προδικαστικό ερώτημα στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Με τη συγκεκριμένη απόφασή του, το Δικαστήριο αποσαφηνίζει τον ρόλο της δικαστικής αρχής εκτέλεσης κράτους μέλους στην περίπτωση κατά την οποία πρόσωπο, εις βάρος του οποίου έχει εκδοθεί ένταλμα σύλληψης βάσει της ΣΕΣ, επικαλείται κίνδυνο παραβίασης της αρχής *nullum crimen nulla poena sine lege* σε περίπτωση παράδοσής του στο Ηνωμένο Βασίλειο. Το Δικαστήριο διευκρινίζει ότι η εν λόγω αρχή εκτέλεσης οφείλει να διενεργήσει αυτοτελή εξέταση του κινδύνου αυτού υπό το πρίσμα του Χάρτη, ακόμη και αν έχει ήδη αποκλειστεί η πιθανότητα παραβίασης της ΕΣΔΑ.

Η δικαστική αρχή εκτέλεσης δύναται να αρνηθεί την εκτέλεση του εντάλματος σύλληψης μόνο εφόσον, έχοντας ζητήσει συμπληρωματικές πληροφορίες και εγγυήσεις από τη δικαστική αρχή που εξέδωσε το ένταλμα, διαθέτει αντικειμενικά, αξιόπιστα, ακριβή και επικαιροποιημένα στοιχεία που να αποδεικνύουν την ύπαρξη πραγματικού κινδύνου επιβολής αυστηρότερης ποινής από εκείνη που προβλεπόταν κατά τον χρόνο τέλεσης της αξιόποινης πράξης.

Το Δικαστήριο επισημαίνει, πρωτίστως, ότι η Απόφαση-πλαίσιο για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης δεν διέπει την εκτέλεση των ενταλμάτων που εκδίδονται από το Ηνωμένο Βασίλειο μετά τη λήξη της μεταβατικής περιόδου που προβλέπεται στη συμφωνία αποχώρησης. Από την ημερομηνία αυτή και έπειτα, η εκτέλεση των εν λόγω ενταλμάτων εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της ΣΕΣ. Σύμφωνα με τη συμφωνία αυτή, κράτος μέλος μπορεί να αρνηθεί την εκτέλεση εντάλματος σύλληψης αποκλειστικά για λόγους που απορρέουν από τη συγκεκριμένη συμφωνία. Ως εκ τούτου, όταν λαμβάνουν απόφαση για την παράδοση ατόμου στο Ηνωμένο Βασίλειο δυνάμει της ΣΕΣ, οι δικαστικές αρχές των κρατών μελών οφείλουν να διασφαλίζουν την τήρηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων που κατοχυρώνονται στον Χάρτη.

Το Δικαστήριο υπογραμμίζει ότι το απλουστευμένο και αποδοτικό σύστημα παράδοσης καταδικασθέντων ή υπόπτων που θεσπίστηκε μέσω της Απόφασης-πλαισίου για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης στηρίζεται στον υψηλό βαθμό αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των κρατών μελών και στην αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης. Η αρχή αυτή συνιστά τον «ακρογωνιαίο λίθο» της δικαστικής συνεργασίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση στον τομέα του ποινικού δικαίου, βασιζόμενη στην παραδοχή ότι όλα τα κράτη μέλη μοιράζονται ένα σύνολο κοινών αξιών στις οποίες στηρίζεται η Ένωση και αναγνωρίζουν ότι και τα υπόλοιπα κράτη μέλη αποδέχονται τις ίδιες αξίες.

Παρόμοιος βαθμός εμπιστοσύνης μπορεί να διαμορφωθεί και μέσω διεθνών συμφωνιών ανάμεσα στην ΕΕ και τρίτες χώρες που διατηρούν προνομιακές σχέσεις με αυτήν. Ωστόσο, η ΣΕΣ δεν θεμελιώνει αντίστοιχες προνομιακές σχέσεις μεταξύ του Ηνωμένου Βασιλείου και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, γεγονός που εξηγείται εν μέρει από το ότι το Ηνωμένο Βασίλειο δεν αποτελεί μέρος του ευρωπαϊκού χώρου χωρίς εσωτερικά σύνορα. Επιπλέον, ο μηχανισμός παράδοσης που προβλέπεται από τη ΣΕΣ διαφέρει ουσιωδώς, σε αρκετές πτυχές, από εκείνον που διέπει την Απόφαση-πλαίσιο για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης.

Στο πλαίσιο αυτό, όταν ο εκζητούμενος επικαλείται κίνδυνο προσβολής θεμελιώδους δικαιώματος προστατευόμενου από τον Χάρτη, η δικαστική αρχή εκτέλεσης οφείλει να εξετάζει όλα τα κρίσιμα στοιχεία για να αξιολογήσει τη μεταχείριση που θα έχει το συγκεκριμένο άτομο σε περίπτωση παράδοσής του στο Ηνωμένο Βασίλειο. Αυτό σημαίνει ότι, σε αντίθεση με την ανάλυση δύο σταδίων που απαιτείται στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης, πρέπει να λαμβάνονται ταυτόχρονα υπόψη τόσο οι γενικές νομοθετικές ρυθμίσεις και πρακτικές του Ηνωμένου Βασιλείου όσο και η ιδιαίτερη προσωπική κατάσταση του εκζητούμενου, δεδομένου ότι οι αρχές της αμοιβαίας εμπιστοσύνης και αναγνώρισης δεν εφαρμόζονται.

Τέλος, σε ό,τι αφορά την τροποποίηση των κανόνων της υφ' όρον απόλυσης, το Δικαστήριο κρίνει ότι ένα μέτρο που αφορά την εκτέλεση ποινής αντίκειται στον Χάρτη μόνο εάν τροποποιεί ουσιωδώς το πραγματικό περιεχόμενο της ποινής που είχε προβλεφθεί κατά τον χρόνο τέλεσης του εγκλήματος, οδηγώντας σε επιβολή αυστηρότερης ποινής από την αρχικά απειλούμενη.

Ερμηνεία της Απόφασης-πλαίσιου για το ΕΕΣ, άρνηση εκτέλεσης, προστασία θεμελιωδών δικαιωμάτων και αρχή της αναλογικότητας στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Συμφωνία Εμπορίου και Συνεργασίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας, αφενός, και του Ηνωμένου Βασιλείου της Μεγάλης Βρετανίας και της Βόρειας Ιρλανδίας, αφετέρου – παράδοση προσώπου στο Ηνωμένο Βασίλειο για την άσκηση ποινικής δίωξης – αρμοδιότητα της δικαστικής αρχής εκτέλεσης – κίνδυνος προσβολής θεμελιώδους δικαιώματος – αρχή «ουδέν έγκλημα, ουδεμία ποινή άνευ νόμου» – δυσμενής για το πρόσωπο αυτό μεταβολή του καθεστώτος της υπό όρους απόλυσης

ΔΕΕ C-318/24 PPU, Breian, 29.07.2024, Τμήμα πέμπτο, Πρόεδρος: E. Regan, Εισηγητής: Δ. Γρατσιάς, Γεν. Εισαγγελέας, J. Kokott, ECLI:EU:C:2024:658 – Προδικαστική παραπομπή

Η αίτηση προδικαστικής απόφασης αφορά την ερμηνεία του άρθρου 4 παρ. 3 και του άρθρου 17 παρ. 1 ΣΕΕ, του άρθρου 4 και του άρθρου 47, δεύτερο εδάφιο, του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης), καθώς και του άρθρου 1 παρ. 2 και 3 και των άρθρων 15 και 19 της Απόφασης-πλαίσιου 2002/584/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 13ης Ιουνίου 2002, για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης και τις διαδικασίες παράδοσης μεταξύ των κρατών μελών.

Ως προς τα πραγματικά δεδομένα, η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο της διαδικασίας για την εκτέλεση του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης που εκδόθηκε σε βάρος του P.P.R. από το Curtea de Apel Braşov – Biroul executări penale (εφετείο Braşov – γραφείο εκτέλεσης ποινικών αποφάσεων, Ρουμανία). Η υπόθεση αφορά την εφαρμογή του ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης (ΕΕΣ) και την ερμηνεία των σχετικών κανόνων της Απόφασης-πλαίσιου 2002/584/ΔΕΥ, όπως επίσης και διατάξεων του Χάρτη, κυρίως σε σχέση με την αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης, τα θεμελιώδη δικαιώματα των υπόπτων και την αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ των κρατών μελών. Παρακάτω συνοψίζονται τα βασικά σημεία της υπόθεσης.

Αρχικώς, ερωτάται αν η τελεσίδικη άρνηση μιας δικαστικής αρχής εκτέλεσης να παραδώσει ένα άτομο κατ' εφαρμογή ενός ΕΕΣ εμποδίζει μια άλλη δικαστική αρχή σε άλλο κράτος μέλος να εκτελέσει το ίδιο ΕΕΣ.

Δικαίωμα σε δίκαιη δίκη και νόμιμη σύνθεση δικαστηρίων: Αναλύεται αν πλημμέλειες στη σύνθεση του δικαστηρίου που εξέδωσε την καταδικαστική απόφαση (π.χ. έλλειψη αποδείξεων για την ορκωμοσία δικαστών) επηρεάζουν τη δυνατότητα εκτέλεσης του ΕΕΣ.

Συνθήκες κράτησης και ανθρώπινα δικαιώματα: Εξετάζεται αν οι συνθήκες κράτησης στο κράτος μέλος έκδοσης του εντάλματος μπορούν να αποτελέσουν λόγο άρνησης εκτέλεσης του ΕΕΣ, με βάση την απαγόρευση απάνθρωπης ή εξευτελιστικής μεταχείρισης. Επιπλέον,

ερωτάται αν μπορεί να γίνει νέα υποβολή του ίδιου αιτήματος παράδοσης, όταν η πρώτη απόφαση απόρριψης δεν ήταν σύμφωνη με το δίκαιο της ΕΕ.

Τίθεται επίσης ερώτημα σε ό,τι αφορά τη δυνατότητα παρέμβασης της Επιτροπής όταν υπάρχει ζήτημα παραβίασης των αρχών της αμοιβαίας εμπιστοσύνης και της καλόπιστης συνεργασίας.

Αμοιβαία εμπιστοσύνη: Το Δικαστήριο της ΕΕ έχει επανειλημμένα τονίσει ότι τα κράτη μέλη πρέπει να εμπιστεύονται τα δικαστικά συστήματα των άλλων κρατών μελών. Ωστόσο, η υπόθεση αυτή αναδεικνύει τα όρια αυτής της εμπιστοσύνης όταν υπάρχουν αποδείξεις για συστημικές πλημμέλειες.

Δικαστικός έλεγχος: Ζητείται από το Δικαστήριο να ερμηνεύσει αν οι αποφάσεις εθνικών δικαστηρίων, ιδίως όταν στηρίζονται σε εσωτερικές ή διεθνείς εκτιμήσεις (όπως της Interpol), δεσμεύουν άλλες εθνικές δικαστικές αρχές.

Εκτέλεση ποινών και ανθρώπινα δικαιώματα: Οι συνθήκες κράτησης παραμένουν ένας κρίσιμος παράγοντας στην απόφαση αν ένα άτομο μπορεί να εκδοθεί ή όχι. Το ζήτημα των διαβεβαιώσεων από το κράτος έκδοσης αποκτά ιδιαίτερη σημασία.

Η τελική απόφαση του Δικαστηρίου της ΕΕ κρίνει όχι μόνο τη συγκεκριμένη υπόθεση αλλά και θα θέσει ενδεχομένως νέες βάσεις για την εφαρμογή του ΕΕΣ σε περιπτώσεις όπου ανακύπτουν θέματα δικαιωμάτων και διαφάνειας στις εθνικές δικαστικές διαδικασίες.

Όσον αφορά στα προδικαστικά ερωτήματα, το πρώτο ερώτημα σχετίζεται με τη δυνατότητα της αρχής εκτέλεσης του ΕΕΣ να αρνηθεί την εκτέλεση ενός εντάλματος αν έχει προηγουμένως αρνηθεί άλλη αρχή ενός κράτους μέλους για λόγους που σχετίζονται με τη θεμελιώδη εγγύηση του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη, όπως κατοχυρώνεται στο άρθρο 47, δεύτερο εδάφιο, του Χάρτη.

Η αρχή εκτέλεσης εντός ενός κράτους μέλους δεν υποχρεούται να αρνηθεί την εκτέλεση, ακόμη και όταν άλλη δικαστική αρχή έχει ήδη αρνηθεί, εάν η άρνηση στηρίχθηκε σε ανησυχίες ότι η παράδοση του εκζητουμένου μπορεί να προσβάλει το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη. Ωστόσο, η δικαστική αρχή οφείλει να αξιολογήσει τους λόγους που οδήγησαν στην απόρριψη από την άλλη δικαστική αρχή.

Η απόφαση που εξετάζει αν η αρνητική απόφαση συνδέεται με το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη δεν αποκλείει τη διατήρηση του ΕΕΣ σε ισχύ, εφόσον αυτή είναι αναλογική και σύμφωνη με τη θεμελιώδη προστασία των δικαιωμάτων του ατόμου.

Το δεύτερο ερώτημα αφορά στην ερμηνεία του εάν η Απόφαση-πλαίσιο και το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη αντιτίθενται στη διατήρηση ενός ΕΕΣ σε ισχύ από τη δικαστική αρχή που το εξέδωσε, εφόσον μία άλλη δικαστική αρχή το απέρριψε. Επιπλέον, δικαστική αρχή που εξέδωσε το ΕΕΣ μπορεί να το διατηρήσει σε ισχύ, εφόσον το κρίνει αναλογικό και δεν θίγονται θεμελιώδη δικαιώματα. Η άρνηση εκτέλεσης από άλλη αρχή δεν δεσμεύει τη δικαστική αρχή έκδοσης από τη διατήρηση του εντάλματος, εφόσον δεν θίγεται η αρχή της αναλογικότητας και η προστασία δικαιωμάτων. Το τρίτο ερώτημα εξετάζει αν η απόφαση ενός ΕΕΣ και η παράδοσή του θα πρέπει να θεωρηθούν παράνομα εάν ο εκζητούμενος ισχυρίζεται ότι διατρέχει κίνδυνο παραβίασης του δικαιώματός του σε δίκαιη δίκη. Η απόφαση της CCF (Διεθνής Επιτροπή Παρακολούθησης) δεν μπορεί από μόνη της να οδηγήσει σε άρνηση εκτέλεσης. Ωστόσο, η απόφαση αυτή μπορεί να ληφθεί υπόψη από τη δικαστική αρχή εκτέλεσης κατά την αξιολόγηση της κατάστασης του εκζητουμένου και του κινδύνου που ενδέχεται να υποστεί εάν παραδοθεί στο κράτος μέλος έκδοσης.

Το τέταρτο προδικαστικό ερώτημα αφορά στο αν η δικαστική αρχή έκδοσης ενός ΕΕΣ πρέπει να ζητήσει προδικαστική απόφαση από το Δικαστήριο πριν προβεί σε απόφαση να ανακαλέσει ή να διατηρήσει σε ισχύ ένα ΕΕΣ που απερρίφθη από την εκτελούσα αρχή. Η δικαστική αρχή έκδοσης δεν υποχρεούται να υποβάλει αίτηση για προδικαστική απόφαση, εκτός εάν η απόφαση που πρόκειται να εκδώσει δεν υπόκειται σε ένδικα μέσα σύμφωνα με το εσωτερικό δίκαιο. Σε αυτή την περίπτωση, πρέπει να παραπέμψει το ζήτημα στο Δικαστήριο.

Το πέμπτο προδικαστικό ερώτημα αφορά στο εάν η δικαστική αρχή έκδοσης ενός ΕΕΣ μπορεί να συμμετάσχει στη διαδικασία εκτέλεσης του ΕΕΣ που εκδόθηκε. Η δικαστική αρχή έκδοσης δεν μπορεί να συμμετάσχει στη διαδικασία εκτέλεσης, ούτε ως παρατηρητής ή διάδικος, ενώπιον της δικαστικής αρχής που εκτελεί το ΕΕΣ.

Με το έκτο προδικαστικό ερώτημα διερευνάται αν η Ευρωπαϊκή Επιτροπή μπορεί να λάβει μέτρα σε περιπτώσεις άρνησης εκτέλεσης ΕΕΣ από τη δικαστική αρχή. Το Δικαστήριο κρίνει ότι το έκτο ερώτημα είναι απαράδεκτο, καθώς δεν σχετίζεται με το αντικείμενο της διαφοράς που αφορούσε την υπόθεση που εξέταζε το αιτούν δικαστήριο.

Το έβδομο προδικαστικό ερώτημα εξετάζει αν η δικαστική αρχή εκτέλεσης μπορεί να αρνηθεί να εκτελέσει το ΕΕΣ με βάση τις συνθήκες κράτησης στο κράτος μέλος έκδοσης. Η δικαστική αρχή εκτέλεσης δεν μπορεί να αρνηθεί την εκτέλεση του ΕΕΣ με βάση στοιχεία που σχετίζονται με τις συνθήκες κράτησης, εκτός αν έχει ζητήσει ρητώς επιπλέον πληροφορίες. Επιπλέον, η εκτέλεση δεν μπορεί να περιορίζεται με βάση επίπεδα προστασίας υψηλότερα από εκείνα που εγγυάται το άρθρο 4 του Χάρτη.

Συμπερασματικά, η ανάλυση ερμηνεύει διεξοδικά τις δυνατότητες και τους περιορισμούς σε σχέση με την εκτέλεση του ΕΕΣ, ειδικά για λόγους που αφορούν τη θεμελιώδη δικαιοσύνη, την προστασία δικαιωμάτων και την αρχή της αναλογικότητας. Η άρνηση εκτέλεσης είναι δυνατή μόνο όταν υπάρχουν σοβαροί λόγοι που σχετίζονται με την παραβίαση θεμελιωδών δικαιωμάτων, αλλά η αξιολόγηση πρέπει να είναι προσεκτική.

Οι δικαστικές αρχές πρέπει να αξιολογούν λόγους άρνησης με γνώμονα τη νομιμότητα και την αρχή της αναλογικότητας, λαμβάνοντας υπόψη και τις αποφάσεις που εκδίδουν άλλες δικαστικές αρχές ή το Δικαστήριο.

Μεταναστευτική πολιτική

Διεθνής προστασία: το καθεστώς του πρόσφυγα μπορεί να αναγνωριστεί στις γυναίκες που ταυτίζονται με την αξία της ισότητας μεταξύ γυναικών και ανδρών, ως μέλη «ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας», ιδιότητα που αποτελεί «λόγο δίωξης»

προδικαστική παραπομπή – Χώρος Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης – κοινή πολιτική στον τομέα του ασύλου – Οδηγία 2011/95/ΕΕ – προϋποθέσεις χορήγησης του καθεστώτος πρόσφυγα – άρθρο 2, στοιχεία δ' και ε' – λόγοι δίωξης – άρθρο 10 παρ. 1, στοιχείο δ' και παρ. 2 – «ιδιότητα μέλους ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας» – άρθρο 4 – αξιολόγηση των γεγονότων και περιστάσεων σε εξατομικευμένη βάση – Οδηγία 2013/32/ΕΕ – άρθρο 10 παρ. 3 – προϋποθέσεις για την εξέταση των αιτήσεων διεθνούς προστασίας – άρθρο 24 παρ. 2 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης – υπέρτατο συμφέρον του παιδιού – προσδιορισμός – ανήλικες υπήκοοι τρίτης χώρας οι οποίες, συνεπεία της διαμονής τους σε κράτος μέλος, ταυτίζονται με τη θεμελιώδη αξία της ισότητας μεταξύ γυναικών και ανδρών

ΔΕΕ C-646/21, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Femmes s'identifiant à la valeur de l'égalité entre les sexes), 11.06.2024, Τμήμα μείζονος συνθέσεως, Πρόεδρος: Κ. Lenaerts, Εισηγητής: Ν. Piçarra, Γεν. Εισαγγελέας: Α.Μ. Collins, ECLI:EU:C:2024:487 – Προδικαστική παραπομπή

Η αίτηση προδικαστικής απόφασης αφορά την ερμηνεία του άρθρου 24 παρ. 2 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (στο εξής: Χάρτης) και του άρθρου 10 παρ. 1, στοιχείο δ', και παρ. 2 της Οδηγίας 2011/95/ΕΕ, σχετικά με τις απαιτήσεις για την αναγνώριση των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας, για ένα ενιαίο καθεστώς για τους πρόσφυγες ή για τα άτομα που δικαιούνται επικουρική προστασία και για το περιεχόμενο της παρεχόμενης προστασίας. Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε από το rechtbank Den Haag, zittingsplaats 's-Hertogenbosch (πρωτοδικείο Χάγης, με μεταβατική έδρα το 's-Hertogenbosch, Κάτω Χώρες) στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ των Κ και L, αφενός, και του Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Υφυπουργού

Δικαιοσύνης και Ασφάλειας, Κάτω Χώρες), αφετέρου, σχετικά με την εκ μέρους του τελευταίου απόρριψη των μεταγενέστερων αιτήσεών τους διεθνούς προστασίας.

Πιο συγκεκριμένα, δύο έφηβες ιρακινής ιθαγένειας διαμένουν αδιαλείπτως από το 2015 στις Κάτω Χώρες. Κατόπιν απόρριψης των αρχικών αιτήσεών τους διεθνούς προστασίας, υπέβαλαν μεταγενέστερες αιτήσεις. Προς στήριξη των μεταγενέστερων αιτήσεών τους ανέφεραν ότι, λόγω της μακράς διαμονής τους στις Κάτω Χώρες, έχουν υιοθετήσει τους κανόνες, τις αξίες και τους τρόπους συμπεριφοράς των νέων της ηλικίας τους που διαβιούν στη συγκεκριμένη κοινωνία. Εκτιμούν ότι, σε περίπτωση επιστροφής τους στο Ιράκ, θα τους είναι αδύνατο να συμμορφωθούν με τους κανόνες μιας κοινωνίας που δεν παρέχει στις γυναίκες και στα κορίτσια τα ίδια δικαιώματα με εκείνα που διαθέτουν οι άνδρες και φοβούνται ότι θα εκτεθούν σε κίνδυνο δίωξης λόγω της ταυτότητας που έχουν διαμορφώσει στις Κάτω Χώρες.

Δεδομένου ότι οι μεταγενέστερες αιτήσεις τους απορρίφθηκαν και αυτές από τις ολλανδικές αρχές, οι δύο νεαρές γυναίκες προσέφυγαν ενώπιον ολλανδικού δικαστηρίου, το οποίο αποφάσισε να υποβάλει στο Δικαστήριο προδικαστικά ερωτήματα σχετικά με την ερμηνεία της Οδηγίας 2011/95 για τη διεθνή προστασία, η οποία καθορίζει τις προϋποθέσεις για τη χορήγηση του καθεστώτος πρόσφυγα στους υπηκόους τρίτων χωρών. Η χορήγηση του καθεστώτος αυτού προβλέπεται στις περιπτώσεις δίωξης κάθε υπηκόου τρίτης χώρας λόγω φυλής, θρησκείας, ιθαγένειας, πολιτικών πεποιθήσεων ή ιδιότητας μέλους ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας.

Με την απόφασή του, το Δικαστήριο κρίνει ότι οι γυναίκες, συμπεριλαμβανομένων των ανήλικων κοριτσιών, οι οποίες έχουν ως κοινό χαρακτηριστικό ότι, κατά τη διάρκεια της διαμονής τους σε κράτος μέλος, ταυτίστηκαν πραγματικά με τη θεμελιώδη αξία της ισότητας μεταξύ των γυναικών και των ανδρών μπορούν, ανάλογα με τις συνθήκες που επικρατούν στη χώρα καταγωγής τους, να θεωρηθούν ως έχουσες την ιδιότητα μέλους «ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας», ιδιότητα η οποία αποτελεί «λόγο δίωξης» ικανό να οδηγήσει στην αναγνώριση του καθεστώτος πρόσφυγα.

Το Δικαστήριο διευκρινίζει ότι, όταν ο αιτών διεθνή προστασία είναι ανήλικος, οι εθνικές αρχές οφείλουν απαραίτητα να λαμβάνουν υπόψη το υπέρτατο συμφέρον του στο πλαίσιο εξατομικευμένης εξέτασης όσον αφορά τη βασιμότητα της υποβληθείσας από τον ανήλικο αίτησης διεθνούς προστασίας.

Επιπλέον, για την αξιολόγηση αίτησης διεθνούς προστασίας που στηρίζεται σε λόγο δίωξης, όπως «η ιδιότητα μέλους ιδιαίτερης κοινωνικής ομάδας», τυχόν μακρά διαμονή σε κράτος μέλος μπορεί να λαμβάνεται υπόψη, κυρίως όταν συμπίπτει με περίοδο κατά την οποία ο ανήλικος αιτών διαμόρφωσε την ταυτότητά του.

Μη δυνατότητα έκδοσης στη χώρα καταγωγής του προσώπου στο οποίο έχει χορηγηθεί καθεστώς πρόσφυγα σε κράτος μέλος

προδικαστική παραπομπή – Χώρος Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης – Οδηγία 2011/95/ΕΕ – άρθρο 21 παρ. 1 – Οδηγία 2013/32/ΕΕ – άρθρο 9 παρ. 2 και 3 – οριστική χορήγηση του καθεστώτος πρόσφυγα από κράτος μέλος – πρόσφυγας ο οποίος διαμένει, κατόπιν της χορηγήσεως του καθεστώτος πρόσφυγα, σε άλλο κράτος μέλος – αίτηση εκδόσεως από το τρίτο κράτος καταγωγής του εν λόγω πρόσφυγα η οποία υποβλήθηκε στο κράτος μέλος διαμονής – συνέπειες της αποφάσεως περί χορηγήσεως του καθεστώτος πρόσφυγα επί της οικείας διαδικασίας εκδόσεως – άρθρο 18 και άρθρο 19 παρ. 2 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης – προστασία του εν λόγω πρόσφυγα έναντι της κατ' αυτόν τον τρόπο ζητηθείσας εκδόσεως

ΔΕΕ C-352/22, Generalstaatsanwaltschaft Hamm (Demande d'extradition d'un réfugié vers la Turquie), 18.06.2024, Τμήμα μείζονος συνθέσεως, Πρόεδρος: Κ. Lenaerts, Εισηγήτρια: Κ. Jürimäe, Γεν. Εισαγγελέας: J. Richard de la Tour, ECLI:EU:C:2024:521 – Προδικαστική παραπομπή

Η αίτηση προδικαστικής απόφασης αφορά την ερμηνεία του άρθρου 9 παρ. 2 και 3 της Οδηγίας 2013/32/ΕΕ, σχετικά με κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας, και του άρθρου 21 παρ. 1 της Οδηγίας 2011/95/ΕΕ, σχετικά με τις απαιτήσεις για την αναγνώριση των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας, για ένα ενιαίο καθεστώς για τους πρόσφυγες ή για τα άτομα που δικαιούνται επικουρική προστασία και για το περιεχόμενο της παρεχόμενης προστασίας. Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε από το Oberlandesgericht Hamm (ανώτερο περιφερειακό δικαστήριο Hamm, Γερμανία) στο πλαίσιο διαδικασίας σχετικά με την έκδοση του Α., Τούρκου υπηκόου δικαιούχου του καθεστώτος πρόσφυγα στην Ιταλία και διαμένοντος στη Γερμανία, κατόπιν αίτησης έκδοσης την οποία είχαν υποβάλει οι τουρκικές αρχές στις γερμανικές αρχές στο πλαίσιο ποινικής διώξεως εις βάρος του.

Πιο συγκεκριμένα, η Τουρκία ζήτησε από τη Γερμανία την έκδοση Τούρκου υπηκόου κουργικής καταγωγής, υπόπτου για την τέλεση ανθρωποκτονίας. Καλούμενο να αποφανθεί επί της αιτήσεως αυτής, το γερμανικό δικαστήριο διερωτάται αν η έκδοση εμποδίζεται ως εκ του ότι στον ενδιαφερόμενο έχει αναγνωρισθεί το καθεστώς πρόσφυγα στην Ιταλία το 2010, με την αιτιολογία ότι διέτρεχε κίνδυνο να υποστεί πολιτική δίωξη από τις τουρκικές αρχές λόγω της υποστηρίξεώς του στο Εργατικό Κόμμα του Κουρδιστάν (PKK). Δεδομένου ότι το ερώτημα αυτό συνδέεται με το ευρωπαϊκό σύστημα ασύλου καθώς και με τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το γερμανικό δικαστήριο υπέβαλε σχετικό ερώτημα στο Δικαστήριο.

Το Δικαστήριο απαντά ότι η χορήγηση του καθεστώτος πρόσφυγα στην Ιταλία εμποδίζει την έκδοση του ενδιαφερομένου προς τη χώρα καταγωγής του, από την οποία διέφυγε. Ενόσω οι ιταλικές αρχές δεν έχουν ανακαλέσει το εν λόγω καθεστώς, η έκδοση αποκλείεται. Πράγματι, η έκδοση θα ισοδυναμούσε, στην πραγματικότητα, με τερματισμό του εν λόγω καθεστώτος.

Η αρμόδια γερμανική αρχή πρέπει, βάσει της αρχής της καλόπιστης συνεργασίας, να έρθει σε επαφή με την ιταλική αρχή η οποία χορήγησε το καθεστώς πρόσφυγα. Αν, κατόπιν της επαφής αυτής, η ιταλική αρχή ανακαλέσει το καθεστώς πρόσφυγα, η γερμανική αρχή πρέπει και αυτή να προβεί στη διαπίστωση ότι ο ενδιαφερόμενος δεν έχει ή δεν έχει πλέον την ιδιότητα του πρόσφυγα. Περαιτέρω, πρέπει να βεβαιωθεί ότι δεν υφίσταται σοβαρός κίνδυνος, σε περίπτωση έκδοσης, να επιβληθεί στον ενδιαφερόμενο στην Τουρκία η ποινή του θανάτου ή να υποστεί αυτός βασανιστήρια ή άλλη απάνθρωπη ή εξευτελιστική ποινή ή μεταχείριση.

Καθεστώς πρόσφυγα: ένα κράτος μέλος δεν υποχρεούται να αναγνωρίζει αυτομάτως το καθεστώς πρόσφυγα το οποίο έχει χορηγηθεί από άλλο κράτος μέλος

προδικαστική παραπομπή – Χώρος Ελευθερίας, Ασφάλειας και Δικαιοσύνης – Οδηγία 2011/95/ΕΕ – άρθρο 21 παρ. 1 – Οδηγία 2013/32/ΕΕ – άρθρο 9 παρ. 2 και 3 – οριστική χορήγηση του καθεστώτος πρόσφυγα από κράτος μέλος – πρόσφυγας ο οποίος διαμένει, κατόπιν της χορηγήσεως του καθεστώτος πρόσφυγα, σε άλλο κράτος μέλος – αίτηση εκδόσεως από το τρίτο κράτος καταγωγής του εν λόγω πρόσφυγα η οποία υποβλήθηκε στο κράτος μέλος διαμονής – συνέπειες της αποφάσεως περί χορηγήσεως του καθεστώτος πρόσφυγα επί της οικείας διαδικασίας εκδόσεως – άρθρο 18 και άρθρο 19 παρ. 2 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης – προστασία του εν λόγω πρόσφυγα έναντι της κατ' αυτόν τον τρόπο ζητηθείσας εκδόσεως

ΔΕΕ C-753/22, Bundesrepublik Deutschland (Effet d'une décision d'octroi du statut de réfugié), 18.06.2024, Τμήμα μείζονος συνθέσεως, Πρόεδρος: Κ. Lenaerts, Εισηγήτρια: Κ. Jürimäe, Γεν. Εισαγγελέας: L. Medina, ECLI:EU:C:2024:524 – Προδικαστική παραπομπή

Η αίτηση προδικαστικής απόφασης αφορά την ερμηνεία του άρθρου 3 παρ. 1, δεύτερη περίοδος, του Κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 604/2013, για τη θέσπιση των κριτηρίων και μηχανισμών για τον προσδιορισμό του κράτους μέλους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση αίτησης διεθνούς προστασίας που υποβάλλεται σε κράτος μέλος από υπήκοο τρίτης χώρας ή από απάτριδα, του άρθρου 4 παρ. 1, δεύτερη περίοδος, και του άρθρου 13 της Οδηγίας 2011/95/ΕΕ,

σχετικά με τις απαιτήσεις για την αναγνώριση των υπηκόων τρίτων χωρών ή των απάτριδων ως δικαιούχων διεθνούς προστασίας, για ένα ενιαίο καθεστώς για τους πρόσφυγες ή για τα άτομα που δικαιούνται επικουρική προστασία και για το περιεχόμενο της παρεχόμενης προστασίας, καθώς και του άρθρου 10 παρ. 2 και 3 και του άρθρου 33 παρ. 1 και παρ. 2, στοιχείο α' της Οδηγίας 2013/32/ΕΕ, σχετικά με κοινές διαδικασίες για τη χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας. Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε από το Bundesverwaltungsgericht (Ομοσπονδιακό Διοικητικό Δικαστήριο, Γερμανία) στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της QY, υπηκόου Συρίας στην οποία χορηγήθηκε το καθεστώς πρόσφυγα στην Ελλάδα, και της Bundesrepublik Deutschland (Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας), εκπροσωπούμενης από την Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (Ομοσπονδιακή Υπηρεσία Μεταναστεύσεως και Προσφύγων, Γερμανία, στο εξής: Ομοσπονδιακή Υπηρεσία), σχετικά με την απόφαση της τελευταίας να απορρίψει την αίτηση της QY για την αναγνώριση του καθεστώτος πρόσφυγα.

Πιο συγκεκριμένα, υπήκοος Συρίας στην οποία είχε χορηγηθεί το καθεστώς πρόσφυγα στην Ελλάδα υπέβαλε στη συνέχεια αίτηση διεθνούς προστασίας στη Γερμανία. Γερμανικό δικαστήριο έκρινε ότι, λόγω των συνθηκών διαβίωσης των προσφύγων στην Ελλάδα, διέτρεχε σοβαρό κίνδυνο να υποστεί απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση και ότι δεν μπορεί, συνεπώς, να επιστρέψει στην Ελλάδα. Η αρμόδια γερμανική αρχή απέρριψε την αίτησή της για τη χορήγηση του καθεστώτος πρόσφυγα, αλλά της χορήγησε επικουρική προστασία. Κατόπιν αυτού, η ενδιαφερομένη άσκησε προσφυγή ενώπιον των γερμανικών δικαστηρίων κατά της αρνήσεως να της χορηγηθεί το καθεστώς πρόσφυγα.

Το γερμανικό Ομοσπονδιακό Διοικητικό Δικαστήριο ερωτά το Δικαστήριο αν, στην περίπτωση αυτή, η αρμόδια αρχή υποχρεούται να αναγνωρίσει στην αιτούσα το καθεστώς πρόσφυγα για τον λόγο και μόνον ότι το καθεστώς αυτό της έχει ήδη αναγνωρισθεί από το άλλο κράτος μέλος ή αν μπορεί να προβεί σε νέα αυτοτελή εξέταση της αίτησής της επί της ουσίας.

Με την απόφασή του, το Δικαστήριο διαπιστώνει ότι, στο παρόν στάδιο εξέλιξης του δικαίου της Ένωσης, τα κράτη μέλη δεν υποχρεούνται να αναγνωρίζουν αυτομάτως τις αποφάσεις περί χορήγησης του καθεστώτος πρόσφυγα οι οποίες εκδίδονται από άλλο κράτος μέλος. Τα κράτη μέλη έχουν πάντως τέτοια δυνατότητα, πλην όμως η Γερμανία δεν έκανε χρήση της δυνατότητας αυτής. Υπό τις συνθήκες αυτές, όταν η αρμόδια αρχή αδυνατεί να απορρίψει ως απαράδεκτη αίτηση διεθνούς προστασίας αιτούντος στον οποίον έχει ήδη χορηγηθεί η προστασία αυτή σε άλλο κράτος μέλος και ο οποίος επικαλείται σοβαρό κίνδυνο να υποστεί απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση σε αυτό το άλλο κράτος μέλος, οφείλει να προβεί σε νέα εξατομικευμένη, πλήρη και επικαιροποιημένη εξέταση των προϋποθέσεων για τη χορήγηση του καθεστώτος πρόσφυγα.

Στο πλαίσιο της εξέτασης αυτής, η συγκεκριμένη αρχή πρέπει πάντως να λαμβάνει πλήρως υπόψη την απόφαση του άλλου κράτους μέλους να χορηγήσει διεθνή προστασία στον αιτούντα καθώς και τα στοιχεία που στηρίζουν την απόφαση αυτή. Προς τούτο, πρέπει να προβεί, το συντομότερο δυνατόν, σε ανταλλαγή πληροφοριών με την αρχή η οποία εξέδωσε την εν λόγω απόφαση. Αν ο αιτών πληροί τις προϋποθέσεις για να θεωρηθεί πρόσφυγας, η αρχή, μη διαθέτοντας διακριτική ευχέρεια, είναι υποχρεωμένη να του χορηγήσει το καθεστώς πρόσφυγα.

Δικαστική συνεργασία σε αστικές υποθέσεις

Αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις

προδικαστική παραπομπή – δικαστική συνεργασία σε αστικές υποθέσεις – διεθνής δικαιοδοσία, αναγνώριση και εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις – Κανονισμός (ΕΕ) 1215/2012 – άρθρο 18 – διεθνής δικαιοδοσία σε συμβάσεις καταναλωτών – προσδιορισμός της διεθνούς δικαιοδοσίας και της κατά τόπον αρμοδιότητας των δικαστηρίων κράτους μέλους – στοιχείο αλλοδαπότητας – ταξίδι σε τρίτο κράτος

ΔΕΕ C-774/22, FTI Touristik (Élément d'extranéité), 29.07.2024, Τμήμα δεύτερο, Πρόεδρος: A. Prechal, Εισηγητής: F. Biltgen, Γεν. Εισαγγελέας: N. Αμιλίου, ECLI:EU:C:2024:646 – Προδικαστική παραπομπή

Η αίτηση προδικαστικής απόφασης αφορά την ερμηνεία του άρθρου 18 παρ. 1 του Κανονισμού (ΕΕ) 1215/2012 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, για τη διεθνή δικαιοδοσία, την αναγνώριση και την εκτέλεση αποφάσεων σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις. Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε από το Amtsgericht Nürnberg (ειρηνοδικείο Νυρεμβέργης, Γερμανία) στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ του JX και της FTI Touristik GmbH, διοργανώτριας ταξιδίων, με αντικείμενο αποζημίωση της οποίας την καταβολή ζήτησε ο JX λόγω του ότι δεν είχε ενημερωθεί επαρκώς από την FTI Touristik σχετικά με τις προϋποθέσεις εισόδου και τις θεωρήσεις που απαιτούνταν για το ταξίδι του στο οικείο τρίτο κράτος.

Πιο συγκεκριμένα, στις 15 Δεκεμβρίου 2021, ο JX, ιδιώτης κάτοικος Νυρεμβέργης (Γερμανία), σύναψε σύμβαση οργανωμένου ταξιδιού με την εταιρεία FTI Touristik, η οποία εδρεύει στο Μόναχο (Γερμανία). Η κράτηση πραγματοποιήθηκε μέσω ταξιδιωτικού πρακτορείου στη Νυρεμβέργη, το οποίο όμως δεν αποτελεί ούτε συμβαλλόμενο μέρος στη σύμβαση ούτε υποκατάστημα της FTI Touristik.

Ο JX, θεωρώντας ότι δεν είχε ενημερωθεί επαρκώς για τις προϋποθέσεις εισόδου και τις απαιτούμενες θεωρήσεις στο τρίτο κράτος προορισμού του ταξιδιού, άσκησε αγωγή αποζημίωσης ύψους 1.499,86 ευρώ ενώπιον του Amtsgericht Nürnberg (Ειρηνοδικείου Νυρεμβέργης), επικαλούμενος τη διεθνή δικαιοδοσία που προβλέπεται από τα άρθρα 17 και 18 του Κανονισμού (ΕΕ) 1215/2012.

Η FTI Touristik αντέταξε την έλλειψη κατά τόπον αρμοδιότητας του δικαστηρίου, υποστηρίζοντας ότι ο Κανονισμός 1215/2012 δεν εφαρμόζεται σε αμιγώς εσωτερικές καταστάσεις, καθώς τόσο ο καταναλωτής όσο και ο διοργανωτής ταξιδίων είναι κάτοικοι του ίδιου κράτους μέλους (Γερμανίας), με αποτέλεσμα να απουσιάζει το απαιτούμενο στοιχείο αλλοδαπότητας.

Το Amtsgericht Nürnberg, εξετάζοντας το ζήτημα, επισήμανε ότι, κατά τη γερμανική νομολογία, η διεθνής δικαιοδοσία του Κανονισμού δεν μπορεί να θεμελιωθεί αποκλειστικά στο γεγονός ότι ο προορισμός του ταξιδιού βρίσκεται σε τρίτο κράτος. Ωστόσο, μέρος της νομικής θεωρίας υποστηρίζει ότι το στοιχείο αλλοδαπότητας δεν απαιτεί απαραίτητα διαφορετικό κράτος κατοικίας των διαδίκων, αλλά μπορεί να προκύψει και από τη φύση της σύμβασης. Λόγω των αντικρουόμενων απόψεων, το Amtsgericht Nürnberg υπέβαλε προδικαστικό ερώτημα στο ΔΕΕ, ζητώντας να διευκρινιστεί αν το άρθρο 18(1) του Κανονισμού 1215/2012 ρυθμίζει μόνο τη διεθνή δικαιοδοσία ή αν μπορεί να χρησιμοποιηθεί και για την κατά τόπον αρμοδιότητα εντός του ίδιου κράτους μέλους, σε διαφορές από συμβάσεις ταξιδιού με προορισμό την αλλοδαπή.

Το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι το πρώτο βήμα σε μια υπόθεση όπως η παρούσα είναι να προσδιοριστεί αν η διαφορά εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής του Κανονισμού. Ο Κανονισμός 1215/2012 εφαρμόζεται σε υποθέσεις με στοιχεία αλλοδαπότητας. Ενώ ο Κανονισμός δεν ορίζει το στοιχείο αυτό, η νομολογία επιβεβαιώνει ότι υπάρχει στοιχείο αλλοδαπότητας όταν μια διαφορά εγείρει ζητήματα που σχετίζονται με τον καθορισμό της διεθνούς δικαιοδοσίας. Συνήθως, ο διεθνής χαρακτήρας μιας διαφοράς καθορίζεται από την κατοικία των διαδίκων. Ωστόσο, ακόμη και αν και τα δύο μέρη έχουν την κατοικία τους στο ίδιο κράτος μέλος, το αντικείμενο επί της ουσίας -όπως η εκπλήρωση συμβατικών υποχρεώσεων σε άλλη χώρα- είναι αρκετό ώστε να διαπιστωθεί η ύπαρξη στοιχείου αλλοδαπότητας.

Το Δικαστήριο έχει αποφανθεί στο παρελθόν ότι, εάν μια έννομη σχέση περιλαμβάνει πολλαπλές δικαιοδοσίες, χαρακτηρίζεται ως διεθνής. Για παράδειγμα, μια διαφορά που προκύπτει από συμβατικές υποχρεώσεις που εκτελούνται σε διαφορετική χώρα πληροί την απαίτηση στοιχείου αλλοδαπότητας σύμφωνα με τον Κανονισμό 1215/2012. Η ερμηνεία αυτή ενισχύεται από το άρθρο 18 παρ. 1, το οποίο επιτρέπει στους καταναλωτές να επικαλούνται

τον κανόνα δικαιοδοσίας έναντι επιχειρήσεων που εδρεύουν στο ίδιο κράτος μέλος. Ομοίως, το άρθρο 19 παρ. 3 αναγνωρίζει ρητά τις περιπτώσεις στις οποίες και τα δύο μέρη έχουν την κατοικία τους στο ίδιο κράτος μέλος κατά τη σύναψη της σύμβασης.

Ο Κανονισμός αποσκοπεί στην παροχή προβλέψιμων κανόνων δικαιοδοσίας, εξασφαλίζοντας ασφάλεια δικαίου και για τα δύο μέρη. Οι καταναλωτές θα πρέπει να είναι σε θέση να εντοπίζουν εύκολα πού μπορούν να εγείρουν αγωγή, ενώ οι επιχειρήσεις θα πρέπει να προβλέπουν πού μπορεί να τους ασκηθεί αγωγή. Στις διαφορές που αφορούν καταναλωτές και εμπόρους, η ερμηνεία αυτή εξασφαλίζει τη συνοχή με τους στόχους του Κανονισμού, επιτρέποντας στους καταναλωτές να προσφεύγουν σε ένδικο μέσα στη δικαιοδοσία της χώρας τους, ακόμη και όταν οι συμβατικές υποχρεώσεις περιλαμβάνουν αλλοδαπό στοιχείο.

Όσον αφορά τον προσδιορισμό της δικαιοδοσίας, το άρθρο 18 παρ. 1 προβλέπει δύο κανόνες: σύμφωνα με τον πρώτο, αρμόδια είναι τα δικαστήρια του κράτους μέλους στο οποίο έχει την κατοικία της η επιχείρηση, ενώ, σύμφωνα με τον δεύτερο, αρμόδια είναι επίσης τα δικαστήρια του κράτους μέλους στο οποίο έχει την κατοικία του ο καταναλωτής. Ενώ ο πρώτος κανόνας καθορίζει μόνο τη διεθνή δικαιοδοσία, ο δεύτερος κανόνας καθορίζει τόσο τη διεθνή όσο και την κατά τόπον δικαιοδοσία, ορίζοντας απευθείας ένα συγκεκριμένο δικαστήριο στον τόπο κατοικίας του καταναλωτή, χωρίς αναφορά στους εθνικούς κανόνες για την κατά τόπον δικαιοδοσία.

Η ερμηνεία αυτή ευθυγραμμίζεται με τον στόχο του Κανονισμού για την προστασία των καταναλωτών, οι οποίοι συχνά βρίσκονται σε ασθενέστερη διαπραγματευτική θέση. Το να επιτρέπεται στους καταναλωτές να υποβάλλουν αγωγές στα τοπικά τους δικαστήρια εξασφαλίζει την πρόσβαση στη δικαιοσύνη και μειώνει τους πιθανούς αποτρεπτικούς παράγοντες για την άσκηση νομικής δράσης.

Το Δικαστήριο καταλήγει ότι το άρθρο 18 του Κανονισμού 1215/2012 έχει την έννοια ότι, όταν το δικαστήριο κράτους μέλους στην περιφέρεια του οποίου έχει την κατοικία του ο καταναλωτής επιλαμβάνεται αγωγής του καταναλωτή στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ αυτού και διοργανωτή ταξιδίων, η οποία ανέκυψε από σύμβαση οργανωμένου ταξιδιού, και οι δύο συμβαλλόμενοι έχουν μεν αμφότεροι κατοικία ή έδρα στο εν λόγω κράτος μέλος, πλην όμως ο προορισμός του ταξιδιού βρίσκεται στην αλλοδαπή, το εν λόγω άρθρο καθορίζει τόσο τη διεθνή δικαιοδοσία όσο και την κατά τόπον αρμοδιότητα του δικαστηρίου αυτού.

VII. ΕΝΕΡΓΕΙΑ

Επιμ.: Αγγελική Ζησιού

Φορολογία των ενεργειακών προϊόντων και της ηλεκτρικής ενέργειας

Το άρθρο 17 παρ. 1, στοιχείο α', της Οδηγίας 2003/96/EK του Συμβουλίου, σχετικά με την αναδιάρθρωση του κοινοτικού πλαισίου φορολογίας των ενεργειακών προϊόντων και της ηλεκτρικής ενέργειας, έχει την έννοια ότι, πρώτον, το κόστος της ενέργειας που αγοράζεται από τις ενεργειοβόρες επιχειρήσεις πρέπει να περιλαμβάνει και πρόσθετες χρεώσεις, οι οποίες δεν θεωρούνται «φόροι» κατά την έννοια της διάταξης αυτής. Τέτοιες χρεώσεις είναι, για παράδειγμα, τα υποχρεωτικά τέλη διανομής της ενέργειας που καταβάλλονται κατά την αγορά της, σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία. Δεύτερον, δεν αντιτίθεται σε εθνική νομοθεσία η οποία προβλέπει ότι δεν χορηγείται απαλλαγή από τον ειδικό φόρο κατανάλωσης στην αγορά ηλεκτρικής ενέργειας για ενεργειοβόρες επιχειρήσεις, όταν η επιχείρηση ήδη τυγχάνει απαλλαγής για την ίδια ηλεκτρική ενέργεια λόγω χρήσης της σε ηλεκτρολυτική κατεργασία.

προδικαστική παραπομπή – Οδηγία 2003/96/EK – άρθρο 2 παρ. 4, στοιχείο β', τρίτη περίπτωση – άρθρο 17 παρ. 1, στοιχείο α' – ειδικός φόρος κατανάλωσης – φορολογία των ενεργειακών προϊόντων και της ηλεκτρικής ενέργειας – ηλεκτρική ενέργεια που χρησιμοποιείται στο πλαίσιο ηλεκτρολυτικής κατεργασίας – μειώσεις του φόρου κατανάλωσης ενεργειακών προϊόντων και ηλεκτρικής ενέργειας, υπέρ των ενεργειοβόρων επιχειρήσεων – αγορά ενεργειακών προϊόντων και ηλεκτρικής ενέργειας – τρέχον κόστος της ενέργειας που αγοράζεται – τέλη διανομής – κριτήρια απαλλαγής – αρχές της ίσης μεταχείρισης και της απαγόρευσης των διακρίσεων

ΔΕΕ C-266/23, Dyrektor Izby Administracji Skarbowej w Bydgoszczy (Coût réel de l'énergie), 13.06.2024, Τμήμα δέκατο, Πρόεδρος: Z. Csehi, Εισηγητής: M. Plešič, Γεν. Εισαγγελέας: A. Ράντος, ECLI:EU:C:2024:506 – Προδικαστική παραπομπή

Η συγκεκριμένη αίτηση προδικαστικής απόφασης αφορά την ερμηνεία του άρθρου 17 παρ. 1, στοιχείο α', της Οδηγίας 2003/96/EK σχετικά με την αναδιάρθρωση του κοινοτικού πλαισίου φορολογίας των ενεργειακών προϊόντων και της ηλεκτρικής ενέργειας. Η εν λόγω αίτηση υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της A. S.A., εταιρείας πολωνικού δικαίου, και του Dyrektor Izby Administracji Skarbowej w Bydgoszczy (διευθυντή της φορολογικής αρχής του Bydgoszcz, Πολωνία) σχετικά με την άρνηση επιστροφής μέρους του καταβληθέντος από την ως άνω εταιρεία ειδικού φόρου κατανάλωσης επί της ηλεκτρικής ενέργειας.

Το 2016, η εταιρεία A. S.A. έτυχε απαλλαγής από τον ειδικό φόρο κατανάλωσης επί της ηλεκτρικής ενέργειας που χρησιμοποίησε για ηλεκτρολυτική κατεργασία στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων της. Ωστόσο, η εν λόγω εταιρεία υποστήριξε ότι, ως ενεργειοβόρος επιχείρηση, θα έπρεπε να απαλλάσσεται από τον φόρο και για την υπόλοιπη ενέργεια που χρησιμοποιήθηκε, συμπεριλαμβανομένων των δαπανών διανομής και του κόστους των πιστοποιητικών προέλευσης, όπως απαιτεί η πολωνική νομοθεσία. Προς την κατεύθυνση αυτή, διόρθωσε τη δήλωσή της περί ειδικού φόρου και ζήτησε επιστροφή του φόρου που θεωρούσε ότι είχε καταβληθεί αχρεωστήτως.

Η φορολογική αρχή του Toruń απέρριψε το αίτημα και η απόφαση επικυρώθηκε από τη φορολογική αρχή του Bydgoszcz. Η A. S.A. προσέφυγε στο Διοικητικό Δικαστήριο του Bydgoszcz, το οποίο απέρριψε την προσφυγή, κρίνοντας ότι δεν επιτρέπεται ταυτόχρονη υπαγωγή σε δύο απαλλαγές που προβλέπονται από την πολωνική νομοθεσία και ότι οι δαπάνες, όπως τα τέλη διανομής, δεν αποτελούν μέρος του κόστους αγοράς της ηλεκτρικής ενέργειας.

Η A. S.A. άσκησε αναίρεση ενώπιον του Naczelny Sąd Administracyjny (Ανωτάτου Διοικητικού Δικαστηρίου, Πολωνία), ήτοι του αιτούντος δικαστηρίου, το οποίο αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα δύο προδικαστικά ερωτήματα:

- 1) Αν το άρθρο 17 παρ. 1 της Οδηγίας 2003/96 έχει την έννοια ότι στο κόστος της ηλεκτρικής ενέργειας πρέπει να περιλαμβάνεται μόνο η τιμή αγοράς της ενέργειας, αποκλείοντας πρόσθετες χρεώσεις, όπως τα τέλη διανομής, που επιβάλλονται από την εθνική νομοθεσία.
- 2) Αν η ίδια διάταξη της Οδηγίας απαγορεύει την απαλλαγή ενεργειοβόρου επιχείρησης από τον ειδικό φόρο κατανάλωσης όταν αυτή έχει ήδη απαλλαγεί για τον ίδιο σκοπό, εφόσον αποδεικνύεται ότι δεν εφαρμόζονται ταυτόχρονα οι δύο απαλλαγές και το συνολικό ποσό της απαλλαγής δεν υπερβαίνει τον καταβληθέντα φόρο για την ίδια περίοδο.

Το Δικαστήριο, επιλαμβανόμενο του πρώτου προδικαστικού ερωτήματος, διερευνά αν τα προβλεπόμενα από την εθνική νομοθεσία τέλη διανομής ηλεκτρικής ενέργειας πρέπει να θεωρηθούν ως εμπίπτοντα στην έννοια του «τρέχοντος κόστους της ενέργειας που αγοράζεται [από μια] επιχείρηση», κατά τη διάταξη του άρθρου 17 παρ. 1, στοιχείο α', της Οδηγίας 2003/96.

Εκκινώντας από το γράμμα της συγκεκριμένης διάταξης, το Δικαστήριο αρχικά επισημαίνει την απουσία ορισμού της έννοιας του «τρέχοντος κόστους» σε αυτή αλλά και εν γένει στην Οδηγία 2003/96, πλην όμως επισημαίνει πως, σύμφωνα με το σύνθημα νόημά της στην καθομιλουμένη, η έννοια του «τρέχοντος κόστους» περιλαμβάνει όχι μόνο την τιμή αγοράς της ενέργειας αυτή καθεαυτήν, αλλά και όλες τις δαπάνες που είναι αναγκαίες για την προμήθεια της ενέργειας.

Η ευρεία ερμηνεία της έννοιας του «τρέχοντος κόστους» της εν λόγω διάταξης συνάδει προς τον κύριο σκοπό της ρύθμισης στην οποία εντάσσεται, ήτοι τον σκοπό της προώθησης της

εύρυθμης λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς στον τομέα της ενέργειας, αποφεύγοντας, μεταξύ άλλων, τις στρεβλώσεις του ανταγωνισμού. Αντιθέτως, μια στενή ερμηνεία που θα περιόριζε το κόστος αυτό μόνο στην τιμή αγοράς της ενέργειας θα υποβάθμιζε την πραγματική οικονομική επιβάρυνση που υφίστανται οι ενεργειοβόρες επιχειρήσεις. Άλλωστε, αν ο ενωσιακός νομοθέτης απέβλεπε σε κάτι τέτοιο, θα το είχε ορίσει ρητώς.

Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων, το Δικαστήριο κατέληξε ότι το άρθρο 17 παρ. 1, στοιχείο α' της Οδηγίας 2003/96 έχει την έννοια ότι το τρέχον κόστος της ενέργειας που αγοράζεται πρέπει να περιλαμβάνει και τις πρόσθετες χρεώσεις, όπως τα τέλη διανομής, που επιβάλλονται υποχρεωτικά από την εθνική νομοθεσία και καταβάλλονται κατά την αγορά της ενέργειας, εφόσον αυτές οι χρεώσεις δεν συνιστούν «φόρους» κατά την έννοια της Οδηγίας.

Επί του δευτέρου προδικαστικού ερωτήματος, το Δικαστήριο εισαγωγικά διαπιστώνει πως η διάταξη του άρθρου 2 παρ. 4, στοιχείο β' της Οδηγίας 2003/96, δεν εφαρμόζεται στην ηλεκτρική ενέργεια που χρησιμοποιείται κυρίως για χημική αναγωγή, ηλεκτρολυτική και μεταλλουργική κατεργασία. Αυτό σημαίνει ότι η ηλεκτρική ενέργεια που χρησιμοποιείται για αυτούς τους σκοπούς δεν εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της εν λόγω Οδηγίας, όπως και η ηλεκτρική ενέργεια που αφορά την οικεία περίπτωση.

Περαιτέρω, το Δικαστήριο σημειώνει πως η εν λόγω Οδηγία είναι ελάχιστης εναρμόνισης και δεν προβαίνει σε πλήρη εναρμόνιση των συντελεστών των ειδικών φόρων κατανάλωσης επί των ενεργειακών προϊόντων και της ηλεκτρικής ενέργειας, δίνοντας τη δυνατότητα στα κράτη μέλη να διατηρούν σε ισχύ ή να θεσπίζουν αυστηρότερα μέτρα, υπό την προϋπόθεση πάντως ότι τα μέτρα αυτά δεν είναι ικανά να θέσουν σοβαρά σε κίνδυνο το επιδιωκόμενο από την επίμαχη Οδηγία αποτέλεσμα.

Επιπλέον, η διάταξη του άρθρου 17 παρ. 1, στοιχείο α' δίνει τη δυνατότητα στα κράτη μέλη να περιορίσουν αυτές τις απαλλαγές από τους ειδικούς φόρους κατανάλωσης σε συγκεκριμένους τομείς ή οικονομικές δραστηριότητες, διαμορφώνοντας τη φορολογική τους πολιτική σύμφωνα με τα εθνικά συμφέροντα.

Ωστόσο, το Δικαστήριο τονίζει πως, αν και τα κράτη μέλη έχουν την ευχέρεια να περιορίζουν τις φορολογικές απαλλαγές, θα πρέπει να το πράττουν τηρώντας το δίκαιο της Ένωσης και τις γενικές αρχές του και, ιδίως, τηρώντας την αρχή της ίσης μεταχείρισης. Επιπλέον, η απαίτηση αυτή αφορά τόσο τα μέτρα με τα οποία γίνεται χρήση της διακριτικής αυτής ευχέρειας όσο και την εφαρμογή τους.

Εν προκειμένω, η πολωνική νομοθεσία επιτρέπει την απαλλαγή από τον ειδικό φόρο κατανάλωσης για ηλεκτρική ενέργεια που χρησιμοποιείται σε ηλεκτρολυτικές κατεργασίες, αλλά όχι ταυτόχρονα με την απαλλαγή για ενεργειοβόρες επιχειρήσεις, ακόμη και αν το συνολικό ποσό των απαλλαγών δεν υπερβαίνει τον ειδικό φόρο κατανάλωσης που καταβλήθηκε.

Με βάση τις ως άνω σκέψεις, το Δικαστήριο κατέληξε ότι το άρθρο 17 παρ. 1, στοιχείο α' της Οδηγίας 2003/96 δεν αντιτίθεται σε μια εθνική ρύθμιση που περιορίζει την απαλλαγή από τον ειδικό φόρο κατανάλωσης όταν μια επιχείρηση έχει ήδη λάβει απαλλαγή για ηλεκτρική ενέργεια που χρησιμοποιείται σε ηλεκτρολυτικές κατεργασίες. Ωστόσο, η εθνική ρύθμιση δεν πρέπει να παραβιάζει την αρχή της ίσης μεταχείρισης και να εισάγει αδικαιολόγητες δυσμενείς διακρίσεις. Συνεπώς, για το Δικαστήριο, εναπόκειται στο αιτούν δικαστήριο να εξακριβώσει αν η εφαρμογή της πολωνικής νομοθεσίας γίνεται με τρόπο που να συνάδει προς την αρχή της ίσης μεταχείρισης.

Υπό το φως των ανωτέρω σκέψεων, το ΔΕΕ έκρινε ότι το άρθρο 17 παρ. 1, στοιχείο α' της Οδηγίας 2003/96/ΕΚ του Συμβουλίου, της 27ης Οκτωβρίου 2003, σχετικά με την αναδιάρθρωση του κοινοτικού πλαισίου φορολογίας των ενεργειακών προϊόντων και της ηλεκτρικής ενέργειας, έχει την έννοια ότι:

1) το τρέχον κόστος της ενέργειας που αγοράζεται, κατά τη διάταξη αυτή, πρέπει να περιλαμβάνει πρόσθετες χρεώσεις οι οποίες δεν μπορούν να συνιστούν «φόρους» κατά την

έννοια της ως άνω διάταξης, όπως τα υποχρεωτικού χαρακτήρα τέλη διανομής της ενέργειας αυτής, τα οποία καταβάλλονται, βάσει της εθνικής νομοθεσίας, κατά την αγορά της εν λόγω ενέργειας και

2) δεν αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση η οποία προβλέπει ότι δεν χορηγείται απαλλαγή από τον ειδικό φόρο κατανάλωσης επί της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας σε ενεργειοβόρο επιχείρηση, κατά την έννοια της διάταξης αυτής, όταν η επιχείρηση αυτή τυγχάνει, για την εν λόγω ηλεκτρική ενέργεια, απαλλαγής από τον ειδικό φόρο κατανάλωσης, η οποία χορηγείται μόνο για την ηλεκτρική ενέργεια που χρησιμοποιείται στο πλαίσιο ηλεκτρολυτικής κατεργασίας, ακόμη και αν η ως άνω επιχείρηση αποδεικνύει ότι, για την ίδια ενέργεια, δεν θα ετύγχανε συγχρόνως αμφοτέρων των απαλλαγών αυτών και ότι το συνολικό ποσό των εν λόγω απαλλαγών δεν υπερβαίνει το ποσό του ειδικού φόρου κατανάλωσης που καταβλήθηκε για την ίδια περίοδο, υπό την προϋπόθεση ότι η θέσπιση και εφαρμογή του κριτηρίου που προβλέπει συναφώς η εθνική νομοθεσία συνάδει προς την αρχή της ίσης μεταχείρισης.

Φορολογία των ενεργειακών προϊόντων και προώθηση της χρήσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές

Τα άρθρα 17 και 18 της Οδηγίας 2009/28/EK σχετικά με την προώθηση της χρήσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, όπως τροποποιήθηκε από την Οδηγία (ΕΕ) 2015/1513, καθώς και τα άρθρα 29 και 30 της Οδηγίας (ΕΕ) 2018/2001 έχουν την έννοια ότι το σύστημα παρακολουθήσεως με τη μέθοδο του ισοζυγίου μάζας, καθώς και τα εθελοντικά εθνικά ή διεθνή συστήματα έχουν ως σκοπό την εκτίμηση και την αιτιολόγηση της αειφορίας των πρώτων υλών και των βιοκαυσίμων καθώς και των προσμειξών τους, και όχι τη δημιουργία ενός πλαισίου για την αξιολόγηση του μεριδίου ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές που περιέχεται στα καύσιμα τα οποία παράγονται με τη μέθοδο της συνεπεξεργασίας. Περαιτέρω, το άρθρο 34 ΣΔΕΕ έχει την έννοια ότι αντιτίθεται σε κανονιστική ρύθμιση κράτους μέλους η οποία απαιτεί, για τον υπολογισμό φόρου παροχής κινήτρων για την πρόσμειξη με βιοκαύσιμα, τη διενέργεια φυσικής ανάλυσεως με άνθρακα 14 της περιεκτικότητας σε βιοκαύσιμα (HVO) καυσίμων παραγόμενων με τη μέθοδο της συνεπεξεργασίας.

προδικαστική παραπομπή – προώθηση της χρήσεως ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές – Οδηγία 2009/28/EK – άρθρα 17 και 18 – Οδηγία 2018/2001/EK – άρθρα 25, 29 και 30 – κριτήρια αειφορίας και μειώσεως των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου – επαλήθευση της συμμορφώσεως προς τα κριτήρια αυτά – βιοκαύσιμα κινήσεως – παραγωγή καυσίμων σύμφωνα με τη διαδικασία της συνεπεξεργασίας – αποδείξεις συμμορφώσεως προς τα εν λόγω κριτήρια αειφορίας – μέθοδος ισοζυγίου μάζας – μέθοδοι για την εκτίμηση της περιεκτικότητας σε υδρογονοκατεργασμένα φυτικά έλαια (HVO) στα καύσιμα που παράγονται με τη διαδικασία αυτή – ρύθμιση κράτους μέλους η οποία απαιτεί φυσική ανάλυση με χρήση άνθρακα 14 – άρθρο 34 ΣΔΕΕ – ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων

ΔΕΕ C-624/22, BP France, 29.07.2024, Τμήμα τρίτο, Πρόεδρος: K. Jürimäe, Εισηγητής: M. Gavalec, Γεν. Εισαγγελέας: M. Campos Sánchez-Bordona, ECLI:EU:C:2024:640 – Προδικαστική παραπομπή

Η αίτηση προδικαστικής απόφασης αφορά την ερμηνεία των άρθρων 17 και 18 της Οδηγίας 2009/28/EK, σχετικά με την προώθηση της χρήσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, όπως τροποποιήθηκε με την Οδηγία (ΕΕ) 2015/1513, των άρθρων 25, 29 και 30 της Οδηγίας (ΕΕ) 2018/2001 για την προώθηση της χρήσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, καθώς και του άρθρου 34 ΣΔΕΕ.

Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της εταιρείας BP France SAS και του ministre de l'Économie, des Finances et de la Souveraineté industrielle et numérique (Γαλλία) σχετικά με τη νομιμότητα της εγκυκλίου του αρμόδιου για τα δημόσια οικονομικά αναπληρωτή Υπουργού, της 18ης Αυγούστου 2020, σχετικά με τον φόρο παροχής κινήτρων για την πρόσμειξη με βιοκαύσιμα (TIRIB), η οποία επιβάλλει τη διενέργεια φυσικής εργαστηριακής ανάλυσης με βάση τον άνθρακα 14 για τον προσδιορισμό της πραγματικής

περιεκτικότητας σε υδρογονοκατεργασμένα φυτικά έλαια (HVO) τύπου βενζίνης ή τύπου πετρελαίου εσωτερικής καύσης καυσίμου παραγόμενου με τη μέθοδο της συνεπεξεργασίας.

Ειδικότερα, η BP France αποτελεί εταιρεία η οποία εισάγει στη Γαλλία καύσιμα που περιέχουν Υδρογονωμένα Φυτικά Έλαια (HVO) και παράγονται στην Ισπανία μέσω της διαδικασίας της «συνεπεξεργασίας». Σε αυτή τη διαδικασία, τα φυτικά έλαια αναμειγνύονται με ορυκτά καύσιμα στο διυλιστήριο πριν από την αποθείωση, ώστε να μετατραπούν σε HVO. Τα καύσιμα που παράγονται σύμφωνα με τη μέθοδο αυτή συνιστούν, κατ' ουσίαν, μείγμα ορυκτών μορίων και μορίων βιογενούς προέλευσης. Τέλος, τα καύσιμα αυτά εισέρχονται στη Γαλλία σε φορολογική αποθήκη, προτού διατεθούν στην κατανάλωση.

Για την προώθηση της χρήσης βιοκαυσίμων, η Γαλλία θέσπισε τον φόρο TIRIB βάσει του αντίστοιχου άρθρου του εθνικού της Τελωνειακού Κώδικα. Ο φόρος αυτός υπολογίζεται επί του συνολικού όγκου της βενζίνης και του πετρελαίου εσωτερικής καύσεως που οι υπόχρεοι του φόρου θέτουν σε ανάλωση κατά τη διάρκεια ενός ημερολογιακού έτους, επί του οποίου εφαρμόζεται συντελεστής εκφραζόμενος σε ευρώ ανά εκατόλιτρο. Επί του προϊόντος της βάσης αυτής επιβολής του φόρου εφαρμόζεται στη συνέχεια συντελεστής που αντιστοιχεί στη διαφορά μεταξύ του εθνικού ποσοστού-στόχου ενσωμάτωσης ανανεώσιμης ενέργειας στις μεταφορές και του ποσοστού ανανεώσιμης ενέργειας που υπάρχει στον συνολικό όγκο των εξεταζόμενων καυσίμων. Ως εκ τούτου, το ποσό του TIRIB μειώνεται κατ' αναλογίαν προς την αύξηση του ποσοστού βιοκαυσίμων στα προϊόντα που περιλαμβάνονται στη βάση επιβολής του εν λόγω φόρου, μέχρι μηδενισμού του εάν η αναλογία αυτή είναι μεγαλύτερη ή ίση με το εθνικό ποσοστό-στόχο. Το διάταγμα 2019-570 προβλέπει τις λεπτομέρειες που επιτρέπουν στον υπόχρεο του εν λόγω φόρου να αποδεικνύει ότι τα φορολογητέα καύσιμα περιέχουν βιοκαύσιμα.

Τον Αύγουστο του 2020, η Γαλλική Κυβέρνηση εξέδωσε εγκύκλιο που απαιτεί ανάλυση άνθρακα-14 για τον προσδιορισμό της περιεκτικότητας σε βιοκαύσιμα στα καύσιμα συνεπεξεργασίας. Η BP France αμφισβητεί την εγκύκλιο, υποστηρίζοντας ότι αντίκειται στις Οδηγίες της ΕΕ (2009/28 και 2018/2001), επειδή επιβάλλει πρόσθετα κριτήρια αειφορίας. Επιπλέον, η BP France υποστηρίζει ότι το διυλιστήριό της ανήκει σε εθελοντικό σύστημα πιστοποίησης της ΕΕ, το οποίο θα έπρεπε να επιτρέπει την εκτίμηση μέσω ισοζυγίου μάζας αντί ανάλυσης άνθρακα 14.

Υπό τις συνθήκες αυτές, η BP France άσκησε ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου, του Conseil d'État (Γαλλία), προσφυγή με αίτημα την ακύρωση, λόγω υπέρβασης εξουσίας, της εγκυκλίου αυτής, καθόσον επιβάλλει, για τα καύσιμα που παράγονται με τη μέθοδο της συνεπεξεργασίας, τη διενέργεια φυσικής ανάλυσης με άνθρακα 14.

Επιλαμβανόμενο της εν θέματι προσφυγής, το αιτούν δικαστήριο διατηρεί αμφιβολίες ως προς τρία ζητήματα. Κατά πρώτον, διερωτάται εάν οι διατάξεις των Οδηγιών (2009/28 και 2018/2001) αφορούν μόνο την παρακολούθηση της αειφορίας των πρώτων υλών ή και τον προσδιορισμό της περιεκτικότητας βιοκαυσίμων στα καύσιμα συνεπεξεργασίας. Δεύτερον, εάν ένα κράτος μέλος μπορεί να απαιτεί ανάλυση άνθρακα-14 για καύσιμα συνεπεξεργασίας, παρά τη χρήση πιστοποιημένου ισοζυγίου μάζας και, τρίτον, εάν η απαίτηση αυτή αποτελεί περιοριστικό μέτρο στις εισαγωγές, παραβιάζοντας ενδεχομένως τους κανόνες της ενιαίας αγοράς της ΕΕ (άρθρο 34 ΣΛΕΕ).

Υπό τις συνθήκες αυτές, το Conseil d'État αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

Οι διατάξεις των άρθρων 17 και 18 της Οδηγίας 2009/28 και του άρθρου 30 της Οδηγίας 2018/2001 αφορούν μόνο την εκτίμηση της αειφορίας των πρώτων υλών και των βιοκαυσίμων ή περιλαμβάνουν και τη ρύθμιση της ιχνηλασιμότητας του ποσοστού ανανεώσιμης ενέργειας που περιέχεται στα τελικά προϊόντα της συνεπεξεργασίας;

Εάν η απάντηση στο πρώτο ερώτημα είναι αρνητική, απαγορεύουν οι ίδιες διατάξεις σε ένα κράτος μέλος να απαιτεί φυσική ανάλυση (όπως η ανάλυση άνθρακα-14) για τον προσδιορισμό της περιεκτικότητας σε HVO των εισαγόμενων καυσίμων που παρασκευάζονται με

συνεπεξεργασία, παρά το γεγονός ότι τα καύσιμα αυτά έχουν ήδη πιστοποιηθεί μέσω συστήματος ισοζυγίου μάζας αναγνωρισμένου από την Επιτροπή της ΕΕ;

Συνιστά η υποχρέωση φυσικής ανάλυσης σε καύσιμα εισαγόμενα από άλλα κράτη μέλη, που δεν εφαρμόζεται στα καύσιμα συνεπεξεργασίας που παράγονται εγχώρια και διατίθενται άμεσα για κατανάλωση, παραβίαση της αρχής της ελεύθερης κυκλοφορίας των αγαθών;

Επιλαμβανόμενο των ως άνω ερωτημάτων, το Δικαστήριο αρχικά εξέτασε το πρώτο και το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα. Ειδικότερα, διαπίστωσε πως το πρώτο και το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα του αιτούντος δικαστηρίου επικεντρώνονται στη νομοθετική ερμηνεία της Οδηγίας 2009/28 και της Οδηγίας 2018/2001 αναφορικά με την αιφορία των βιοκαυσίμων και τη μεθοδολογία παρακολούθησης των κριτηρίων αιφορίας μέσω του συστήματος ισοζυγίου μάζας. Το κεντρικό ζήτημα αφορά στο αν η νομοθεσία στοχεύει αποκλειστικά στην εκτίμηση της αιφορίας των βιοκαυσίμων και των πρώτων υλών τους ή αν εμπίπτει στο πλαίσιο δημιουργίας ενός γενικότερου συστήματος αξιολόγησης του ποσοστού ανανεώσιμης ενέργειας που περιλαμβάνεται στα καύσιμα.

Αναλυτικά, το Δικαστήριο παρατηρεί ότι οι διατάξεις και των δύο Οδηγιών έχουν ουσιαστικά παρόμοιο περιεχόμενο και αντικείμενο, με σκοπό την εναρμόνιση των κριτηρίων αιφορίας που πρέπει να πληρούν τα βιοκαύσιμα, ώστε να αναγνωρίζεται η παραγόμενη από αυτά ενέργεια στους εθνικούς και ευρωπαϊκούς στόχους για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Η εναρμόνιση αυτή περιορίζεται στα βιοκαύσιμα που ορίζονται ως υγρά ή αέρια καύσιμα που παράγονται από βιομάζα και χρησιμοποιούνται στις μεταφορές.

Περαιτέρω, το Δικαστήριο επισημαίνει ότι το σύστημα ισοζυγίου μάζας, όπως προβλέπεται από τα άρθρα 18 και 30 των δύο Οδηγιών, έχει ως μοναδικό σκοπό την επαλήθευση της τήρησης των κριτηρίων αιφορίας για τα βιοκαύσιμα και τα βιορευστά και όχι την εκτίμηση του ποσοστού ανανεώσιμης ενέργειας που περιέχεται στα καύσιμα που παράγονται μέσω συνεπεξεργασίας. Περαιτέρω, διαπιστώνει πως το άρθρο 17 της Οδηγίας 2009/28 και το άρθρο 29 της Οδηγίας 2018/2001 αποσκοπούν στη διασφάλιση της συμμόρφωσης των βιοκαυσίμων με περιβαλλοντικά κριτήρια αιφορίας και όχι στην εκτίμηση του μεριδίου ενέργειας που προέρχεται από ανανεώσιμες πηγές σε καύσιμα συνεπεξεργασίας.

Επιπλέον, υπογραμμίζει ότι οι πληροφορίες που καλούνται να υποβάλουν οι οικονομικοί φορείς στα κράτη μέλη περιορίζονται στην τήρηση των κριτηρίων αιφορίας και όχι στην αναλογία ανανεώσιμης ενέργειας. Συνεπώς, τα εθελοντικά συστήματα πιστοποίησης επικεντρώνονται στη διασφάλιση της συμμόρφωσης με τα κριτήρια αιφορίας και δεν αποσκοπούν στην παροχή ενός πλαισίου για την αξιολόγηση του ποσοστού ανανεώσιμης ενέργειας που εμπεριέχεται στα καύσιμα αυτά.

Εν κατακλείδι, το Δικαστήριο σημειώνει πως τα άρθρα 17 και 18 της Οδηγίας 2009/28 καθώς και τα άρθρα 29 και 30 της Οδηγίας 2018/2001 δεν αποσκοπούν στη δημιουργία ενός πλαισίου για την εκτίμηση της συνεισφοράς της ανανεώσιμης ενέργειας σε καύσιμα που παράγονται μέσω συνεπεξεργασίας. Αυτά επικεντρώνονται αποκλειστικά στη διασφάλιση της αιφορίας των βιοκαυσίμων και της ενσωμάτωσής τους στους στόχους για την ανανεώσιμη ενέργεια, όταν πληρούν τα αντίστοιχα κριτήρια.

Με βάση τα ανωτέρω, το Δικαστήριο κρίνει πως παρέλκει η απάντησή του επί του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος.

Ως προς το τρίτο προδικαστικό ερώτημα, το Δικαστήριο εξετάζει κατά πόσον το άρθρο 34 ΣΛΕΕ αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση που επιβάλλει ειδική διαδικασία φυσικής ανάλυσης με άνθρακα 14 για τον προσδιορισμό της περιεκτικότητας σε βιοκαύσιμα των καυσίμων που παράγονται με τη μέθοδο της συνεπεξεργασίας σε άλλα κράτη μέλη και εισάγονται στη Γαλλία, ενώ δεν επιβάλλει την ίδια ανάλυση σε καύσιμα που παράγονται εντός της γαλλικής επικράτειας και διατίθενται άμεσα στην κατανάλωση.

Αρχικά, το Δικαστήριο τονίζει πως, αν και η ΕΕ δεν έχει προβεί σε πλήρη εναρμόνιση των μεθόδων ελέγχου για τον υπολογισμό του περιεχομένου των βιοκαυσίμων σε καύσιμα, η

απαίτηση για φυσική ανάλυση μόνο στα εισαγόμενα καύσιμα είναι πιθανό να δημιουργεί εμπόδια στην ελεύθερη κυκλοφορία αγαθών, κάτι που το άρθρο 34 ΣΛΕΕ απαγορεύει. Ενώ παράλληλα σημειώνει πως το εν θέματι εθνικό μέτρο επιβαρύνει τα καύσιμα που εισάγονται με επιπλέον κόστος, το οποίο δεν επιβαρύνει τα ομοειδή προϊόντα που παράγονται εγχωρίως και διατίθενται άμεσα στην κατανάλωση. Ακολουθώντας, διαπιστώνει ότι, αν και το μέτρο αυτό επιδιώκει σκοπούς προστασίας του περιβάλλοντος και πρόληψης της απάτης, δεν τηρείται η αρχή της αναλογικότητας καθώς η απαίτηση ανάλυσης δεν εφαρμόζεται με συνεπή και συστηματικό τρόπο. Η ανάλυση με άνθρακα 14 εφαρμόζεται μόνο στα εισαγόμενα καύσιμα, ενώ για τα εγχώρια καύσιμα που διατίθενται απευθείας στην κατανάλωση δεν απαιτείται.

Συμπερασματικά, το Δικαστήριο κρίνει ότι το άρθρο 34 ΣΛΕΕ αντιτίθεται σε μια τέτοια ρύθμιση, η οποία προκαλεί αδικαιολόγητες διακρίσεις μεταξύ εισαγόμενων και εγχώριων καυσίμων όσον αφορά την απαίτηση για ανάλυση με άνθρακα 14, όταν τα εισαγόμενα καύσιμα έχουν ήδη παραχθεί με σύστημα παρακολούθησης και πιστοποίησης αναγνωρισμένο από την ΕΕ.

Υπό το φως των ανωτέρω, το Δικαστήριο αποφαινεται:

1) Τα άρθρα 17 και 18 της Οδηγίας 2009/28/ΕΚ, σχετικά με την προώθηση της χρήσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, όπως τροποποιήθηκε από την Οδηγία (ΕΕ) 2015/1513, καθώς και τα άρθρα 29 και 30 της Οδηγίας (ΕΕ) 2018/2001, για την προώθηση της χρήσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, έχουν την έννοια ότι:

το σύστημα παρακολούθησης με τη μέθοδο του ισοζυγίου μάζας, καθώς και τα εθελοντικά εθνικά ή διεθνή συστήματα τα οποία προβλέπουν τα άρθρα αυτά έχουν ως σκοπό την εκτίμηση και την αιτιολόγηση της αειφορίας των πρώτων υλών και των βιοκαυσίμων καθώς και των προσμειζών τους, και όχι τη δημιουργία ενός πλαισίου για την αξιολόγηση του μεριδίου ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές που περιέχεται στα καύσιμα τα οποία παράγονται με τη μέθοδο της συνεπεξεργασίας.

2) Το άρθρο 34 ΣΛΕΕ έχει την έννοια ότι:

αντιτίθεται σε κανονιστική ρύθμιση κράτους μέλους η οποία απαιτεί, για τον υπολογισμό φόρου παροχής κινήτρων για την πρόσμειξη με βιοκαύσιμα, τη διενέργεια φυσικής ανάλυσης με άνθρακα 14 της περιεκτικότητας σε βιοκαύσιμα (HVO) καυσίμων παραγόμενων με τη μέθοδο της συνεπεξεργασίας, κατά την παραλαβή των καυσίμων αυτών στην πρώτη φορολογική αποθήκη του εν λόγω κράτους μέλους, όταν τα καύσιμα αυτά παράγονται σε βιομηχανική μονάδα ευρισκόμενη σε άλλο κράτος μέλος, η οποία χρησιμοποιεί εθελοντικό σύστημα παρακολούθησης με τη μέθοδο του ισοζυγίου μάζας αναγνωρισμένο από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, βάσει του άρθρου 18 παρ. 4 της Οδηγίας 2009/28 και βάσει του άρθρου 30 παρ. 4 της Οδηγίας 2018/2001, ως πλήρες, και ενώ τα καύσιμα που παράγονται με τη μέθοδο αυτή στο πρώτο κράτος μέλος δεν υποβάλλονται σε τιαύτη ανάλυση όταν διατίθενται προς κατανάλωση αμέσως κατά την έξοδο από τη βιομηχανική μονάδα και ενώ οι αρχές του πρώτου αυτού κράτους μέλους δέχονται, για τον προσδιορισμό, κατά την έξοδο από βιομηχανική μονάδα ή από εθνική φορολογική εγκατάσταση, της περιεκτικότητας σε βιοκαύσιμα που μπορεί να ληφθεί υπόψη για τους σκοπούς της επιβολής του εν λόγω φόρου, να αξιολογούν με βάση έναν μηνιαίο μέσον όρο ενσωμάτωσης της οικείας εγκατάστασης ή βιομηχανικής μονάδας την περιεκτικότητα σε βιοκαύσιμα των εξαγωγών ή των ποσοτήτων που διατίθενται για κατανάλωση σε άλλους τομείς πέραν των μεταφορών.

VIII. ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

Επιμ.: Έλλη Τσιτσιπά

Επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα

Δικαίωμα αποζημίωσης για ζημία που επήλθε μετά από κλοπή δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα καταχωρισμένων σε ηλεκτρονική εφαρμογή trading

ΔΕΕ συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-182/22 και C-189/22, Scalable Capital, 20.06.2024, Τμήμα τρίτο, Πρόεδρος: K. Jürimäe, Εισηγητής: N. Jääskinen, Γεν. Εισαγγελέας: A.M. Collins, ECLI:EU:C:2024:531 – Προδικαστική παραπομπή

προδικαστική παραπομπή – προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα – Κανονισμός (ΕΕ) 2016/679 – άρθρο 82 – δικαίωμα αποζημίωσης για ζημία που επήλθε λόγω επεξεργασίας δεδομένων κατά παράβαση του κανονισμού αυτού – έννοια της «μη υλικής ζημίας» – αποζημίωση επέχουσα θέση κύρωσης ή επιτελούσα απλώς αντισταθμιστική λειτουργία και λειτουργία παροχής ικανοποίησης – ελάχιστη ή συμβολική αποζημίωση – κλοπή δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα καταχωρισμένων σε ηλεκτρονική εφαρμογή trading – κατάχρηση ή υποκλοπή ταυτότητας

Οι αιτήσεις προδικαστικής απόφασης αφορούν την ερμηνεία του άρθρου 82 του Κανονισμού (ΕΕ) 2016/679 για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα (Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων, στο εξής: ΓΚΠΔ). Οι αιτήσεις αυτές υποβλήθηκαν από το Amtsgericht München (ειρηνοδικείο Μονάχου, Γερμανία) στο πλαίσιο δύο ένδικων διαφορών μεταξύ, αφενός, του JU και του SO, αντιστοίχως, και, αφετέρου, της Scalable Capital GmbH, με αντικείμενο την καταβολή αποζημίωσης λόγω μη υλικής ζημίας την οποία ισχυρίζονται ότι υπέστησαν τα εν λόγω φυσικά πρόσωπα κατόπιν της κλοπής, από τρίτα πρόσωπα αγνώστων στοιχείων, των προσωπικών δεδομένων τους τα οποία είχαν καταχωρίσει σε ηλεκτρονική εφαρμογή trading (εφαρμογή επενδυτικών συναλλαγών) που διαχειριζόταν η εταιρεία αυτή.

Στο πλαίσιο των κυρίων δικών, το εθνικό δικαστήριο κλήθηκε να αντιμετωπίσει ζητήματα σχετικά με τον τρόπο και τα κριτήρια υπολογισμού του ύψους της αποζημίωσης που θα πρέπει να επιδικαστεί σε πρόσωπα που έχουν υποστεί μη υλικές ζημιές από την κλοπή των προσωπικών τους δεδομένων.

Συναφώς, το Δικαστήριο υπενθυμίζει ότι το άρθρο 82 παρ. 1 του ΓΚΠΔ έχει την έννοια ότι το δικαίωμα αποζημίωσης που προβλέπεται στη διάταξη αυτή, ιδίως όσον αφορά την περίπτωση μη υλικής ζημίας, επιτελεί αποκλειστικώς αντισταθμιστική λειτουργία, καθόσον η στηριζόμενη στη διάταξη αυτή χρηματική αποζημίωση πρέπει να καθιστά δυνατή την πλήρη αποκατάσταση της ζημίας που προκλήθηκε συγκεκριμένα από το γεγονός της παράβασης του Κανονισμού αυτού, και όχι αποτρεπτική ή τιμωρητική λειτουργία.

Στη συνέχεια, το Δικαστήριο απαντάει στο ερώτημα αν η βαρύτητα της παράβασης του Κανονισμού καθώς και η ενδεχόμενη πρόθεση εκ μέρους του υπεύθυνου επεξεργασίας για τέλεση της παράβασης θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψιν κατά τον υπολογισμό του ύψους της αποζημίωσης. Καθώς ο Κανονισμός δεν περιλαμβάνει συγκεκριμένες διατάξεις για την έκταση της αποζημίωσης, τα εθνικά δικαστήρια πρέπει να εφαρμόζουν τους σχετικούς εσωτερικούς κανόνες των κρατών μελών τηρώντας τις αρχές της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας του δικαίου της ΕΕ. Στο πλαίσιο αυτό, ο βαθμός υπαιτιότητας του υπεύθυνου επεξεργασίας δεν επηρεάζει τον καθορισμό του ποσού της αποζημίωσης για μη υλική ζημία. Με δεδομένο ότι η αποζημίωση έχει αποκλειστικά αντισταθμιστική λειτουργία και ο σκοπός της είναι η πλήρης αποκατάσταση της ζημίας που προκλήθηκε από την παράβαση του Κανονισμού, δεν απαιτείται να λαμβάνεται υπόψη ούτε η βαρύτητα ούτε η πρόθεση τέλεσης της παράβασης.

Το επόμενο ερώτημα που τέθηκε από το εθνικό δικαστήριο αναφέρεται στο αν η μη υλική ζημία από παραβίαση του ΓΚΠΔ πρέπει να θεωρείται λιγότερο σημαντική από μια σωματική βλάβη. Το Δικαστήριο αναφέρεται και πάλι στην ευχέρεια των εθνικών δικαστηρίων να προσδιορίζουν βάσει του εθνικού δικαίου τα κριτήρια υπολογισμού της αποζημίωσης του άρθρου 82 του ΓΚΠΔ, τηρουμένων των αρχών της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας. Σε σχέση με την αποτελεσματικότητα, συγκεκριμένα, επισημαίνει ότι η αποζημίωση που επιδικάζεται βάσει του άρθρου 82 του ΓΚΠΔ πρέπει να είναι πλήρης και ουσιαστική, καλύπτοντας τη ζημία που προκλήθηκε από την παραβίαση του Κανονισμού. Σύμφωνα με τη νομολογία και τις αιτιολογικές σκέψεις του ΓΚΠΔ, δεν υπάρχει διάκριση ή ιεράρχηση μεταξύ σωματικής βλάβης και μη υλικής ζημίας. Το Δικαστήριο καταλήγει ότι η μη υλική ζημία δεν είναι, εκ φύσεως, λιγότερο σημαντική από τη σωματική βλάβη.

Στη συνέχεια, το Δικαστήριο αποσαφηνίζει ότι η αποζημίωση του άρθρου 82 του ΓΚΠΔ πρέπει να είναι πλήρης και ουσιαστική, ανεξάρτητα από το αν η ζημία είναι σοβαρή ή όχι. Επομένως, δεν απαιτείται η ζημία να υπερβαίνει ένα ελάχιστο κατώτατο όριο για να θεμελιωθεί δικαίωμα αποζημίωσης. Εφόσον αποδεικνύεται η ζημία, το εθνικό δικαστήριο μπορεί να επιδικάσει χαμηλή αποζημίωση, αρκεί αυτή να αποκαθιστά πλήρως τη ζημία και να τηρούνται οι αρχές της ισοδυναμίας και της αποτελεσματικότητας του δικαίου της ΕΕ.

Τέλος, το Δικαστήριο εξετάζει αν, για να θεμελιωθεί αξίωση αποζημίωσης λόγω «κατάχρησης ταυτότητας» βάσει του άρθρου 82 του ΓΚΠΔ, απαιτείται η ταυτότητα του προσώπου, του οποίου τα δεδομένα εκλάπησαν, να έχει χρησιμοποιηθεί από τρίτο. Το Δικαστήριο αναφέρει ότι, παρόλο που η έννοια της «κατάχρησης ταυτότητας» δεν ορίζεται συγκεκριμένα στον ΓΚΠΔ, αυτή αναφέρεται σε διάφορες αιτιολογικές σκέψεις του Κανονισμού χωρίς να διακρίνεται σαφώς από την «υποκλοπή ταυτότητας», ενώ η κλοπή δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα δεν συνιστά αφ' εαυτής κατάχρηση ή υποκλοπή ταυτότητας. Το Δικαστήριο καταλήγει ότι, για να θεμελιωθεί αξίωση αποζημίωσης λόγω «κατάχρησης ταυτότητας», είναι απαραίτητο να αποδειχθεί ότι η ταυτότητα του προσώπου έχει όντως αποτελέσει αντικείμενο υποκλοπής. Ωστόσο, η αποζημίωση για μη υλική ζημία που προκλήθηκε από κλοπή δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα δεν περιορίζεται μόνο στις περιπτώσεις όπου η κλοπή αυτή οδήγησε σε περαιτέρω κατάχρηση ή υποκλοπή ταυτότητας. Για να θεμελιωθεί δικαίωμα αποζημίωσης, αρκεί η κλοπή δεδομένων και η εκπλήρωση των προϋποθέσεων που θέτει το άρθρο 82 του ΓΚΠΔ, ήτοι να έχει πραγματοποιηθεί επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα κατά παράβαση των διατάξεων του ΓΚΠΔ, να διαπιστώνεται υλική ή μη υλική ζημία σε βάρος του υποκειμένου των δεδομένων και να υφίσταται αιτιώδης συνάφεια μεταξύ της παράνομης επεξεργασίας και της διαπιστωθείσας ζημίας.

Προϋποθέσεις άσκησης αντιπροσωπευτικής αγωγής από ένωση για την προστασία των συμφερόντων των καταναλωτών

ΔΕΕ C-757/22, Meta Platforms Ireland (Action représentative), 11.07.2024, Τμήμα τέταρτο, Πρόεδρος: Κ. Λυκούργος, Εισηγήτρια: L.S. Rossi, Γεν. Εισαγγελέας: J. Richard de la Tour, ECLI:EU:C:2024:598 – Προδικαστική παραπομπή

προδικαστική παραπομπή – προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα – Κανονισμός (ΕΕ) 2016/679 – άρθρο 12 παρ. 1, πρώτη περίοδος – διαφανής ενημέρωση – άρθρο 13 παρ. 1, στοιχεία γ' και ε' – υποχρέωση ενημέρωσης την οποία υπέχει ο υπεύθυνος επεξεργασίας – άρθρο 80 παρ. 2 – εκπροσώπηση των υποκειμένων των δεδομένων από ένωση για την προστασία των συμφερόντων των καταναλωτών – αντιπροσωπευτική αγωγή που ασκείται χωρίς εντολή και ανεξάρτητα από την προσβολή συγκεκριμένων δικαιωμάτων του υποκειμένου των δεδομένων – αγωγή που στηρίζεται στην παράβαση, από τον υπεύθυνο επεξεργασίας, της υποχρέωσής του προς ενημέρωση – έννοια της «παραβίασης των δικαιωμάτων του υποκειμένου των δεδομένων ως αποτέλεσμα της επεξεργασίας»

Η αίτηση προδικαστικής απόφασης αφορά την ερμηνεία του άρθρου 80 παρ. 2 του Κανονισμού (ΕΕ) 2016/679 για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών (Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων, στο εξής: ΓΚΠΔ), σε συνδυασμό με το άρθρο 12 παρ. 1, πρώτη περίοδος, και το άρθρο 13 παρ. 1, στοιχεία γ' και ε' του εν λόγω Κανονισμού. Η αίτηση αυτή υποβλήθηκε από το Bundesgerichtshof (Ανώτατο Ομοσπονδιακό Δικαστήριο, Γερμανία) στο πλαίσιο ένδικης διαφοράς μεταξύ της Meta Platforms Ireland Ltd, πρώην Facebook Ireland Ltd, η οποία εδρεύει στην Ιρλανδία, και της Bundesverband der Verbraucherzentralen und Verbraucherverbände – Verbraucherzentrale Bundesverband eV (Ομοσπονδία των οργανώσεων και των ενώσεων καταναλωτών, Γερμανία) (στο εξής: Ομοσπονδιακή ένωση) με αντικείμενο την εκ μέρους της Meta Platforms Ireland παράβαση της γερμανικής νομοθεσίας για την προστασία των προσωπικών δεδομένων η οποία συνιστά,

συγχρόνως, αθέμιτη εμπορική πρακτική, παράβαση της νομοθεσίας περί προστασίας των καταναλωτών και παραβίαση της απαγόρευσης χρήσης ανίσχυρων γενικών όρων συναλλαγών.

Πιο συγκεκριμένα, η υπόθεση αφορά τη Meta Platforms Ireland, υπεύθυνη για την επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων των χρηστών του Facebook στην ΕΕ, και την Ομοσπονδιακή ένωση για την προστασία των καταναλωτών στη Γερμανία. Η ένωση κατέθεσε αγωγή, ισχυριζόμενη ότι η παρουσίαση εφαρμογών παιχνιδιών στο Κέντρο Εφαρμογών του Facebook παραβίαζε την προστασία δεδομένων, καθώς δεν τηρούσε τις απαιτήσεις για έγκυρη συγκατάθεση και περιείχε γενικούς όρους που έθεταν τους χρήστες σε μειονεκτική θέση. Το προδικαστικό ερώτημα που υποβλήθηκε στο ΔΕΕ αφορά κατ' ουσίαν την ερμηνεία του άρθρου 80 παρ. 2 του ΓΚΠΔ. Συγκεκριμένα, το ερώτημα αφορά το αν οι προϋποθέσεις υπό τις οποίες ένας φορέας μπορεί να ασκήσει αντιπροσωπευτική αγωγή πληρούνται όταν η ανωτέρω αγωγή στηρίζεται στην παράβαση της υποχρέωσης του υπευθύνου επεξεργασίας, την οποία αυτός υπέχει από το άρθρο 12 παρ. 1, πρώτη περίοδος, και το άρθρο 13 παρ. 1, στοιχεία γ' και ε' του Κανονισμού, να παρέχει στο υποκείμενο των δεδομένων, σε συνοπτική, διαφανή, κατανοητή και εύκολα προσβάσιμη μορφή, χρησιμοποιώντας σαφή και απλή διατύπωση, τις πληροφορίες σχετικά με τον σκοπό της επεξεργασίας των δεδομένων και τους αποδέκτες αυτών, το αργότερο κατά τον χρόνο συλλογής των δεδομένων.

Το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι ο ΓΚΠΔ προβλέπει μηχανισμούς έννομης προστασίας για την υπεράσπιση των δικαιωμάτων των υποκειμένων δεδομένων σε περιπτώσεις παράνομης επεξεργασίας. Τα δικαιώματα αυτά μπορούν να προστατευθούν είτε απευθείας από το ίδιο το υποκείμενο είτε μέσω νομιμοποιούμενων οργανώσεων που έχουν τη δυνατότητα να ασκήσουν αντιπροσωπευτικές αγωγές. Το άρθρο 80 παρ. 2 επιτρέπει στα κράτη μέλη να καθορίσουν ότι οργανώσεις μπορούν να ασκούν τέτοιες αγωγές χωρίς να έχουν εντολή από το υποκείμενο.

Ωστόσο, για να ισχύσει αυτή η δυνατότητα, πρέπει η οντότητα να επιδιώκει σκοπό δημοσίου συμφέροντος ο οποίος συνίσταται στη διασφάλιση των δικαιωμάτων και των ελευθεριών των υποκειμένων των δεδομένων ως καταναλωτών, στο μέτρο που η επίτευξη του σκοπού αυτού είναι δυνατό να συνδέεται με την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα των εν λόγω προσώπων. Επιπλέον, η οντότητα απαιτείται να θεωρεί ότι η παραβίαση των δικαιωμάτων του υποκειμένου των δεδομένων δυνάμει του ΓΚΠΔ επήλθε «ως αποτέλεσμα της επεξεργασίας» δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που το αφορούν.

Επιπλέον, το Δικαστήριο τόνισε ότι η άσκηση αντιπροσωπευτικής αγωγής δεν εξαρτάται, μεταξύ άλλων, από την ύπαρξη «συγκεκριμένης προσβολής» των δικαιωμάτων που ένα πρόσωπο αντλεί από τους κανόνες για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, με συνέπεια ότι, προκειμένου να αναγνωριστεί σε μια τέτοια οντότητα ενεργητική νομιμοποίηση, αρκεί να υποστηριχθεί ότι η οικεία επεξεργασία δεδομένων είναι ικανή να θίξει τα δικαιώματα που αντλούν από τον εν λόγω Κανονισμό ταυτοποιημένα ή ταυτοποιήσιμα φυσικά πρόσωπα.

Προκειμένου να απαντήσει στο προδικαστικό ερώτημα, το ΔΕΕ εξέτασε αν η παραβίαση των υποχρεώσεων του υπευθύνου επεξεργασίας που πηγάζουν από το άρθρα 12 και 13 του ΓΚΠΔ μπορεί να θεωρηθεί ότι συνιστά προσβολή των δικαιωμάτων του υποκειμένου των δεδομένων που επέρχεται «ως αποτέλεσμα της επεξεργασίας», κατά την έννοια του άρθρου 80 παρ. 2 του ΓΚΠΔ.

Το ΔΕΕ τόνισε ότι ο σκοπός του ΓΚΠΔ είναι η διασφάλιση υψηλού επιπέδου προστασίας των δικαιωμάτων των φυσικών προσώπων, ειδικά του δικαιώματος στην ιδιωτική ζωή. Για να διασφαλιστεί αυτή η προστασία, ο Κανονισμός περιλαμβάνει αρχές που πρέπει να τηρούνται κατά την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων και δικαιώματα των υποκειμένων, όπως η ενημέρωση. Το άρθρο 5 παρ. 1 του ΓΚΠΔ απαιτεί η επεξεργασία να γίνεται με σύννομο, θεμιτό και διαφανή τρόπο, ενώ το άρθρο 13 καθορίζει ότι ο υπεύθυνος επεξεργασίας πρέπει να παρέχει σαφείς πληροφορίες σχετικά με τον σκοπό της επεξεργασίας και τους αποδέκτες. Η αρχή της διαφάνειας, που εκφράζεται στο άρθρο 12 παρ. 1, διασφαλίζει ότι το υποκείμενο κατανοεί πλήρως τις πληροφορίες που λαμβάνει.

Η μη τήρηση αυτών των υποχρεώσεων ενημέρωσης μπορεί να σημαίνει ότι το υποκείμενο δεν είναι σε θέση να δώσει συγκατάθεση «εν πλήρει επιγνώσει» ή να ασκήσει άλλα δικαιώματα αποτελεσματικά. Αυτό υπονομεύει τις αρχές της διαφάνειας και της νομιμότητας και συνιστά παράβαση της προστασίας που πρέπει να παρέχεται στο υποκείμενο δεδομένων, στοιχείο που αναγνωρίζεται ως δικαίωμα για το οποίο μπορούν να ασκηθούν αντιπροσωπευτικές αγωγές σύμφωνα με το άρθρο 80 παρ. 2.

Επομένως, η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που πραγματοποιείται κατά προσβολή του δικαιώματος ενημέρωσης, το οποίο το υποκείμενο των δεδομένων αντλεί από τα άρθρα 12 και 13 του ΓΚΠΔ, πρέπει να θεωρηθεί ότι αποτελεί προσβολή των δικαιωμάτων του υποκειμένου των δεδομένων «ως αποτέλεσμα της επεξεργασίας», κατά την έννοια του άρθρου 80 παρ. 2 του Κανονισμού. Συνεπώς, η Ομοσπονδιακή ένωση νομιμοποιείται να ασκήσει την αντιπροσωπευτική αγωγή του άρθρου 80 παρ. 2 του ΓΚΠΔ.